

2/1994

Aarne Vinkel J. V. Jannsenist ja esimesest laulupeost,

Aarne Kurjama elektronkataloogisüsteemist KIRI,

Arda-Maria Kirselt liigitamisest ja märksõnastamisest,

Andres Jaaksoo kirjastusest "Tiritamm", vabaharidusest jm

Eesti Rahvusraamatukogu
Eesti Raamatukoguhoidjate
Ühing

2/1994

Toimetuse kolleegium: A. Nuut,
R. Olevsoo, E. Rannap, K. Tammaru,
U. Tõnnov, T. Valm, A. Valmas

Tegevtoimetaja/Editor	Ene Riet
Toimetaja	Maire Liivamets
Keeletoimetaja	Tiina Vilberg
Tehniline toimetaja	Mirjam Jürna
Kaanefoto	Teet Malsroos

Address/Address:

EE 0100 Tallinn

Tõnismägi 2

Eesti Rahvusraamatukogu

"Raamatukogu" toimetus

tel. 459 128

fax 372+2/453334

372+6/311410

Austatud Lugeja,

sõna, vabaduse ja sõnavabaduse jõudu ja hinda peaksime juba piisavalt tundma. Rääkimata teadmisest, et alguses oli sõna. Ehkki vabaduse eest kipume usinamalt võitlusse kui sõna eest, saab sõnaga, nagu teame, vabaduse heaks väga palju teha. Seejuures peljatakse aga vabadust enam kui sõna. Ega muidu viimasega nii hooletult ümber ei käidaks. Sõnu lausa pillutakse heale ja kurale, vabadusega käitatakse üldiselt mõistlikumalt. Võibolla peaksime mõlema tähenduse üle sagedamini mõtlema, kui meil kombeks on. Tuleb see teadmatusest või üsna paljudele inimestele omasest hoolimatusest sõna ja ka mõtte vastu, aga oleme nii varmad haarama kinni igast mõtlematust sõnast, mida see hoolimatus või teadmatuse pinnale toob.

Sel päeval, mil hakkame piisava tähepanelikkusega mõtlema sõnale, saame ehk ka paremini aru, mida tähendab õieti vabadus. Üdini tunnetatud vabaduse juurde kuulub ju iseenesestmõistetavana püha sõnavabadus, mida me täna ikka veel kasutada ei mõista. Muidugi pole me kunagi nii vabad, et võime öelda, mida aga heaks arvame. Kaasinimese ja ühiskonna väärkust tuleb igati arvestada. Kuid tundub, et me kurbloolus peitubki just selles, et me sõnavabaduse jõudu unustades ütleme välja väärraid sõnu. Hoidku jumal meid kasutamast teisi põrmustavaid sõnu. Teisalt aga vaatame hirmunud silmil ringi, kui oleks vaja oma aus ja julge sõna sekka öelda. Kasvõi enese kaitseks. Selleks ometi vabadus ju on, et kaitsta end alanduste ja solvamiste eest. Kui haritlane ei oska sõna ja sõnavabadusega midagi peale hakata, siis tuleb tal seda lihtsalt õppida. Nõnda kui tuleb õppida ka sügavamalt tajuma kättevõidetud vabaduse tuuma.

Maire Liivamets

SISUKORD

Avaveerg: <i>Checkpoint Charlie</i>	Rein Veidemann	4
J. V. Janssen ja esimene laulupidu	Aarne Vinkel	5
AUTOMATISEERIMINE		
Raamatukogude integreeritud elektronkataloogisüsteem – KIRI	Aarne Kurjama	8
Micro-CDS/ISIS: avatud, paindlik ja odav lahendus	Jüri Järs	10
ERÜ TÖÖGRUPP		
Liigitamise ja märksõnastamise ühtsus raamatukogudes on võimalik	Arda-Maria Kirsell	12
KIRJASTAMINE		
Kas Eesti raamatukirjastamismõõn on möödas?	Indrek Tart	14
Soovimatult sündinud laps on juba kahene ehk "Tiritamm" sai 2aastaseks	Andres Jaaksoo	18
VABAHARIDUS		
Vabahariduse Õpetajate Selts	Aino Arro	19
Ajakiri "Areng"	Jüri Uljas, Kristin Kuutma	20
ARVUSTUS		
Raamatukogu ja tema ajalugu	Rein Ruutsoo	21
Vajalik teatmeteos	Eerik Teder	22
TEIST JA TEILE		
<i>Pro captu lectoris habent sua fata libelli</i>	Hans Jürman	23
Igale oma raamat	Voldemar Miller	24
KEELEHOOLE		
Oma sõna ja võõrsõna terminina	Hans Jürman	25
* * *		
Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogu põhimäärus		26
Teadusraamatukogude direktorite nõupidamine, 3. veebruar 1994		27
SÕNUMID		
Eesti Arhiiv Austraalias 1993	Inno Salasoo	32
1993. aastal ilmunud eestikeelne ilukirjandus lastele ning noortele (kirjandusnimestik)	Andres Jaaksoo	33
PEZIOME		
ZUSAMMENFASSUNGEN		
SUMMARY		

Pööra sõna suus enne kolm korda ümber, kui välja ütled.
(Vanasõna)

CHECKPOINT CHARLIE

REIN VEIDEMANN

Veel viis aastat tagasi oli sellel pealkirjaks tõstetud ingliskeelsel väljendil nii konkreetne kui ka sümbolne sisu. Euroopas seisid vastakuti kaks maailma ja Berliin oli selle vastasseisu kese. Linna ida- ja lääneosa lahutas betoonmüür, millesse otsekui lüüsidena olid rajatud kontroll-läbilaskepunktid. Lääne-Berliini Ameerika tsooni ühendas Idaga kontrollpunkt C, mis kasutamismugavust silmas pidades oli ristitud Charlie'ks. Niisiis, kontrollpunkt "Charlie".

Külma sõja aegu olid need piiri-ületamiskohad otsekui vahitornid, kust üks pool pidi kaitsma Lääne väärtushoiakuid ja vabadust, teisel poolel aga valvati sotsialismi süütust. Läbikäimine oli harv. Kontrollpunkti põhiline klientuur kujunes turismirühmadest, ametnikest, luurajatest ja sugulasi külastama pääsenud bürokraatiaveskites vintsutatud lihtkodanikest. *Checkpoint Charlie*'st mõne kvartali kaugusele jääv Lääne-Berliini ja Lääne heaolu üks sümbolitest, Kurfürstendamm jäi enamusele idasakslastest terenduseks.

Ida-impeeriumi kokkuvarisemise eelõhtul muutusid kontrollpunktid rahvaliidumise vahendavateks sildadeks ja kui 1990 kaks Saksamaad taasühinesid, siis said Berliini müüri tükkidest turismimeened, *Checkpoint Charlie*'st aga mälestusmärk. Ajalugu sünnitab sümboleid, mis uutest aegades hakkavad tähistama minevikuga suguluses olevaid sündmusi, tõsiseiku ja seisundeid. Asjad kaovad, nimed jäävad. Nimed ja sümبولid on ajaloo varjud. Berliini müür küll lagunes, kuid ühiskonnakorralduslikus ja vaimses mõttes on Berliini müür Ida ja Lääne vahel täna kõrgem kunagistest betoonblokkidest. Eestiski on nüüd omad Berliini müürid, nagu on siin ka oma *Checkpoint Charlie*.

Foto: Teet Malsroos

Õieti kõik see meenuski mulle pärast ühest ajalehest silma hakanud sõnumiku läbilugemist. Selles öeldi täheldavat, et raamatukogudest, eriti Rahvusraamatukogust on saamas kodutute ja töötute varjupaik, sel lahkuval külmal talvel ka soojak, kus lehti ja ajakirju sirvides või raamatukogu hiigelhoone lõputute koridoride soppidesse peitudes võib päeva õhtusse veeretada.

Sõnumist õhkus kaastunnet, aga ka muret selle üle, et tõsise töö- või süvenemissooviga lugejad ei leia enam keskendumiseks vajalikku rahu, kui raamatukogud muutuvad raudteejaamade ootepaviljonideks. Seda saaks muidugi vältida, tugevdades valvet raamatukogu pääslates ja palgates kordnikud koridorivalvesse. Aga see ei muuda tõsiasja, et meie rängalt lõhestunud ühiskonnas on raamatukogust saanud teadmistempli kõrval ka turvakodu, kuhu ahvistavast tegelikkusest on võimalik põgeneda. Varakapitalistlikust amokijooksust kurnatud või ummikusse aetud inimene pääseb lugejakaardi sümbolse tasu eest või ka päris ilma nautima inimlikku vabadust. Siinne rikkus on kõigi majja sisenenute päralt, tarvitseb vaid kujutleda ja tahta. Siin tuntakse end võrdsetena

otsekui Jumala palge ees, ja nõnda on raamatukogud Eestis kirikute kõrval teiseks pühakojaks, kus valitseb veel halastus ja hingekosutus.

Raamatukogu on nagu teise ja teistsuguse maailma esindus siin-poolsuses, kus inimese väärtuse määrab raha, kus jõud troonib seaduse üle ja kodanikuvabadus seostub kohustustega iseenda ees.

Raamatukogude sakraalistumine, nende sattumine erilisse asendisse ja vastandumine raamatukoguvälisele maailmale on iseenesest ebaloomulik. Terve ühiskonna tunnuseks on see, et enamuse hüvede kättesaadavus on jõukohane enamusele. Eestis ei ole see nii, ja pigem ohustab meid kuristiku teke väikesearvulise ülikonna ja oma staatuses pöördumatult allapoole vajuva massi vahel. Eks siis püütakse raamatukogudes seda staatuse kadumist korvata. See ei ole enneolematu kultuurijanu, mis nüüd ühtäkki eestlasi tabanud, vaid janu inimsuse järele.

Pole vaja erilist kujutlusvõimet, et näha sarnasust tänaste raamatukogude ja viieaastataguse Lääne-Berliini vahel. Lääne-Berliin oli totalitarismi kurjusest ümbritsetud unelmate saareke ja samas ka vabaduse sillapea. Raamatukogud tänases Eestis on samasugused sillapead maailma, kus riulitel seisvatest raamatupidajatest õhkub vastu veel inimlikku soojust ja turvalisust. Need on inimsuse kindlused. Nende kindluste pääslatest, kus sisenedes näitame oma lugejakaarti, on saanud aga *Checkpoint Charlie*'d.

märts, 1994.

J. V. JANNSEN JA ESIMENE LAULUPIDU

AARNE VINKEL

Tänavusse aastasse langeb kaks ümmargust tähtpäeva – 175 aastat J. V. Jannseni (1819–1890) sünnist ja 125 aastat esimesest eesti üldlaulupeost. Need kaks – Jannsen ja laulupidu – on teineteisega lahutamalt seotud. Kas Jannsen just esimese laulupeo läbiviimiseks ilmale tuli, pole võimalik kindlaks teha, kuid laulupidu ise on küll peaaegu 100 %liselt Jannseni aktiivsuse viili. Nii saab neid kaht ajaloolist fakti lahedasti üheskoos käsitleda.

Johann Voldemar Jannsen sündis Vana-Vändra mõisa möldri ning Tõrvaaugu kõrtsimehe pojana 16. mail 1819, või nagu ta ise ütles: “siis, kui eesti rahva vabadus 40 päeva vana oli”. Ja siingi on korrelaat olemas: laulupidu toimumise jällegi siis, kui eesti rahva vabadus 50 aastat vana oli, st pärisorjusest vabastamise poole sajandi juubeli tähistamiseks.

Ajalooost teame, et rahva majandusliku olukorra seisukohalt olid juubeliks põhjust andnud 1816. ja 1819. aasta talurahvaseadused suur pettus, sest maata jäetud talupoeg sattus uutes “vaba kokkuleppe” tingimustes täielikult mõisniku omavoli alla. Kuid kaugemas perspektiivis tähendas müüdava pärisorja riigikodaniku tasemele tõusmine eestlaste rahvuseks kujunemise ja kultuurilise arengu teele suundumise eeltingimust ning algust. Ja sellel vaevälisel teel oli väga suur osa J. V. Jannsenil. Sugugi asjata ei pane A. Tammann oma Jannseni biograafia alapealkirjaks “Eestluse ärataja”.

Eesti rahva eelärkamises ja rahvuslikus liikumises osales mitu kõrgharidusega, isegi doktoritüüliga meest, kelle laiema silmaringi, maailmavaade ja poliitilised tõekspidamised olid

kujunenud akadeemilisi kanaleid kaudu. Midagi selletaolist polnud Jannsenil ühiskondliku elu areenile astudes kaasa võtta. Ta isa suri juba poisi 7ndal eluaastal ja mõned Jannseni biograafid arvavad, et tulevane rahvamees pidi vaeslapsepõlves külakorda käima, selle asemel, et ülikooliks valmistuda. J. V. Jannseni suurkooliks sai Vana-Vändra mõisa vesiveski ootetuba, kus möldri Juku oma järjekorda ootavate vändrike jutte pealt kuulas. Aga seegi nõ kool jäi tal lõpetamata, sest 1829. aasta jüripäeval pidi perekond oma senisest elukohast lahkuma. Et kihelkonnakooli haridusega Jannsen suutis tõusta eesti pideva ajakirjanduse rajajaks ning ülemaalseks rahvustunde äratajaks, oli tema loomuliku andekuse, hoolika eneseharimise ja edasipüüdlikkuse viili. Nii osutub populaarne Postipapa täiesti *self-made man*’iks.

Tema kujunemisel oli oma osa sakslastel – Vändra veidrikust pastoril K. Körberil ja Vana-Vändra mõisnikul A. v. Ditmaril. Nende ja oma varase ning hilisemagi lektüüri mõjul baseerus Jannseni maailmavaade luterlikul õpetusel, mis pidas usku ühiskondliku moraali aluseks ja Baltimaade seisuslikku süsteemi eesti rahva arengu lähtepunktiks. See vaimne pagas võimaldas Jannsenil rahva eesotsas seista küll 1850–1860ndail aastail, mil 1857 rajatud “Perno Postimehe” toimetajast sai 1864. aastal Tartus ilmuma hakkava “Eesti Postimehe” väljaandja, kuid edaspidi tuli tal oma juhtpositsioon loovutada uueaegsemate printsiipidega meestele, ennekõike C. R. Jakobsonile, kes astus eesti talurahva huvides võitlusse baltisaksa ülevõimu vastu. Jannseni suhteliselt madalat lennukaart põhjustasid ka tema

rahuarmastav, aravõitu iseloom ja mure oma isikliku heaolu pärast. See kõik ei kustuta aga tema aegumatuid saavutusi eesti perioodika ajaloos, kus ta oma vestelise emotsionaalse stiiliga lugeja vaatepunktile asudes õpetas eesti rahvast ajalehte lugema. Kuid see oli ainult asja väline külge. Sisuliselt kuulus Jannseni ajalehtede programmi peale päevakohase informatsiooni vahendamise eestlaste rahvustunde äratamine, lugejate silmaringi avardamine, koolihariduse propaganda, võitlus ebausuga ja joomise vastu, tulusate õpetuste jagamine põllumeestele ja talude päriseks ostmise õhutamine.

Rahvakeele suurepärase tundjana ning huumorimeelse kasutajana on Jannsen nii oma ajalehelugude kui ka eraldi ilmunud juturaamatute kaudu tunduvalt mõjustanud eesti proosastiili arengut. Milline populaarsus oli Jannsenil tema elupäevil, sellest kirjutab K. A. Hermann järgmiselt: “Pea kolm aastakümnet valitses Jannsen Eesti kirjandust. ... Igaüks rahva seas tundis tema kirjasid. ... Külades peeti nende raamatute õnneliste omanikkude juures otse ettelugemisi. ... Kes ise seda on näinud, see teab, kui suure vaimustusega kuulajad ettelugeja sõnu kuulasivad, pärast juttude ilu kiitsivad ja sellest juttu ajasivad.”

Sugugi väiksem pole Jannseni tähtsus eesti koorikultuuri ning laulupidude traditsiooni rajamises. Juba Pärnus, kuhu Jannsen kolis 1850. aastal, käis ta kohalikus saksa *Liedertafel*’is laulmas, aga asutas ka eesti segakoori, viies selle küllalt kõrgele tasemele. 1860. aastal ilmus tema “Eesti Laulik” (noodiraamat 1862), mis sisaldas 125 saksa eeskujudet ja viisidele toetuvat seltskond-

likku laulu. (Üldse anti tekstiraamat 1860–1880 välja viies trükis). "Perno Postimehes" ja "Eesti Postimehes" jälgis Jannsen tähelepanelikult neljapäälse koorilaulu arengut kodu- ja välismaal. Nimelt oli Saksamaal ja Šveitsis elav meeskooride (*Lieder-tafel*'ite) liikumine, mis levis ka Baltimaadesse. Toimused saksa laulupeod Tallinnas (1857, 1866) ja Riias (1861, 1870). Eestis läbi viidud kohalikud vaimulikud laulupäevad Jannseni ambitsioone ei rahuldanud. Seetõttu sai tema erilise tähelepanu osaliseks M. Körberi huvi ilmaliku laulu vastu Sõrves. Juba Anseküla koori esinemise eelteate puhul 1862 rõõmustas Jannsen tuleva eesti laulupüha üle ja õhutas koorilauluharrastust ka mujal. Sõrve laulupäev sai teoks 1863. aasta mais. Sama aasta suvel astus Körberi koor üles ka Kuressaares, millega seoses Jannsen rõhutab juba selgesõnaliselt eesti laulupidude korraldamise vajadust: "Olgo see ehk esmalt veel muidu armas unenägo, aga ma näen otsego vaimus juba ette, kuidas edespidi ka eesti lauloseitsid sui ael siin ja seal maakonnas laulopiduks kokkogovad."

Millal Jannsen Tartu juubeli-laulupeo läbiviimise mõttele tuli, on raske öelda. Sündmuse ajaloolist tähtsust silmas pidades on avaldatud mitmesuguseid arvamusi. Nii väidab Tartu saksa leht 1869. aastal, et Jannsen olevat laulupeo idee juurdunud juba 10 aastat varem, seega Pärnus koori juhtides. Teiseks kinnitavad toleleagssed allikad, et meestelauluseltsi "Vanemuine" asutamise (1865) peaesmärk olnud üldlaulupeo organiseerimine. Igatahes hakkas "Eesti Postimees" meeskoorilaule avaldama. Trükisõnas on Jannsen kavatsetavale laulupeole vihjanud 1866. aasta oktoobri "Eesti Postimehes": "Mis mul laulust 1869. aastal südame peal seisab, võin teine kord jutustada." Juba jaanuaris 1867 pihib ta C. R. Jakobsonile, et priiuse juubelit "peaks üldise laulupidu näol pühitsetama". Veel pole talle selge,

kas Tallinnas või Tartus või mõlemal pool, peab aga Viljandit laulupeopai-gana soodsamaks kui Tartut. Veebruaris kõneldi eelseisvast laulupeost juba "Vanemuise" seltsis, 16. märtsil võttis juhatus vastu sellekohase otsuse ja 8. aprillil 1867 saadeti võimudele taotlus loa saamiseks. Baltisakslasest Liivimaa kuberner A. G. F. v. Oettingen pidas talupoegade vabanemise juubelipidu saksa aadlile solvavaks, kuid uue kubeneri F. Lysanderi ametisseastumine 1868. aasta jaanuaris tekitas korraldajates uusi lootusi. Tegelikult saadi luba alles 20. veebruaril 1869, seega neli kuud enne kavatsetud üritust. Õnneks oli juba eelnevalt ettevalmistusi tehtud, mistõttu pidu sai ikkagi teoks. Peakomitee presidendiks valiti praost A. H. Willigerode. Esineda lubati ainult meeskooridel (nagu ka II ja III laulupeol). Kuna aega oli napiks jäänud, valiti laulmiseks põhiliselt vähenõudlikud palad, valdavalt saksa komponistide loomingust. Lisaks sellele leidis kavas kaks soome ja kaks eesti helilooja tööd. Soome poolt esindas C. Kollani kõrval F. Pacius, kelle viisile oli sõnad loonud J. V. Jannsen ("Mu isamaa, mu õnn ja rõõm"), Eestit A. Kunileid-Saebelmann, kes soome rahvalikele eeskujudele toetudes viisistas Koidula laulud "Mu isamaa on minu arm" ja "Sind surmani". Üldse koosnes kava 27 laulust, millest 12 kuulusid vaimulikku, 15 ilmalikku repertuaari. Laulupeo esimene päev oli pühendatud vaimulikule, teine ilmalikule laulule, kolmas – võistulaulmisele. Üritusest võttis osa 46 laulukoori ja 5 puhkpilliorkestrit kokku 789 laulja ja 56 pillimehega. Üldjuhtidena tegutsesid J. V. Jannsen ja A. Kunileid-Saebelmann. Kõige rohkem esinejaid oli muidugi Tartu ümbruse paikkondadest, Saare- ja Läänemaal ei saanud ühtegi, põhjuseks asjaolu, et tollal polnud veel raudteid; tuld talupojavankritega ja jalgsi – moonakott seljas ja noodiraamat põues. Teiseks põhjuseks oli talurahva raske olukord neil aegadel: maad koormasid ikaldused, eriti 1867. aastal; 1868

mõllas Pärnumaal kõhutüüfus.

Laulupidu toimus 18.–20. juunini 1869. Selle avamine viidi läbi Toomeorus, kuhu lauljad liikusid rongkäigus, nagu ka kontsertide paika Ressource'i seltsi aias Peetri kiriku vastas. Lauluettekanded vaheldusid kõnedega. Ideoloogiliselt tähtsaim sõnavõtt oli J. Hurdalt, kes pani kuulajatele südamele, et eestlased säilitaksid oma rahvuse ning nõuaksid taga haridust ülikoolihariduseni välja.

Vihmast hoolimata ulatus kuulajate arv peo teisel päeval 10 000–12 000ni, mis oli toleleagse Tartu kohta (21 000 elanikku) suur. Vihm jätkus ka õhtuse pidusõõgi ajal "Vanemuise" aias, kus peeti jällegi hulk kõnesid.

Laulupeole oli saabunud külalisi ka Soomest (J. R. Aspelin, C. G. Svan) ja Ungarist (P. Hunfaloy), kes levi-tasid oma kodumaal teateid eestlaste ennekuulmatust rahvuslikust ettevõtmisest.

Laulupidu tõstis eestlaste väärtust ka teiste kohalike rahvaste silmis. Nii jutustab "Eesti Postimees" ühest läti üliõpilasest, kes tulnud peole "laitma ja naerma". Kui ta aga kuulis 800 mehe vägevat laulu, siis tunnistanud ta liigutatult: "Mul on silmad häbi täis. Ma olen siiamaaani eestlasi "rumal kulle" sõimanud, seda ei tee ma tänasest päevast saadik mitte enam."

Kuid kõige suurema tähendusega oli laulupidu eesti rahvale endale. Osutudes varase rahvusliku ärkamise tippsündmuseks, hoogustas ta selle edasist avardumist. Nõ massimeele-avaldusena aitas laulupidu suuresti kaasa eestlaste iseteadvuse tõusule. Märgitagu, et juba juulis 1870 moodustati Eesti Aleksandrikooli peakomitee, 1871 saadi luba Eesti Kirjameeste Seltsi rajamiseks.

Kuigi J. V. Jannsen kuulus ka teise üldlaulupeo (1879) komiteesse, osutus just 1869. aasta tema muusikalise

tegevuse triumfiks, mis oli eriti viljakas eesti koorilaulu tuleviku silmas pidades – loodi ju sellega ka rahvusvahelises ulatuses imponentne eesti laulupidude traditsioon, mis Teise maailmasõja järgsel perioodil on võtnud eriti suured mõõtmed. Tänavu suvel toimub Tallinnas järjekorras juba XXII üldlaulupidu. See kujuneb ühtlasi Jannseni poolt läbiviidud peo 125. aastapäeva tähistamiseks: 18. – 20. juunil – samal kuupäeval, mil 125 aasta eest algas I üldlaulupidu – antakse Tartus juubelilaulupeo avaakord. Jaanipäeval süüdatakse sealsamas peotuli. XXII üldlaulupeo kontsertide programm (2.–3. juuli) on viis laulu, mis kõlasid juba 1869. aastal.

Eesti Rahvusraamatukogus tegutseb juba kolmandat aastat päris oma laulukoor. Esimest korda tuldi kokku 1991. aasta kevadel, mil dirigent Viktoria Jagomägi raamatukogu lauluhimuliste naiste, ka kõige arglikumate, hääled üle kuulas. Tulijaid oli napivõitu – 18. Et laulda

pole sugugi lihtne, selgus kohe esimeses proovis. Kuidas argiasjalikele nägudele “laulunaeratust” manada, rääkimata laulmiseks nii vajalikust “sisemisest naeratuses”, seda tuli kõigepealt õppima hakata.

Sügisel alustati tegevust juba hoogsamalt. Viktoria leidis endale abilisteks konservatooriumi koorijuhtimise eriala tudengid Anu ja Kadri Tali ning nende kolme juhtimisel algas tõsine töö. Helge ja tollal veel üsna kauge eesmärk oli pääseda laulupeole. Hoopis lähem ja mitte sugugi vähem oodatav oli aga võimalus üllatada oma töökaaslast ning muuta laulu läbi lahkemaks nii ennast kui teisi. Muusikal on võlujõud.

Rahvusraamatukogu naiskoori peaaegu kolm aastat kestnud lauluaeg on nüüdseks tõestanud, et pühad tulevad kaunimad, kui nende auks nii endale kui teistele veidi laulda. Koorile on tavaks saanud anda kontserte jõulude, iseseisvuspäeva, raamatukogu sünnipäeva ning emadepäeva puhul. Peale nende traditsiooniliste esinemiste on oldud meeleolu loomas ka paljudel linnaüritustel – Tallinna naiste vastuvõtmisel “Zonta” klubisse Raekojas, pensionäridele

korraldatud koosviibimistel, Markide suguvõsa kokkutulekul “Estonia” Talveaias, jõulukontserdil Toomkirikus jm, rääkimata laulmistest Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu ja Rahvusraamatukogu enda pidulikel sündmustel (möödunud aasta oli nende poolest teatavasti eriti rikas). Lisaks sellele on naiskoor külalisena esinenud Soome Raamatukoguhoidjate Teadusliku Ühingu kutsel Lahtis, aitamaks sisustada seal korraldatud ülesoomelisi raamatukogupäevi, ning andnud kontserdi Soome Parlamendi Riigisaalis.

Aprillis on Rahvusraamatukogu naiskooril ees kaks suurt ettevõtmist – ühiskontsert Viljandi meeskooriga “Sakala” Eesti Rahvusraamatukogus (9. apr) ning vastukülaskäik Viljandisse ja Hallistesse (23. apr Viljandi 4. Keskkoolis ning Halliste kirikus).

Laulupidu on jõudnud päris lähedale, eelvoorud läbitud. Koori sünniaegne unistus saab peagi tõeks. Teha on aga üha rohkem, sest ... laulda on hea!

Ivi Piibelet
koori president

Foto: Teet Malsroos

RAAMATUKOGUDE INTEGREERITUD ELEKTRONKATALOOGISÜSTEEM – KIRI

AARNE KURJAMA

a/s Baltic Computer Systems (BCS) tootejuht

Artikli eesmärk on tutvustada laiemalt ühte Soomes väljatöötatud elektronkataloogisüsteemidest. Antakse lühülevaade süsteemi tegijatest, arendamise ajaloost, praegusest kasutusest Soomes ja juurutamistest Eestis.

SOOMES

KIRI on välja töötatud Soome tarkvarafirmas KT-Tietokeskus (KTT) tihedas koostöös riigi rahvaraamatukogudega. Firma KTT on toiminud Soomes juba kaua aega ja tuntud ka mujal maailmas. KTTed loetakse Põhjamaade suurimaks uute tarkvaratoodete väljatöötajaks, arendajaks ja levitajaks. Firmas on välja kujunenud regulaarne tarkvaratoodete arendamise/levitamise skeem (2–4 korda aastas uued versioonid). Tarbijad on uuendustest alati hästi informeeritud ja rahul. Töötajate arvu poolest (üle 600) on KTT tarkvarateenuseid pakkuvate Soome firmade hulgas 3ndal kohal.

KTT sisestruktuuri kuulub kultuurialaste süsteemide osakond (juhataja Arja Palo), kus tegeldakse raamatukogusüsteemide, koolidele õpetussüsteemide, infosüsteemide, kontorisüsteemide ja administratiiv/haldussüsteemide väljatöötamisega.

KIRI süsteemi väljatöötamist alustati ligi 10 aastat tagasi selle eelkäija-süsteemi KILAVA loomisega. Projekti arendustöid juhtis KTTe projektijuht Marjo-Riitta Eskelinen ja jooksvas töös on eri aegadel osalenud üle 20 inimese. KIRI/KILAVA kui tarkvaratoote müügi ja versioonide vahetusega tegeleb KTTe müügi-osakond.

1993. a lõpul leiti, et põhiosas on projekt saavutanud oma eesmärgi: välja on kujunenud iseseisev ja laialdaselt kasutusel olev toode. KIRI edasine arendamine ei ole olnud enam

nii intensiivne. Pärast vahekokkuvõtet siirdus osa KIRIst loonud KTTe töötajaid müügi-osakonda ja mõned hakkasid tegelema teiste projektidega, osa moodustasid uue meeskonna (4–6 inimest). Projektile kinnitati ka uus juht Juha Sonck (KTTe tootejuht). Siinkohal on huvitav märkida, et koosolek, kus tehti vahekokkuvõte, peeti projektis osalejate ühisreisi ajal Eestisse. Tutvuti Tallinna, Rahvaraamatukogu ja BCSiga.

KIRI arendamine jätkub ka edaspidi. 1993. a lõpul kinnitati Soomes muusikateoste kataloogimisreeglid. Vastavad muudatused viiakse sisse KIRIisse. Arvestatakse ka raamatukogude erisoove.

KILAVA juurutati esmakordselt 1986. a Riihimäe ja Salo linnaraamatukogus. Need kaks raamatukogu on KTTes valminud raamatukogusüsteemi nn **pioneeriraamatukogud** ja oluliselt mõjutanud kogu arendustööd. Ka KIRI süsteem juurutati esimesena Riihimäe ja Salo raamatukogus 1992. aastal. Kuigi ka KILAVA süsteem võimaldab nii kataloogimist kui lugejateenindust, on ta siiski mõeldud peamiselt elektronkataloogi algversiooni loomiseks. KIRI

süsteem on KILAVAst igati täiuslikum.

KIRI sisaldab komplekteerimist, kogude korraldamist, kohapeal kataloogimist (FINMARC standardi tasemel), kataloogimiskirjete automaatset tellimist Soomes "Kirjastopalvelu" päevapakettidest, lugejateenindust, infootsingut, aruannete genereerimist, statistikat/arvestust, liigitamist, märksõnastamist, rahalist arvestust võimaldavaid osi. Süsteemi kasutamist alustatakse komplekteerimise ja kataloogimise valdkondadest, hiljem hakatakse selle alusel teenindama lugejaid (Soomes seni keskmiselt 1–1,5 a möödudes).

Veidi rohkem kui 2 aasta jooksul on KIRI süsteemi juurutatud rohkem kui 70 Soomes rahvaraamatukogus, kellest enamik kasutas varem KILAVAt. Ka viimased 10 praegu veel KILAVAt kasutavat raamatukogu lähevad lähema aasta jooksul üle KIRI-le.

KIRI süsteemi jõudlust ja töökindlust katsetati 1992. aastal Prantsusmaal kataloogiga, mis sisaldas üle 2,5 miljoni teaviku. Soome suurimad KIRI kasutajad on Joensuu ja Hämeenlinna raamatukogud (kummaski u 475 000 köidet e 160 000 teavikut), Riihimäe ja Salo raamatukogud kuuluvad keskmiste hulka (kummaski u 200 000 köidet e 110 000 teavikut). Väikseim KIRIst kasutatav raamatukogu (ja ühtlasi ka kõige põhjapoolsem – 600 km Helsingist) on Puolanka, kus on u 40 000 teavikut. Riihimäel ja Salos on kogu fond sisestatud KIRIisse ja kaartkataloogi ei kasutata enam üldse. Salo raamatukogus on KIRI-l u 20 töökohta ja 5 lugejaterminali, aastas registreeritakse u 800 000 laenutust 17 000le lugejale. Raamatukogu külastatavus on ligi 2000 lugejat päevas.

Riihimäe linnaraamatukogu osakonnajuhataja Olli Tuuteri kirjeldab oma muljeid KIRIst selle paarikuise kasutamise järel järgmiselt (tsitaadid KTTe ajakirjast "Taltio" 4(dets)/92):

– KIRI abil saab teha palju: näiteks vabasõnaotsingud annavad infoteenindusele täiesti uue kvaliteedi;

– KIRI on muutnud ka raamatukogutööd. Kuna kõik andmed on nüüd arvutis, on loobunud lipikute kasutamisest — kõik kasutavad oma töös terminale ja PCsid;

– arvuti tegeleb ise rutiinsete toimingutega nagu meeldetuletuste printimine, kadunud teavikute nõjalitamine, inventuur, arvepidamine;

– esiletõstmist väärrib veel, et KIRI võimaldab mitmesuguste teavikuloetelude koostamist, kogude korraldamist ja statistika tegemist.

Osakonnajuhataja Sirkku Seinä lisab juurde: "Kokkuvõttes on KIRI hea ja muutub järjest paremaks!"

Soomele on iseloomulik olukord, kus rahvaraamatukogud genereerivad ja kasutavad elektronkataloogi mitme peale ühiselt. See võimaldab arvuti ostmisel raha kokku hoida. Raamatukogus on ainult terminal ja sidet kataloogiga peetakse modemi kaudu, kasutatav arvuti asub aga kas ühes neist raamatukogudest või arvutit hooldavas firmas (näiteks KTTe filiaalis). Andmeid/kirjeid eristatakse valla koodi alusel. Eespool mainitud 70st raamatukogust omavad ainult 12 isiklikku andmebaasi ja arvutit, teised on ühinenud 2 – 6 kaupa. Arvutifirma hooldusteenuseid kasutavad umbes pooled KIRI süsteemi rakendanud raamatukogudest.

KIRI süsteem tugineb maailmas üldtuntud relatsioonandmebaasisüsteemile INGRES, mis on mõeldud keskmiste ja suurte andmebaaside haldamiseks ning sobib enamikule riistvaraplatvormidest. Seega ei ole KIRI süsteem riistvaraliselt piiratud. Soome rahvaraamatukogud on seni kasutanud ainult DEC VAX arvuteid ja seetõttu ei ole KIRIst teistel arvutitel levitatud, tulevikus töötatakse aga välja ka IBM RS/6000, 486 PC (SCO UNIX) jm KIRI versioonid.

EESTIS

Eestis on KIRI süsteemi tutvustatud 1992. a sügisest saadik. KT-Tietokeskuse poolt on Tallinnas läbi viidud mitu selle demonstratsiooni. (Ka Lätis ja Leedus). 1993. a maikuu käisid Eesti Kultuuri- ja Haridusministeeriumi, ERRi, ETARi, TPÜRi, TÜRi ja TKRi esindajad tutvumas KIRI kasutamisega Soome Riihimäe raamatukogus.

Eesti Rahvusraamatukogu korraldas 1992. a lõpul konkursi, et valida välja raamatukogus kasutusele tulev elektronkataloogisüsteem. Teiste hulgas konkureeris ka KTTe pakkumine. KIRI väljus konkursist võitjana ja ERR ostis ära selle kasutuslitsentsi. 1993. a suvel ostis ERR endale võimsa arvuti IBM RS/6000 mudel 360 ja alustas ettevalmistusi KIRI süsteemi juurutamiseks. Praeguseks on jõutud luua eestikeelne kasutajaliides, tõlgitud kasutusjuhend, koolitatud välja ERRi töötajad (esialgu komplekteerijad ja kataloogijad) ja tehtud KIRI-le hulk täiendusi/muudatusi, lähtudes ERRi spetsiifilistest vajadustest. Maikuu kavatakse alustada teavikute aktiivset igapäevast kataloogimist, 1994. a lõpul või 1995. a algul ka lugejateenindust. Selleks ajaks on uude elektronkataloogi kogunenud juba mõningane hulk kirjeid, mis on:

– sisestatud 1994. a jooksul;

– üle kantud Eesti raamatute elektronkataloogist, mida on ERRis MS-DOSi keskkonnas viimase 3 aasta jooksul genereeritud;

– kopeeritud valikuliselt välisraamatute kohta olemasolevatest kataloogidest.

Peale ERRi on vastavaid pakkumisi tehtud ka TÜRile, TPÜRile, ETARile ja TKRile. Neist TPÜR otsustas 1994. a märtsis valida endale KIRI (IBM RS/6000 arvutil). Tulevikus hakatakse ka TPÜR õppeprogrammi raames arvatavasti KIRIst õpetama. KIRI vastu on lähemat huvi ilmutanud ka ETAR. Teised raamatukogud ootavad esialgu süsteemi praktikas kasutamise esimesi vastukajasiid ja põhjalikku teavet kogu süsteemi kohta.

Eestis hakkab KIRI süsteemi arendama ja hooldama Tallinnas asuv

firma Baltic Computer Systems, kes omab pikaajalist rahvusvahelist kogemust suurte infosüsteemide projekteerimise ja programmeerimise valdkonnas, mis on saanud peamiselt koostööst KTTega. 1993. a algul andis KTT BCSile KIRI suhtes kõik vajalikud õigused (ja süsteemi lähtetekstid). 1993. a jooksul on BCSis genereeritud KIRI IBM RS/6000 arvuti versioon ja tulevikus ollakse valmis looma versioone ka teiste arvutite jaoks. Kõik Eesti raamatukogude jaoks vajalikud muudatused ja täiendused KIRIst tehakse BCSis kohapeal. Kokku on lepitud, et KTTga vahetatakse töötlemusi. See kiirendab KIRI arengut ja annab süsteemile suurema töökindluse.

BCSis tehakse arendustööd IBM RS/6000 arvutil, seejärel kantakse tulemused üle teistele arvutitele (486 PC (SCO UNIX) jt).

LÕPETUSEKS INFO EESTI RAAMATUKOGUDELE

Kuna KIRI süsteemi eestikeelne versioon on valmimas, saadetakse raamatukogudele aprillikuu jooksul põhjalik ülevaade nii selle funktsioonidest kui selle rakendamiseks vajalikust riistvarast.

Raamatukogu, kes artikli ilmumise ajaks ei ole ülevaadet saanud, aga soovib seda kindlasti saada, võib selle tellida telefonil:

(372) 6 308 155 BCS, EE0001 Tallinn, Narva mnt. 7.

Aarne KURJAMA on sündinud 10. oktoobril 1955. aastal. Ta on õppinud Saku 8-klassilises Koolis ja Tallinna 2. Keskkoolis. Aastail 1974–1980 õppis ta Tartu Riiklikus Ülikoolis rakendusmatemaatika erialal, seejärel töötas ENSV TA Küberneetika Instituudi Erikonstrueerimisbüroos. Alates 1989. aastast töötab ta Baltic Computer Systems'is, praegu raamatukogusüsteemi KIRI tootjuhina. Lisaks tegeleb ta relatsioonandmebaasisüsteemil INGRES baseeruvate suurte infosüsteemide projekteerimise ja programmeerimisega ning UNIX operatsioonisüsteemide tehnilise konsultatsiooniga.

MICRO-CDS/ISIS:

AVATUD, PAINDLIK JA ODAV LAHENDUS

JÜRI JÄRS

Micro-CDS/ISIS (edspidi ISIS) on UNESCO toetusel välja töötatud menüükasutusega informatsiooni säilitus- ja otsisüsteem, mis on mõeldud kasutamiseks eelkõige raamatukogudes, infotalitustes ja arhiivides. ISIS võimaldab luua andmebaase, teha nii otsinguid ning sortida (järjestada) ja väljundada (kuvada, printida, vahetada) andmeid. Andmevahetus on ühtlustatud arvestades rahvusvaheliselt tunnustatud nõudeid: maha- ja pealelaaditavate kirjade struktuur põhineb ISO-2709 standardil, mis on aluseks kõigile MARC-formaatidele. Pakett sisaldab ka programmeerimis-mooduli ISIS/PASCAL, mis võimaldab välja töötada täiendavaid rakendusi.

Käesolev kirjutis on ajendatud Eesti raamatukogude leigest suhtumisest ISISe rakendamisse. ISISi kasutatakse enam kui 70 riigis, kasutajate arvu poolest on ta kindlasti maailmas enam levinud raamatukogutarkvara pakette. Kas tõesti vaesuses virelevatele Eesti raamatukogudele ei ole vastuvõetav tarkvara, mis sobib näiteks Prantsusmaa, Rootsi, Taani ja paljude teiste rikaste maade raamatukogudele, rääkimata massilisest kasutajakonnast postsotsialistlikes ja arengumaades? Või on viga milleski muus? Varem oleks võinud otsida põhjust kolmnurgast Pariis (UNESCO) – Moskva (МЦНТИ, tarkvarapakettide ainulevitaja N Liidus) — Eesti, mille kaks esimest nurka asuvad kolmandast võib-olla liiga kaugel. Praeguseks on see võimalik põhjus ära langenud — alates 1994. aasta algusest võib selle paketi hankida TTÜ Raamatukogult, mis on UNESCO Micro-CDS/ISIS tarkvara täieõiguslik levitaja Eestis. ISIS on hinna poolest kõigile kättesaadav, kuna tema levitamine toimub mittekasusaamise printsiibil.

Ajaloo ja järjepidevusest

Micro-CDS/ISIS ei sündinud tühja koha peale. Esimene CDS/ISISe (Computerized Documentation System/Integrated Set of Information Systems) versioon töötati välja 1975. aastal suurarvuti IBM/360 jaoks. Seoses personaalarvutite laialdase levikuga loodi 1986. aastal suurarvuti paketi põhjal mikroversioon töötamiseks MS-DOS keskkonnas. Selle versiooni täiendamine ja arendamine on pidevalt jätkunud. ISISe arendamist toetab UNESCO ja mitmed teised rahvusvahelised organisatsioonid.

21.–22. juunini 1993 toimus IFLA UBCIM (Universal Bibliographic Control and International MARC) programmi raames Budapestis *workshop* "UNIMARC ja CDS/ISIS", kus peatähelepanu pöörati UNIMARC formaadi struktuurile ja selle realiseerimisele ISISe keskkonnas. Ürituse sisulise külje põhiline ettevalmistaja oli pr Fernanda Compos Portugalist. IFLA sponsoreeris ka demoandmebaasi UNIBASE loomist Portugali Rahvusraamatukogus, mis anti diskettidel kaasa kõigile *workshop*'il osalejatele. UNIBASE kinnitab veel kord, et Micro-CDS/ISIS on paindlik ja igati sobiv vahend analoogiliste rakenduste projekteerimiseks. Budapesti *workshop*'il osalesid 15 endise sotsialismimaa esindajat. Allakirjutanul kujunesid kõige sisukamad kontaktid Horvaatia, Tšehhi, Sloveenia ja Venemaa kolleegidega. Samasisuline üritus toimus ka augustikuus Barcelonas IFLA 59. konverentsi raames.

20.–22. novembrini 1993 toimus Moskvas ITIHTeS Rahvusvahelise ISISe Kasutajate Ühingu (The CDS/ISIS Users International Association — ISUA) aastakonverents ja seminar, kus Eestist osalesid Helgi Pärn (ERR) ja allakirjutanu. Praegu on ISUAL umbes 30 liiget Venemaalt, Ukrainast, Lätist, Leedust, Gruusiast, Valgevenest ja Eestist (TTÜR). Sooviavaldusi sellesse astumiseks on tulnud ka Tšehhist, Poolast, Slovakkias ja mujalt. ISUA põhieesmärk on rahvusvahelise koostöö edendamine ISISe arendamisel, selle uute versioonide ja rakendusprogrammide levitamise ning infovahetuse tagamine. 4 korda aastas otsustati välja anda ISUA bulletin ja vähemalt 2 korda aastas läbi viia koolitusüritusi.

Moskvasõidust oli ka praktilist kasu — õnnestus hankida tarkvara, mis võimaldab luua tarbijasõbraliku kasutajaliidese. Venemaal on ISISel põhineva integreeritud süsteemi loomisele üsna lähedale jõudnud ITIHTeS, ITIHMБ, PKP ja ITIHTeS CO PAH, mille spetsialistid tutvustasid oma lahendusi ka seminaril. Laenusmoodulit pole veel keegi argipäevatöös kasutusele võtnud, kuid katseversioonid töötavad rahuldavalt.

Raalkataloogid ja raalkartoteegid

Traditsioonilises raamatukogus on kasutusel kaartkataloogid ja -kartoteegid. Raalkataloogi juurutamine ISISe vahendi-

tega ei valmista erilisi raskusi. Kasutades mingit kommertsprintsiiibil levitatavat integreeritud raamatukogutarkvara, võib see meie tingimustes osutada sootuks lihtsaks, mõnikord aga ka keeruliseks. Kommertstarkvarapaketid on enamasti konkreetse välisriigi raamatukogude nõudeid arvestades välja töötatud lõpetatud tooted, milles muudatusi võib teha üksnes väljatöötaja ise. Iga muudatuse tegemine võtab aega ja tuleb tellija poolt kinni maksta väga kõrgete tariifide alusel. Ühe töötunni keskmine hind on 200 kuni 400 EEKi. Kuna raalkataloog on suhteliselt universaalne moodul, ei tohiks selle Eestis rakendamisel muudatusi väga palju tulla. Raalkartoteekidega on lugu keerulisem — unifitseerida saab teatud osa andmelemente, mida kasutab enamus raamatukogusid, teatud osa andmelemente on aga konkreetsest raamatukogust sõltuvalt spetsiifilised. Siin on suureks abiks ISISe avatus ja paindlikkus. ISIS võimaldab luua andmebaasi struktuuri, sisestustöölehed, väljundvormingud ja otsisüsteemi täpses vastavuses konkreetsetele nõuetele. Seetõttu sobib ta eriti hästi fakti-, referaat- ja analüütiliste andmebaaside loomiseks, kuhu on lülitatud ka kohaliku tähtsusega informatsioon. Pakett sisaldab paindlikke vahendeid juhaks, kui tekib vajadus ISISes peetavat andmebaasi mõnda teise tarkvarakeskkonda ümber laadida.

ISISe praegused rakendused Eestis

Eestis kasutatakse ISISi kahes raamatukogus. ERRis peetakse selle süsteemi alusel välisperioodika koondkataloogi andmebaasi (VPKK AB), mis sisaldab bibliokirjeid ja osalejate registratsiooniandmeid 1983. aastast alates. Rakendus töötati välja EII poolt 1992. aastal, kui seda andmebaasi polnud enam võimalik pidada EC- arvutil, mis seisnes suurarvuti andmebaasi kohandamise ja ümberlaadimisega ISISe keskkonda. Nüüdseks on EII töösuuna muutunud ja alates 1992. aastast haldab andmebaasi ERR. Kaheaastane töö on tõestanud, et VPKK AB struktuur, diakriitika kodeerimismeetod ja andmevahetusprotseduurid ning detailsete registratsiooniandmete peegeldamine toovad raamatukogudele hulga lisatööd ega võimalda maitsta oma töö vilju. On täiesti absurdne, et operatiivse välisajakirjade koondtellimismestiku saamiseks tuli ERÜ

kogude töögrupi eestvõttel luua veel teinegi analoogiline andmebaas. VPKK AB maht (koos otsiterminite ja abi-failidega) on ligi 10 megabaiti. Loobudes registratsiooniandmete kogumisest, mis praeguse tehnoloogilise taseme juures on mõtetu,* ja optimeerides andmebaasi struktuuri, oleks võimalik mahtu vähendada 2–3 korda ning teha VPKK arvuti-versioon kättesaadavaks vähemalt nendes raamatukogudes, kus kasutatakse personaalarvuteid.

TTÜR genereerib ISISes järgmisi andmebaase:

- Eesti tehnika- ja majandusalased teadusartiklid (bibliokirjed koos referaadi, teemagrupi ja märksõnadega; ingliskeelne);
 - artiklid TTÜ Toimetistest (bibliokirjed);
 - TTÜ ajalugu käsitlevad materjalid (bibliokirjed);
 - Eesti trükiste arhiivkogu (sisuliselt raalkataloog);
 - TTÜ teadlased ja õppejõud (faktiandmebaas, lühibiograafiad).
- Eestikeelse informaatika-alase tarbekirjanduse andmebaas on katsestaadiumis. Kokku on ISISes genereeritud üle 10 tuhande kirje. Raalkataloogi juurutamist on seni takistanud riistvara nappus.

Vaade lähitulevikku

Juba käesoleval aastal tuleks võtta Micro-CDS/ISIS kasutusele järgmiste ülesannete täitmiseks:

- UDK liigitustabelite tõlkimine eesti keelde. Töö teostatakse raamatukogudevahelise ühisprojektina ERÜ liigitamise ja märksõnastamise töögrupi eestvedamisel. UDK Konsortiumilt Haagis sel otsustarbel saadud andmebaas (*Master Reference File*) sisaldab värskema UDK versiooni ning on loodud ISISe vahenditega. Tõlkijatel on võimalik vajalikud UDK liigid oma arvutisse ümber laadida ning hiljem koos eesti vastetega keskandmebaasi tagasi laadida. Igal tasemel saaks teha täis- ja valikväljatrükke;
- VPKK AB hajusgenereerimine ja ühiskasutus. Pärast uue rakendusversiooni kasutuselevõttu lihtsustub andmete kogumine ning osalejatel on võimalik pidada VPKK värskemat varianti oma arvutis, teha otsinguid, väljatrükke jne. Loodav andmebaas sobib ka komplekteerimise koordineerimiseks, kuna tellimuste andmebaasi poleks vaja dubleerida;
- raalkataloogi loomine rahvaraamatu-

kogus. Vajalik on luua ka nn ühe-arvuti-süsteem, so rakendus, mis võimaldaks väiksel raamatukogul paralleelselt infoallikate raalkataloogiga pidada ka lugejate ja laenutuste arvestust;

- eestikeelse märksõnastiku väljatöötamine. Teostatav analoogiliselt UDK tabelite tõlkimisega.

Ühtlasi oleks paketi valdajatel võimalik kasutada ISISi baastarkvarana mitmetes muudes rakendustes (raalkartoteegid, nimestike koostamine jne).

UNESCO egiidi all hakatakse sel aastal diskettidel levitama kahte andmebaasi, mis on kasutatavad ISISe keskkonnas. Need on Ida-Euroopa maade (kuhu arvatakse ka Baltikum) CD-ROM andmebaaside koondkataloog ning kompaktandmeplaatide levitajate ja tootjate andmebaas. Analoogilisi tasuta levitavaid andmebaase on teisigi. Arvan, et niisugusest infovoost vabatahtlikult loobuda pole mõtet.

ISISe plussid ja miinused

Võrreldes teiste analoogiliste tarkvarapakettidega on ISISel mitmeid plusse:

- mitmekeelsed ümberlülitatavad menüüd ja teated;
- tarbijasõbralik kasutajaliides;
- muutpikkusega väljad (ketasmälu ökonoomne kasutamine);
- versioonid erineva riistvara jaoks:
 - suurarvuti
 - miniarvuti (VAX/VMS)
 - personaalarvuti (MS-DOS)
 - personaalarvutite kohtvõrk (*Novell*, *3COM*, *Banyan Vines* jt)
 - UNIX- ja *Windows*-versioonid
- testimisstaadiumis;
- suur otsingukiirus olenemata andmebaasi mahust, kus otsing sooritatakse;
- võimalus teha otsinguid vabas tekstis;
- stopsõnade faili kasutamine, st etteantud mittetähtsuse sõnu (asesõnad, artiklid jms) ei lülitata otsitunnustikku;
- päringu formuleeringute vaikimisi salvestamine;
- väljundi järjestamiseks võib kasutada kuni nelja sortimisvõtit;
- vahendid sortimise korrigeerimiseks (sõnade, numbrite, fraaside asendamine või välistamine);
- hõlbus andmevahetus, kirjade ümberformaatimine;
- võimalik töötada ka algelisel personaalarvutil;
- hinna poolest kõigile kättesaadav.

Ei saa jätta märkimata, et suhteliselt

maitsva supi sisse on sattunud ka mõni kärbes. ISISes puuduvad võimalused:

- arvutustehete sooritamiseks kogu andmebaasi ulatuses;
- menüü kaudu sisestustöölehe vahetamiseks;
- kirjade pakktööluseks.

ISIS ei kustuta automaatselt ajutisi faile, mis luuakse töö käigus, ja kui ka kasutaja seda ei tee, võib mõne aja pärast selguda, et kõvaketas hakkab täis saama. Nende ja muude puuduste kõrvaldamiseks tuleb kirjutada programmid ISIS/PASCALis. Ka invertteeritud faili (otsiterminite sõnastiku) täielik uuendamine võtab suhteliselt palju aega, kuid seda on vaja teha harva ning seda kompenseerib suur otsingukiirus. Andmebaasi projekteerijalt nõuab ISIS dokumentatsiooni põhjalikku tundmist ja loovat mõtlemist, kohati ka parasjagu nuputamist.

* * *

Igal raamatukogul on õigus ise otsustada, millist lahendust oma töö automatiseerimisel valida. Siiski tasuks tõsiselt mõelda küsimuse üle, kas osta kopsaka summa eest tunnustatud firmalt "valmis" integreeritud süsteem ja jääda regulaarselt tasuma kopsakaid aastamakse või osta odavalt Micro-CDS/ISIS, töötada ühiste vahenditega odavalt välja universaalsed rakendused ja olla ise enda peremees. Kuidas saab odavalt välja töötada korralikke rakendusi? Ei maksa alahinnata mõistliku tsentraliseerimise eeliseid. Pakun järgmise variandi: Kultuuri- ja Haridusministeerium sõlmib lepingu ning ostab tegijalt (ühe korra) rakenduste levitamiseõiguse ning levitab neid paljudele raamatukogudele tasuta.

Kui käesolev tutvustus äratas huvi, siis täpsema informatsiooni saamiseks või litsentsilepingu sõlmimiseks pöörduge allakirjutanu poole (tel 44 41 62).

Kirjandust

1. Mini-Micro CDS/ISIS Reference Manual (Version 2.3). – Paris: UNESCO, 1989.
2. UNIBASE: UNIMARC Demo Database. User manual / IBL for IFLA UBCIM Programme (Prepared by Fernanda Campos). — June 1993. – 43 pages : ill.
3. Järs, J. Mõningaid probleeme baasohjesüsteemide võrdlemisel ja valikul // Arvutustehnika ja andmetöötlus, 1989, nr. 5, lk. 33–42 : ill. — Bibl. 5 nim.

* Trükikataloog ilmub paariaastase hilinemisega. Et veenduda, kas vajalik ajakirja üksiknumber on tõepoolest kättesaadav, tuleb nangunii pöörduda kataloogikirjes osutatud raamatukogu poole.

LIIGITAMISE JA MÄRKSONASTAMISE ÜHTSUS RAAMATUKOGUDES ON VÕIMALIK

ARDA-MARIA KIRSEL

ERÜ liigitamise ja märksõnastamise töögrupi kaasesimees

Liigitamine ja märksõnastamine kipuvad jääma teiste, rohkem nähtaval olevate raamatukogunduslike tegevuste varju. Ometi ei ole ükski teemaotsing võimalik ilma sellele eelnenud liigitamise/märksõnastamiseta: on ju teemapäringu täitmisel kasutusel süstemaatilise või temaatilise/märksõnalise struktuuriga infoallikad – raamatukogude reaalkataloogid, bibliograafiad. (Meenutagem, et paljud rahvusbibliograafiadki on süstemaatilise ülesehitusega, sh “British National Bibliography” ja meie “Raamatukroonika”). Ka automatiseeritud andmebaasides kasutatavasse formaatidesse kuuluvad reeglina dokumentide sisu avavad elemendid – liigiindeksid, märksõnad. Liigitusprotsessi enda automatiseerimine pole esialgu veel võimalik (ja kas see adekvaatsel tasemel üldse võimalik ongi?) ning ka arvuti poolt valitud võtmesõnade puhul on müraprotsent suhteliselt suur, mistõttu arvatakse praegu siingi vaja olevat korrastavat inimtegevust. Kahtlemata nõuab nii liigitamine kui märksõnastamine intensiivset mõttetööd, kuid just sellepärast ongi need huvitavamaid kogu raamatukogutööde spektris.

Liigitamise ja märksõnastamise teemaatik on meie erialakirjanduses suhteliselt vähe käsitletud, ilmselt arvates, et see pakuks huvi vaid kitsale spetsialistide ringile. Kuid tänapäeval, mil raamatukogudes levib profiililaiendamise tendents, peaks vastastikuse informeerituse ja koostöö huvides tutvustama kõigi raamatukogunduse valdkondade probleeme. Vaatleme liigitamise ja märksõnastamise mõningaid aktuaalseid küsimusi läbi vastava erialase töögrupi tegevuse.

Aitamaks kaasa liigitamise ja märksõnastamise arendamisele meie raamatukogudes ning raamatukogu-

devahelisele koostööle, tegutseb alates 29. juunist 1992 Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu juures liigitamise ja märksõnastamise töögrupp, kuhu kuulub 13 liiget 8 raamatukogust ja TPÜ raamatukogunduse õppetoolist. Kohe alguses püstitus töögrupi ette kaks probleemi: ehkki Eesti suuremad raamatukogud liigitavad trükiseid UDK järgi, ei ole meil eestikeelseid UDK liigitustabeleid, samuti puudub eestikeelne universaalne raamatukogunduslik märksõnastik. Vajadus mõlema järele aktualiseerub aga veelgi eelseisva üleminekuga automatiseeritud töötlusele. Töögrupp otsustas toetada ja aidata ellu viia nii liigitustabelite kui märksõnastiku loomist. Meie raamatukoguüldsusele on märksõnastamine ilmselt veel nii vähe tuttav, et seda kaldutakse pidama millekski imelihtsaks ja seega ka vahel kahtlema märksõnastiku vajalikkuses. Kui võiksime mistahes sõna kuulutada märksõnaks, oleks asi tõepoolest lihtne. Tegelikult on märksõnade formuleerimine ja märksõnastamine täpselt reglementeeritud ning just sõnastik paneb paika kasutatavad märksõnad, viited ja alluvussuhted, milleta raamatukogu kataloog, bibliograafia või andmebaas oleks vaid kaootiline kirjete kogum. Päril selge on ka, et iga keel vajab oma, just selle keele eripärasest lähtuvat märksõnastikku.

Eestikeelset universaalset märksõnastikku koostab Eesti Rahvusraamatukogus alates 1991. aastast kaks inimest, kes võtsid oma töö aluseks Soome analoogilise märksõnastiku¹.

Juba algusest peale on teadvustatud ohtu, et alustatu võib jääda lõpetamata ja kaduda sahtlihämärsusse (meenutagem näiteks Eesti Kommunikatiivformaadi loomise katset), ka oli andmeid samalaadsest algatusest teistes raamatukogudes. Seetõttu on ERÜ vastav töögrupp seisukohal, et

ERRs tehtava töö tulem peab olema kasutatav ja kättesaadav kõigile raamatukogudele, samuti peaks selle baasil olema võimalik luua konkreetset teemat süvendatult käsitlevaid erialasõnastikke. Et teadvustada märksõnastiku tähtsust ja probleeme võimalikult laialt, korraldas töögrupp 1993. aasta mais laiendatud koosoleku, millel osalesid raamatukogude juhtkondade esindajad ja ERÜ esinaine. Sõna võeti ka Eesti Raamatukoguhoidjate kongressil ja ERÜ aasta koosolekul. Praeguseks on esmavariandis fikseeritud ca 80 % eeldatavast märksõnastiku mahust ning nüüd läheb vaja eriala- ja keelekonsultante. Nende leidmisel on ka töögrupp püüdnud kaasa aidata. Märksõnastiku koostamisel on suuresti abiks olnud Tartu Ülikooli Raamatukogu liigitusosakonna töötajad, kellel on pikaajalised kogemused töös oma raamatukogu märksõnakataloogiga. Teretulnud oleks erialaraamatukogude abi. Ka ERR peaks igati oma märksõnastajate tegevust toetama, et viia juba küllalt kaugele jõudnud ettevõtmine lõpule.

Aastaid on meie raamatukogude liigitajad pidanud töötama võrkeelsete UDK liigitustabelitega. Kättesaadavaimad olid venekeelsed, mis reaalteaduste osas on sobiva detailsustmuga, ühiskonnateaduste poolelt aga tunduvalt lühendatud, eriti filosoofia ja religiooni liikide osas; iseäranis “kavalalt” olid välja nopitud ebasoovitavad üksikmõisted. Paaris raamatukogus leidis küll ka UDK vanemaid väljaandeid mõnes teises võrkeeles (saksa, prantsuse), kuid uute väljaannete saamine ei olnud kerge. Alles 1980ndate aastate lõpul – 1990ndate algul õnnestus hankida UDK nn keskmine rahvusvaheline väljaanne² (TAR) ja soomekeelne lühendatud väljaanne³ (TÜR, TAR, ERR), ent nendegi kasutamisel

1. Yleinen suomalainen asiasanasto. Helsinki, – 1988.

2. Universal Decimal Classification. – International medium ed. – London, 1985–1988.

3. Yleinen kymmenluokittelu (UDK). – 3. painos. – Helsinki, 1983.

tekib nõ kahekordse tõlke situatsioon – algul tõlgib liigitaja võõrkeelse trükise teema mõttes oma emakeelde ja seejärel tabelite keelde. Edaspidi hakkavad liigitamiseks UDKd kasutama aga ka rahvaraamatukogude töötajad, kes vajavad selleks loomulikult emakeelseid liigitustabeleid.

ERÜ töögrupp püstitaski hulljulge eesmärgi: koostada eestikeelsed UDK liigitustabelid, võttes aluseks eelmainitud ingliskeelse keskmise rahvusvahelise väljaande. Projekt käivitati raamatukogudevahelise ühistööna ja selles osaleb praegu 19 inimest 9 raamatukogust. ERÜ juhatuse palvel on raamatukogude juhtkonnad võimaldanud neil selleks kasutada teatavat osa oma tööajast. Kultuuri- ja Haridusministeeriumi rahadega hangiti UDK masinloetav versioon – UDK *Master Referense File* (MRF), mis hõlmab ca 60 000 mõistet UDK uusimal tasandil. See hõlbustab oluliselt eestikeelse UDK koostamist ning seda saab kasutada ka iseseisvalt. Ühtlasi saadi UDK Konsortsiumilt (UDCC) litsents eestikeelsete UDK tabelite avaldamiseks, tähtajaga 2 aastat. Äsjatehtud vahetõlke näitas, et lepingu sõlmimisest 1993. aasta novembri lõpul on tänaseks valminud ligi 17 % tõlke algvariantidest. Agaraimateks tõlkijateks on olnud TPÜ, TÜ, TA ja EPMÜ raamatukogu töötajad. **Kuna töö on huvitav ja kõikide liikide koostajaid pole veel leitud, on projektis osalemise soovid tere-tulnud (kontakttelefon 455-743).** Muidugi vajab ka see uurimistöo erialakonsultante, toimetajat jne, mis tähendab vastavaid rahalisi kulutusi. Selleks on taotletud abi Eesti Kultuurifondilt.

Mõeldud on ka rahvaraamatukogudele. Hõlbustamiseks nende võimalikku üleminekut UDKle, koostati töögrupi egiidi all meetodikabrožüür¹, milles esitatakse UDK liigid 5, 61 ja 63 kolmekohaliste indeksite tasandil, juhised üleminekuks praeguselt süsteemilt UDKle ja mõlema liigitussüsteemi indeksite vastavustabel. Sama on kavas ka

teiste liikide osas. Töögrupp tahab jätkata sidet UDK Konsortsiumiga ja taotleda *UDC User Club*'i staatust. Rahvusvahelisse ringkonda on töögrupp juba vastu võetudki: Aili Normak TA Raamatukogust valiti IFLA vastava erialakomisjoni (IFLA Section for Classification and Subject Indexing Standing Committee) liikmeks. Rahapuudusel on seni kahjuks suheldud vaid kirja teel. Kui edaspidi formeeruvad kataloogimiskeskused, omandab suurema tähtsuse ka liigitamise/märksõnastamise ühtsus eri raamatukogude lõikes. Absoluutset ühtsust ei ole küll võimalik saavutada (subjektiivne valik mitmevariantide otsuste tegemisel jm), kuid ühtne suunitus on võimalik ja vajalik. Et selgitada erinevusi meie suuremate raamatukogude liigitamise praktikas, on töögrupil kavas teha vastav uuring välisraamatute koondkataloogi põhjal².

Lähtematerjal on juba kogutud. Võrdlusandmed hangitakse Soome teadusraamatukogudest kaugotsingu teel. Esialgne vaatlus viitab suhteliselt rahuldavale ühtsustasemele, kuid muidugi on kerkinud ka kooskõlastamist vajavaid probleeme, mis peaksid uuringu tulemusena lahenduse leidma.

Töögrupi suurimaid kasutegureid on infovahetus ja koostöö tihendamine. Meie eestvõttel on vabariiki hangitud kogu uusim info UDK kohta (MRF, väljaande "Extensions and Corrections to the UDC" seeriad 13, 14, 15), mida on koopiate, väljatrükide vm kujul levitatud kõigile soovijaile. 1993. aasta raamatukogupäevade raames toimus TA Raamatukogu liigitussektori teabetund liigitajaile, mis osutus ootamatult menukaks (ligi 50 osalejat 17 raamatukogust/asutusest). UDK eri väljaannete kõrval tutvustati ka teiste liigitussüsteemide (Dewey, SAB, Library of Congress Classification jt) ja märksõnastikuvormide (YSA, LC Subject Headings) kasutusvõimalusi ning Eesti jaoks optimaalse liigitamise huvides tehtavat kaugotsingut Soome, USA ja teiste maade raamatukogude

online-kataloogides (OPAC). Meie kogemus tõestab, et raamatukogudevaheline koostöö on võimalik ja kannab vilja nii igapäevatöö kui suuremate projektide raames. Tahame ka edaspidi teha kõik meist sõltuva, et meie liigitajas-/märksõnastajaskonnas säiliks ja areneksid head suhted ning tõuseks tema liikmete teadmiste ja oskuste tase. Oleme valmis läbi viima täiendõppekursusi, eelkõige UDK järgi liigitamises, ning vastama kõigile liigitamise ja märksõnastamisega seonduvatele küsimustele.

UDCC, MRF — MIS NEED ON?

1992. aasta jaanuaris moodustasid Rahvusvaheline Dokumentatsiooni Föderatsioon (FID) ja viis kirjastusfirmat Suurbritanniast, Madalmaadest, Belgiast, Hispaaniast ja Jaapanist konsortsiumi (UDC Consortium — UDCC). Kasumit mitte taotlev organisatsioon jätkab FIDI tegevust UDK täiendamisel ja arendamisel mitmeti uuendatud tasandil ning on UDK täieõiguslik ametlik valdaja.

1992. aasta lõpul valmis UDK masinloetav versioon *UDC Master Reference File* (MRF), mis baseerub UDK keskmisel rahvusvahelisel väljaandel ("UDC. International Medium Edition. 1985–1988") ja hõlmab üle 60 000 indeksi (alajaotuse). MRFi koostamisel on arvestatud kõiki UDKs kuni aastani 1992 tehtud muudatusi ja täiendusi ("Extensions and Corrections to the UDC" 13. ja 14. seeria).

UDCC annab välja litsentse UDK tabelite tõlgete avaldamiseks ning ühendab UDK kasutajaskonda (*UDC User Club*).

1993. aasta novembri lõpus sõlmis Eesti Vabariigi Kultuuri- ja Haridusministeerium UDK Konsortsiumiga lepingu, mille alusel omandati liigitussüsteemi eestikeelse versiooni loomise litsents ning osteti Eestisse MRF. Viimase valdaja on ERÜ liigitamise ja märksõnastamise töögrupp (kontakttelefonid: A. Kirsal 455 743, A. Normak 455 733, J. Järs 444 162).

1 Liigitamisest Eesti rahvaraamatukogudes / M. Üksti, A. Kirsal. – Tln., 1993. Masinkiri.

2 Samalaadne uuring toimus 1982. aastal tollase kataloogide komisjoni korraldusel.

KAS EESTI RAAMATUKIRJASTAMISMÕÖN ON MÖÖDAS?

INDREK TART

TPÜ vanemteadur

Teated Eesti raamatutoodangu üldnäitajatest 1993. aastal [1], mil avaldati 1965 raamatut ja brošüüri kogutrükiarvuga üle 12,3 miljoni eksemplari (neist eestikeelseid 1508 kogutrükiarvuga üle 7,9 miljoni eksemplari), teevad kainestavalt rõõmsaks. Ületatud on raamatunimetuste aastakoguarvu madalseis, mis vaatas vastu eelnenud kolm-aastaku statistikast, ent samas vähenes nende kogutrükiarv aastas veel mitme miljoni köite võrra. Ühelt poolt peegeldab see meie raamatutoodangu kirevust, erinevatele maitsetele sobivaks vormumist, teiselt poolt meie raamatuturu ahtust, trüki- mahtude ja rahakoti piiratust.

Eesti keeleala on sedavõrd ahtake, et ka parimal tahtmisel ei saa seda varustada kõige väärtuslikuga, mis raamatuilmas aastatuhandetega loodud, rääkimata raamatuloojate ressursi piiratudusest. Leppida omakeelse valikulise piskuga ning õppida keeli on meie maks maailmakultuuri varaaida kõikidesse soppidesse pääsemise eest. Suutmatus tõlkida kõike olulist ei tohi aga tähendada sellest üleüldse loobumist, sest ilma omakeelsete vasteteta omandatakse küll terminoloogilise manipuleerimise kunst, ent jäetakse globaalsemad kujutelmad ja käsitlused oma kultuuriringi sulandamata. Eestikeelseid raamatuid kirjutatakse ja vastavat sõnavara luuakse üksnes Eestis. Järelikult on oluline, millistes keeltes ja millises ulatuses meil raamatuid välja antakse. Joonised 1 ja 2 näitavad vastavaid muutusi raamatunimetuste arvus ning aastatrükiarvude suuruses viimasel 40 aastal läbi suure sõjajärgse kaose, plaanimajandusliku ettekirjutatuse kuni praeguse turumajandusse siirdumiseni välja.

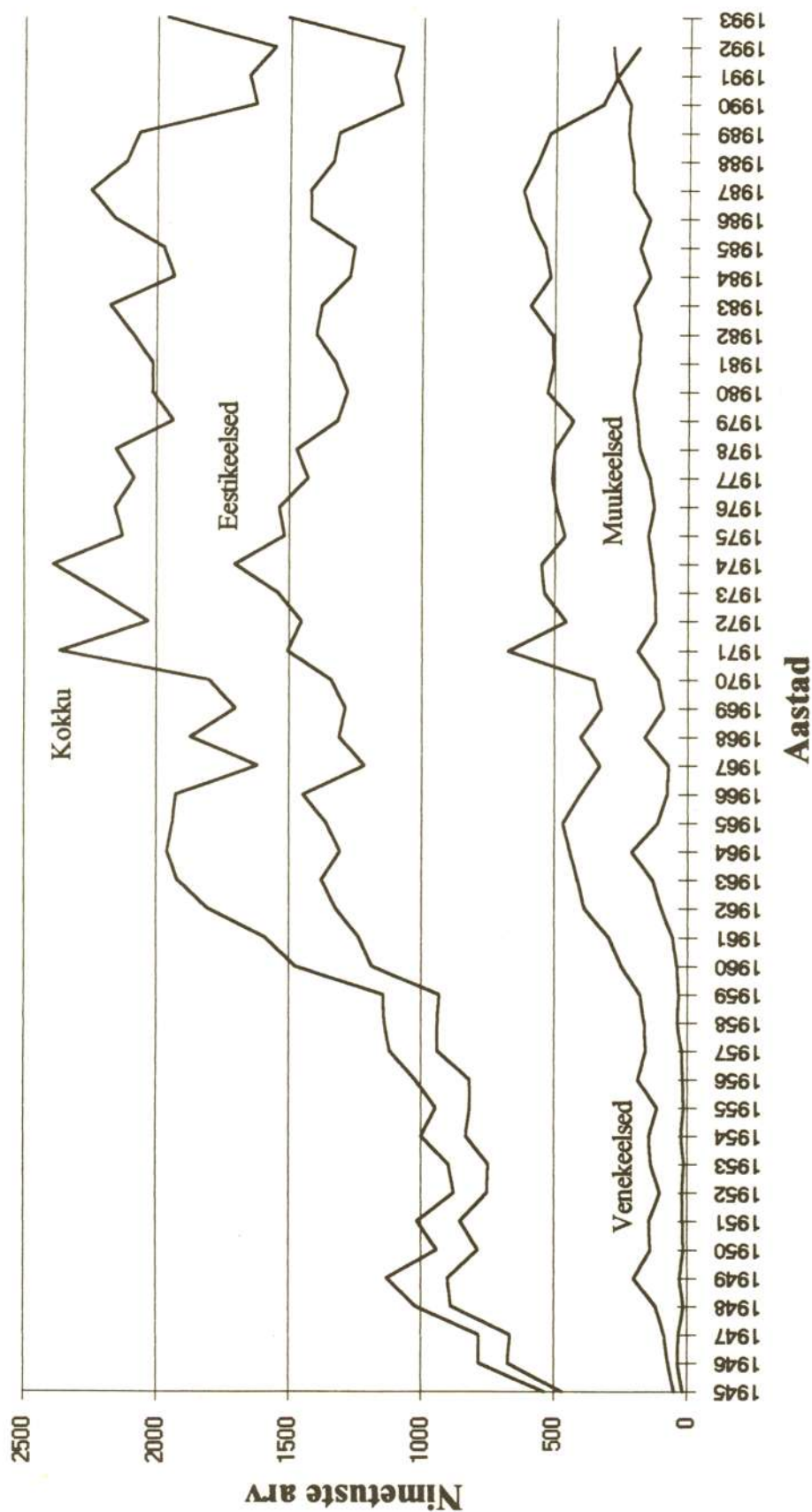
Raamatutootmise sõjajärgne madalseis – kus ilmus kõigest 1000 nimetuse ringis aastas, vältas suhteliselt kaua – 1959. aastani välja. Selle inerts oli liiga suur, et poliitilise kliima pehmenemisega kohe kaasa minna. Järgnenud kaunis kiire hüpe viis Eestis kirjastatu 1963. aastaks 2000 nimetuse piirimaile (oma rolli mängis selles ka rotaatorpaljunduse levik), et püsida seal 1989. aastani. Eestikeelne raamat ületas 1000 nimetuse piiri alles 1960, vastav näitaja suurenes kähku 1400ni ning jäi sellele tasemele kõikuma kuni 1989. aasta allakäiguni. Enim anti eestikeelset raamatut välja 1974. aastal – 1707 nimetust. Samal aastal saavutas nimetuste arvult maksimumi (2391) ka üldse Eestis avaldatu. 1960ndate aastate keskel hakati venekeelse raamatu kõrval hulgaliselt kirjastama teistes võõrkeeltes raamatuid. Vastav statistika jätkab tõusuteed ka pärast 1989. aastat. Peale venekeelse raamatu osa suurenemise Eesti raamatutoodangus, saab vastavatest statistilistest graafikutest järeldada 1960ndate aastate alguse kiirendusele peatselt järgnenud stagnatsiooni. Saavutanud nimetuste arvult umbes 1930ndate aastate lõpu taseme, raamatutootmine Eestis pidurdus. Võttes võrdluseks Soome raamatustatistika dünaamika [2. diagramm L 1. 12], näeme, et sealne 1950ndate aastate lõpu 2000 nimetuse piiri ületamine oli vaid soomlaste raamatutoodangu hoogsa mitmekesistumise üks etapp. Praeguseks on selja taha jäetud ka 11 000 nimetuse piir ning ainuüksi ilukirjandusnimetusi avaldatakse peaaegu sama palju kui meil raamatuid kokku. Eestile sobib võrdluseks pigem Island, kus raamatunimetuste arvul võhada ei lase samuti ressursside nappus [2,

joonis L 1.3], ent sellele vastukaaluks on ilukirjanduse osa kogu seelses raamatutoodangus masendavalt suur: 17 nimetust 10 000 elaniku kohta 1989. aastal, sellal kui Eesti vastav näitaja ei küüni 2nigi [2, diagramm L 1. 11]. Praegune ilukirjanduse nimetuste arvu suhteline kasv Eestis laseb arvata, et tüürime samas sihis.

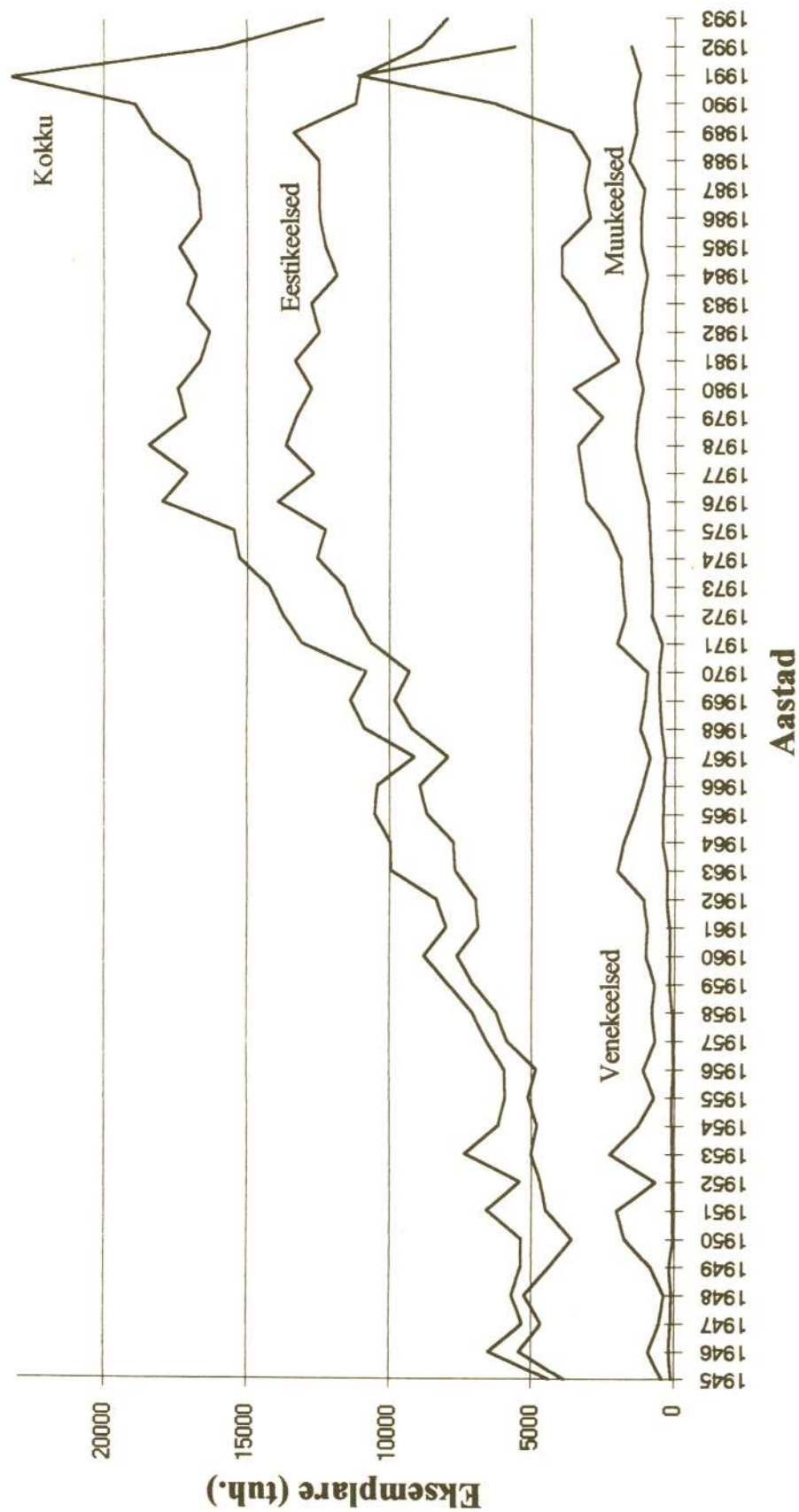
Trükiarv ja raamatu odavus on olnud need maagilised sõnad, millega manipuleeriti, et eesti raamatutootmise olukorda päikeseliseks näidata. Tegelikuses tähendas see raamatusuurtootmise diktaati ning letialuse väärtkirjanduskaubanduse teket. Väärastused on mõlemad. Aastatrükiarv suurenes (joonis 2) ka siis, kui nimetuste arv aastas juba samaks jäi. 1956. aasta ligi 6 miljonilt eksemplarilt tõustakse 1978. aasta 18,5 miljonini, mille ületamine saab teoks alles vene turule tootmise hiilgeaastal 1991 (üle 23 miljoni köite). Seega saabus stagnatsiooniline murdehetk raamatutiraažide osas kümnekond aastat hiljem kui välja antud nimetuste arvu osas – kusagil 1976. aasta kandis. Eestikeelse raamatu aastatrükiarvu näitaja alustab samuti 1956. aastal oma astumist 5 miljonilt ligi 14 miljonile 1976. aastal. See demonstreerib meie ressursside piiri, mis Venemaalt saadud/lunitud/hangitud paberi toel, siinsete trükivõimsuste piires ja valitsejate hea- või pahatahtlikkust ära kasutades, jõudis kätte aastatrükiarvul ca 16–17 miljonit eksemplari (neist eestikeelseid 12–13 miljonit). Praegune tendents tundub olevat taandumine 10 miljoni piirile (neist eestikeelseid 7 miljonit). Palju köiteid Eesti raamatuturg enam välja ei kannata.

Joonis 1

Eesti, vene- ja muukeelsete raamatunimetuste arvu dünaamika Eestis 1945-1993

Eesti-, vene- ja muukeelsete raamatute aastatrükiarvude dünaamika Eestis 1945-1993

Kogu- ja eestikeelsete raamatunimetuste arvu vahe täidab enamjaolt venekeelne trükis, mille osa esimeses suureneb võrdeliselt raamatute kogutoodangu kasvuga ning mis 1960ndate aastate algusest 1989. aastani püsib 500 nimetuse lähisel, maksimumiga 1971. aastal – 674. Murdehetk, kust peale võõrkeelse (vene- + teistes võõrkeeltes) raamatu osa Eestis trükitud raamatuhulgas pidevalt suureneb, ongi 1971. aasta. Alles 1990. aastast alates väheneb venekeelsete raamatunimetuste arv nii oluliselt, et 1991. ja järgnevatel aastail tuleb juba tunnistada teistes võõrkeeltes raamatuvara ülekaalu esimesest. Trükimahult hakkab venekeelne raamat Eestis ilma tegema alles 1970ndate aastate teisel poolel, saavutades maksimumi 1991. aastal, mil see, hoolimata venekeelsete raamatunimetuste arvu vähenemisest, on võrdne eestikeelsete eksemplaride koguarvuga (esimest korda pärast sõda ületas võõrkeelne raamat eestikeelse – 5,2 %!). Keskliste trükiarvude näitajate käitumine selle kriitilise perioodi ümber on olnud drastiline: eestikeelsetel raamatutel 1989. aastal – 10 141, 1990 – 10 377, 1991 – 9934 ja 1992 – 8224 eksemplari, venekeelsetel vastavalt 6876, 19 434, 41 207 ja 29 192 eksemplari. Õnneks Venemaa turule tootmine praegu endises mahus ei jätku, nii et 1992. aastal langes võõrkeelsele trükisele 44,5 % kogu trükitoodangust ning 1993. aastal veelgi vähem – 35,5 %. Turg pöördub taas näoga eesti lugeja poole.

Viimase poolsajandi oleme elanud kultuurilises mõttes suurriigina, kes saab doteerida ka äraspidisemaid ja elitaarsemaid ettevõtmisi. Meie raamatute trükiarvud on ikka jahmatanud väliskülalisi. Nüüd on aeg maha jahtuda ning Eestile sobivatesse piiridesse tagasi tõmbuda. Eesti raamatu keskmisedki trükiarvud (üks viimaste aegade põhitegijaist on olnud ülalpool demonstreeritud vene turg), rääkimata ilukirjanduse omadest, tõusid mõjuvaiks: 1962. aastal – 4614; 1972 – 6765; 1982 – 7804;

1989 – 8832; 1990 – 11 609; 1991 – 14 084; 1992 – 10 250 eksemplari. Kainemine saabus äsja: 1993. aastal – 6266 eksemplari. Eestikeelsetel raamatul on vastav asjade käik olnud veidi kiirem: 1962 – 5273; 1972 – 7714; 1982 – 8904; 1989 – 10 141; 1990 – 10 337; 1991 – 9934; 1992 – 8224; 1993 – 5263. Kui varem hoidis raamatutoodangu keskmist ülal Eesti enda raamat, siis nüüd teeb seda võõrkeelne, ning kui me just Hollandi eeskujul hulka rahvusvahelisi kirjastusi ei asuta, pole sedagi enam kauaks. Trükiarvude allakäik pole veel põhjani jõudnud. Ilmekad on kirjastuste "Eesti Raamat" ja "Kupar" keskliste trükiarvude vähenemine: 1990 vastavalt 28 146 ja 43 471, 1991 – 22 331 ja 37 846 ning 1993 – 5268 ja 7771. Raamat nõuab raha ja lugejat. Viimast veel jätkub! Aga esimest ...? Ja kauaks on/jätkub autoreil aadet oma tööd nappide honoraride eest või lausa tasuta teha?

KIRJANDUS

1. "Sirp" nr. 5, 4. veebr. 1994. a., lk. 5.
2. Indrek Tart. Eestikeelne luule- raamat kultuuriindikaatorina Eestis ja Välis-Eestis aastail 1945–1992 (Bibliomeetriline aspekt). Magistri- töö. Tallinna Pedagoogikaülikool.- Tln., Tallinn, 1993.

Eesti trükitoodangu statistika aluseks on trükise sundeksemplari jõudmine Eesti Rahvusraamatukogusse ajavahemikul 1. 01. 1993 – 1. 01. 1994. 1993. aastal ilmus Eestis 1965 raamatut kogutiraažiga 12,3 milj eksemplari, sellest eesti keeles 1508 raamatut tiraažiga 7,9 milj eksemplari. 1992. aastaga võrreldes on raamatute arv suurenenud 408 nimetuse võrra ning kogutiraaž vähenenud 3,6 milj eksemplari. 80% raamatutest kirjastati Tallinnas, kuid raamatuid anti välja peaaegu kõigis maakondades.

Ajalehti ilmus 1993. aastal 173 nimetust, neist 129 eesti keeles. Ajakirju ja väikelehti anti välja 312 nimetust kogutiraažiga 12,8 milj. eksemplari. Neist eesti keeles ilmus 262 nimetust tiraažiga 12,3 milj eksemplari. 1992. aastaga võrreldes suurenes ajakirjade ja väikelehtede nimetuste arv 62 nimetuse võrra ning kogutiraaž 1,3 milj eksemplari võrra. Ajalehtede nimetuste arv vähenes 11 nimetuse võrra.

Eesti trükitoodangu statistikast põhjalikumalt huvitatud isikutele palume pöörduda Rahvusraamatukogu komplekteerimisosakonda telefonil 459 374. Eesti ilukirjanduse ning keele- ja kirjandusteaduse 1993. aasta esitrukkide nimestik avaldatakse ajakirja "Keel ja Kirjandus" juunikuu numbris.

Mai Sepp
ERRi komplekteerimisosakond

SOOVIMATULT SÜNDINUD LAPS ON JUBA KAHENE ehk "TIRITAMM" SAI 2AASTASEKS

ANDRES JAAKSOO

Kirjastuse "Tiritamm" direktor

Jah, "Tiritamm" on tõepoolest soovimatult sündinud laps. Ehk küll üheksakümnendate aastate alguseks oli Eestis lastekirjanduse väljaandmine praktiliselt peatunud, organiseeriti uue kirjastuse sünni ärahoidmiseks ajakirjanduses terveid kampaaniaid, Kirjanike Liidus peeti laitvas toonis koosolekuid ning kirjutati märgukirju nii Kultuuriministeeriumile kui Vabariigi Valitsusele. Valitsus jäi nendele solvanguid ja tapahimu tulvil aktsioonidele tummaks ning otsustas oma 1991. aasta 10. juunil toimunud istungil (protokoll nr 29) moodustada kirjastuse "Eesti Raamat" laste- ja noorsookirjanduse toimetuse baasil uus, spetsiaalne lastekirjanduse kirjastus. Kirjastuse nimeks sai "Tiritamm".

1. oktoobrist 1991 alustati toimetuse lahutamist kirjastusest "Eesti Raamat". Lahutus, nagu iga abielulahutus, oli vaevaline. Ja et vanemale, vägevemale ja kavalamale jääb elus ikka õigus, siis juhtuski nii, et "Eesti Raamat" täis anda uuele lapsukesele oma varadest ... 516 000 rubla eest lõpetamata toodangut ehk teisisõnu 152 mitmesuguses tootmisstaadiumis olevat ja põhiliselt juba ajast ja arust käsikirja, paar tonni paberit, 93 000 rubla (aga tollal maksis ofsettpaberi tonn 40 000 rubla!) ning kümnekond meetrit kalinguri ...

Hambad ristis, tuli kirjastusel alustada iseseisvat eluteed. Põhikirja järgi on "Tiritammel" kohustus kirjastada eesti- ning võõrkeelset laste- ja noorsookirjandust, selle ajalugu, bibliograafiat ning lastele ja noortele mõeldud perioodilisi väljaandeid. Põhikirjas on ka säte, kus võetakse enda kanda lastele ning noortele mõeldud audiovisuaalse materjali tootmine. Samuti tegeleb kirjastus

Foto: Teet Malsroos

"Tiritamm" lastekirjanduse, eesti keele ja kultuuri alaste ürituste (näituste, kollokviumide, suvekoolide jne) korraldamise ning lastekirjanduse uurimisega.

Tundub, et endale sai ahmitud üsna suur suutäis.

Loomulikult pole noor, alles tite-lappides kirjastus suutnud kõige soovitud tegelda, kuid ... Tervishoiu-museumis on ta korraldanud Soome lasteraamatuillustratsioonide näituse. Laste Loomingu Majas on eksponeeritud Riikka Juvoneni, Georgi Judini ja Jaan Tammsaare loomingu ühisnäitust, H. Chr. Anderseni preemia kandidaatide tööde näitust, väljapanekuid "Jüri Parijõgi 100" ja "Hunt eestikeelses lasteraamatus". Kaks viimast näitust on käinud ka Tartus. Kaasa on löödud Anderseni päeva ning Pinocchio päeva organiseerimisel.

Mis puutub kirjastustegevusse, siis on sedagi püütud teha jõudumööda, nii nagu rahakott parasjagu lubab, sest lasteraamatu avaldamine on väga

kulukas ja aina kulukamaks see läheb. Eriti siis, kui tahetakse lastele pak-kuda värvilisi raamatuid.

Et oleme "Eesti Raamatu" laste- ja noorsookirjanduse toimetuse mantli-pärijad, säilitasime mitmed olulised raamatusarjad. Lugejateni jõuab "Põnevik", ilmumist pole lõpetanud Eesti kõige pikema eaga sari "Saja rahva lood". Ikka ja jälle on midagi oodata sarjas "Eesti lastekirjanduse varamust". Nende kõrvale sobivad kenasti tänapäeva autorite teosed. Tõlkeraamatute avaldamisõigus tuleb loomulikult kalli raha eest osta ... aga igatahes ei kavatse "Tiritamm" teha ümbertrükke omaaegselt katkud-lühendatud ning kindlasse mahtu surutud "Looduse" kuldraamatu" sarjast.

Laps, kelle sünni nii väga kardeti, on enda apsakalt jalgadele ajanud. Temast on saanud Eesti suurim lastekirjanduse väljaandja nii nime-tuste arvult kui toodangu mahult. Kui 1993. aasta eestikeelse raamatu keskmine tiraaž oli 5260 eksemplari, siis "Tiritamme" raamatute keskmine tiraaž tuli 12 900 eksemplari. Ja nõudluski üllitiste vastu näib olevat üsna suur.

Meeldiv on ka see, et kirjastust "Tiritamm" tuntakse juba väljaspool Eestitki. Euroopa kirjastuste kõrval on tema vastu huvi tundnud küll hiinlased, küll jaapanlased, küll ... Äsja tuli teade: kirjastus "Tiritamm" on pälvinud Jaapani Kirjastajate Liidu audioplomi rahvuskultuuri edendamise eest. Ennekõike on silmas peetud sarja "Eesti lastekirjanduse varamust".

Einoh, nüüd tuleks küll üks tõeline tiritamm teha!

VABAHARIDUSE ÕPETAJATE SELTS

Oli 1992. aasta kevad, kui Rootsi- maalt naases grupp haridus- ja kultuuritöötajaid, kes olid tutvunud sealsete rahvakõrgkoolidega. Nad otsustasid ka edaspidi koos käia, et selgeks rääkida Eesti rahvakõrgkoolide taaselustamise võimalused. Ometi võttis terve aasta, enne kui Vabahariduse Õpetajate Selts 25. mail 1993. aastal loodi. Aastaga oli ühteist muutunud. Oli suurenenud algatusrühm ning taas oli käibele tulnud viiskümmend aastat varjusurmas olnud termin "vabaharidus". Algasid ka vaidlused, kuidas seda terminit mõista, nagu pool sajandit tagasigi.

Vabahariduse Õpetajate Selts sätestab oma põhikirjas, et selles seltsis arendatava vabahariduse all mõistetakse eelkõige täiskasvanute poolt nende ühise tegevuse käigus omandatavat haridust, mis on suunatud isiksuse, tema loovuse, initsiatiivi, võimete, kompetentsuse ja sotsiaalse vastutustunde arengule. Silmas on peetud kogu isiksuse arengut, mis on vaba välisest sunnist. Loomulikult hõlmab vabaharidus laiemalt ka lapsi ja noorukeid. Vabahariduse Õpetajate Seltsi asutav kogu rõhutas aga esmajoones vajadust aktiveerida ja suurendada täiskasvanute nii ma-

teriaalset kui vaimset, eelkõige aga sotsiaalset toimetulekut meie praeguses ühiskonnas. Aastakümned totalitaarset režiimi on ju võõrutanud inimesed vajadusest ja oskusest enese eest seista. Ka praegune kasvav põlvkond ei õpi seda kunagi, kui neid suunavad täiskasvanud kodus, koolis või tänaval muutust läbi ei tee.

Täiskasvanute haridus kui mõiste oli veel paar aastat tagasi suuremal osal Eestimaast tundmatu, seda enam täiskasvanute vabaharidus. Sellest tulenevalt otsustaski Vabahariduse Õpetajate Selts alustada selgitustööst — selgitada vabahariduse mõistet ja olulisust tänapäeva Eestis ning kaasata sellesse liikumisse võimalikult palju huvilisi.

Avalikkuse tähelepanu äratamiseks korraldati 7.-8. jaanuarini 1994. aastal Tallinnas Rahvasraamatukogus Vabahariduskonverents, mis pühendati Eesti Haridusliidu 70. asutamisaastapäevale ja ühtlasi Jaan Tõnissoni 125. sünniaastapäevale. (Ajaloolise järjepidevuse huvides oleks konverents pidanud õigupoolest toimuma 27.-28. detsembrini Tartus.) Konverentsi tööst võttis osa üle 200 inimese. Oma rõõmu nii paljude osalejate üle avaldas ka Eesti Vabariigi peaminister Mart Laar, kes konverentsi avakõnes nentis, et Eestimaal lähevad asjad õiges suunas, kuna inimesed ärkavad ja tahavad ise tegutseda.

Vabahariduskonverentsist võtsid osa kultuuri- ja haridusminister P.-E. Rummo, ministeeriumi kantsler V. Jürisson, külalised Rootsist, Taanist, Soomest, Norrast ja Lätist ning Eesti igast maakonnast. Konverentsi esimene päev oli õpis olemise ehk teada saamise päev. Kuulati ettekandeid. Teisel, viisi võtmise ehk rakendamise päeval said kõik osa-

võtjad töörühmades sõna sekka öelda. Kokkuvõttes tõdeti vajadust taastada Eesti Haridusliit, tänapäeva arusaamadega sobivama nimetusega Vabaharidusliit, kuhu koonduksid kõikvõimalikud seltsid, ühendused ja mistahes haridusega seotud algatusrühmad, et tekiks partnerlus vabahariduse liikumise ja riigi vahel. Vabahariduse Õpetajate Selts ja Avatud Hariduse Liit võtsid endale ülesande kutsuda 13.-14. aprillil 1994. aastal Tartu Ülikooli Raamatukogu ruumides kokku VABAHARIDUSKONGRESS, kus taastatakse Eesti Haridusliit. Tuult tiibadesse Eesti Vabaharidusliidule!

Vabahariduse Õpetajate Seltsi nimel

juhatause aseesimees Aino Arro
Kultuuritöötajate Täienduskool
J. Vilmsi 55
Tallinn
tel 43 31 13

Vabaharidustööst raamatukogudes võib lugeda raamatust:

Kinkar, Felix. VABAHARIDUS EESTIS (1920–1940). – Tln., 1993. – 175 lk.: ill.

AJAKIRI "ARENG"

JÜRI ULJAS, KRISTIN KUUTMA

1993. aasta suvel jõudis lugejateni uus ajakiri, mis käsitleb seni suhteliselt tundmatut valdkonda — vabaharidustööd. Kunagi laialdaselt kasutusel olnud mõiste on aja jooksul hägustunud ja peaaegu unustatud. Meeldetuletuseks märkigem, et enne 1940. aastat kuulusid selle nimetuse alla peamiselt seltside poolt tehtava töö mitmed valdkonnad — rahva-ülikoolid, õpingid, raamatukogud, rahvamajad, mitmesugused harrastustegevused, ning see hõlmas peamiselt täiskasvanute eneseharimist, mida teostati oma sisemise sunni ajal, vabast tahtest. Palju vaidlusi põhjustas küsimus, kas selle mõiste alla mahub ka laste kooliväliline tegevus, lõplikud piirjooned jäidki lahtiseks. 30ndate aastate lõpul peeti vajalikuks haarata vabaharidustöö mõistega ka kehalise kasvatus, kutselise eneseharimise ja vaba aja veetmise (klubilise tegevuse) valdkonnad. 30ndatel aastatel kujunesid välja ka kitsama spetsiifikaga keskused: Eesti Haridusliidus hakati rõhutama õpingide osatähtsust, liidu juurde loodi vastav keskus, Eesti Karskusliidu juurde loodi karskuse- ja nõukogu, maakondades olid raamatupropaganda nõukogud. Seega toimus teatav koordineerimine ja nende funktsioonide jagunemine loomulikul teel.

Haridusel on jõudu ja võimet meid ümbritsevas elus uuendusi ja muutusi esile kutsuda, samal ajal ka ise piisavalt paindlikult muutudes. Aegade jooksul tuleb juurde uusi vorme ja nähtusi. Loodetavasti määrab ajakirja teemaderingi ning muudavad probleemistiku tänapäevaseks edasised diskussioonid. Vabaharidust ei saagi väga täpselt piiritleda. Olulisemaks piiride seadmisest tuleb lugeda inimese eneseharimist kui vabahariduse olemust ning selleks vajaliku keskkonna ja

tingimuste loomist — üldise rahva- kultuuri, seltside, rahvamajade ja õpingide tegevuse soodustamist.

Ajakirja eelkäija "Vabaharidustöö" ilmus aastail 1927–1932, mil see nimetati ümber "Arenguks" (ilmus 1933–1940). Eesti Haridusliidu ajakiri tegi ära suure töö Eesti kultuurilisel ülesehitamisel. Meie iseseisvusaja saavutused poleks kunagi olnud nii laialdased, kui inimeste aktiivsus ei oleks seltside vahendusel olnud suunatud riigi ülesehitamisele, oma elukeskkonna rajamisele, enese harimisele. Neid õilsaid eesmärke tasub ka täna rõhutada ja nende poole püüelda.

Ajakirja esimene number, mis ilmus sissejuhatuses "Vabaharidustöö ajakirja" nime all, lähtus eesmärgist teadvustada laiemale lugejaskonnale vabaharidustöö mõistet, seletada seda lahti vastavalt varasemale kasutuspõhimõttele. Alates teisest numbrist kannab ajakiri nime "Arenge". "Arenge" sarnaseid harivaid väljaandeid ilmus enne 1940. aastat palju, tänapäeval pole nad aga eriti populaarsed. Ajakirja toimetuse seab endale ülesandeks teadvustada oma lugejatele minevikku, selleks et paremini orienteeruda olevikus ja rajada silda tulevikku. Avaldame mitmete rariteetsete kirjatööde kordustrükke ja muidugi ka tänapäeva kajastavaid artikleid. Igas numbris loodame avaldada kultuurisotsioloogilisi uurimusi.

Ajakirja "Arenge" lugejatena loodame näha seltsitegelasi, kultuuri- nõunikke, vabaharidustöö ja harrastustegevuse alal tegutsevaid inimesi. Meie soov on, et ajakiri jõuaks igasse raamatukogusse, rahvamajja ja rahva- ülikooli.

Esimese kahe numbriga tegemine on olnud peamiselt kolme inimese kanda: koostaja Jüri Uljas, toimetaja Kristin Kuutma, tehniline teostaja Tarmo Maasikamäe. Alates kolmandast numbrist loodame aga oma ajakirja toimetust laiendada, kavandame ka teatavaid sisulisi muudatusi. Jüri Uljas on spetsialiseerunud kultuurisotsioloogilistele küsimustele. Tema teemavaldkonda kuulub ka seltsitegevus, sest 1993. aasta sügisel kaitses ta magistriväitekirja teemal "Seltside vabahariduslik tegevus ja selle toetamisepoliitika Eestis aastatel 1920–1940". Toimetuse töösse lülitub Mait Raun, kes on kirjutanud kultuuriteemalisi artikleid ja olnud ajakirja "Heinakuu" toimetaja. Mait Raun ja Jüri Uljas on erialalt psühholoogid. Nad on koos kirjutanud ka mitmeid kultuuripoliitilisi artikleid. Kristin Kuutma, kes on hariduselt filoloog, vastutab väljaande keelilise korrektsuse ja loetavuse eest. Ta asub ajakirja sisu laiendamise rahvapärilise ja harrastustegevuse teemaderingiga. Otseselt vabaharidusega tegeleb edaspidi põhjalikumalt pedagoog Külli Lukk.

Kokkuvõtteks võib öelda, et ajakiri "ARENG" on kavandatud kajastama ja analüüsima laialdast kultuuriteematikat, mis seostub otseselt ajakirja väljaandja, Eesti Rahvakultuuri Arenduskeskuse tegevusega.

Ajakirja "ARENG" aadress:

Eesti Rahvakultuuri Arenduskeskus
Suur-Karja 23
EE 0001 Tallinn
tel: (372+2) 44 36 75
44 99 31
fax: (372+6) 31 34 86

RAAMATUKOGU JA TEMA AJALUGU

Piret Lotman. Parlamendiraamatukogust rahvusraamatukoguks, II: Eesti NSV Riiklik Avalik Raamatukogu, 1940–1953 / ERR. – Tln., 1993. – 115 lk.

Ajalugu võib nähtavasti kirjutada eri viisil. See aeg meie iseseisvumisel, kus avalikult ja kõrgel tasemel deklareeriti, et “õilsa eemärgi pärast” on õigustatud ajaloo nii või teisiti serveerimine, ja neid, kes uusbolševismiga nõus polnud ähvardas oht sattuda “ebapatriootiliste ajaloolaste” kilda näib olevat möödas.

Raamatukogunduse ajalugu polnud õnneks niisuguste nõudmiste suhtes eriti tundlik piirkond ka ENSV ajal. Seal võis end vabamalt tunda. Ka Piret Lotmanil pole õieti olnud vajadust mingite kohustuslike möödaniiku kohta käivate konstruktsioonidega vaielda, sest valdavalt ametnikepoolsed mõtestused pole ikkagi päris ajalookirjutamine, vaid oma tegevuse avardatud, ajalooa legitimeeritud õigustamine. Mõistan küll, millise õudusega Piret Lotman professionaalse ajaloolasena luges kinnitusi, et sedasorti kasuistikat tuleb arvata väärtuslike allikate hulka (vt sissejuhatust, lk 3)!

Kaunis hale seis historiograafilisest küljest jätab uurijale suhteliselt vabad käed. Alustada tuleb päris algusest. Samas uurimisobjekti kitsus raskendab ülesannet, et sellest midagi kandvat kirjutada. On üsna kindel, et Riigi/Rahvusraamatukogu ajalugu teist-kolmandat korda üle kirjutada pole niipea ressursse. Mis tehtud, jääb kauaks. Ma ei tea milliseks jääb/saab tulevikus raamatukogu ametlik nimetus, kuid kui vaadata selle rolli kas või kokkukuivanud eesti kultuuriloo uurimise seisukohalt, siis oma suunitluselt on tegemist kindlasti rahvusraamatukoguga.

Piret Lotmani uues jätk-raamatus on tunda valdkonna uurimise kogemust. Juurde on tulnud kindlust, mis väljendub tugevamas kontseptuaalsuses. Kuid Piret Lotmani väline suhe oma uurimisainesega on diskreetne. Keel on valdavalt neutraalne. Ometi aimub kirjapandust selgeid hoiakuid

ka siis, kui möödaniiku esitatakse vaimus *no comments*, ning ränkigi tõsiasi lihtsalt konstateeritakse ja vahel ka serveeritakse. Võtkem või Helene Johani mitu nädalat kestnud sünnipäeva tähistamine nälgitud Leningradis või Karl Umbleja uhkus selle üle, kuidas ta enda lolliks tegemise “läbi nägi”. Vahel, tajudes teksti, sõnakasutuse, fraasirõhutuse ja ütlemisviisi meloodia märgilist koormatust, tekib isegi hirm, et lugejat usaldatakse liialt, kuigi nii mõnigi asi välja öelduna oleks selge banaalsus. Ajaloolaste tekstid on olnud seni ülesehitatud valdavalt teistel põhimõtetel ja see on kujundanud ka lugemisharjumusi.

Näib, et ajaloolise mälu, selle lõime rabadus toetab praegu arusaama, et ajaloo kirjutamine võib olla ka lihtsalt möödaniiku meeldetuletamine. Selles vaimus näibki Piret Lotman olevat eelkõige toiminud. Kui seejuures veel eeldada, et ajalool endal “on mõte”, siis selle avalikuks toomiseks on vaja lihtsalt kirja panna minevik “Wie es eigentlich gewesen ist”, nagu üks historiograafia klassikuid selle on sõnastanud. Kui Piret Lotman oleks enam sotsioloogi kutsumusega, (mitte “närviga”, sest seda Piret Lotmanil on), andnuks materjal toetuspunkti ka analüütilisteks kommentaarideks raamatu ühele selgelt kesksele teemale: totaalse kontrolli ja vägivalda mehhanismile (mitte just tingimata mõne “vägivalda sotsioloogia” mahus), nagu see ilusasti nähtavale tuleb. Sotsioloogidele on uurimusega parasjagu häid kaarte kätte mängitud.

Oma põhiliseks uurimisteenaks on Lotman seadnud raamatukogu identiteedi, selgitamise “kas ja mil määral jäi alles kunagine Riigiraamatukogu, kas võime rääkida järjepidevusest stalinliku ideoloogiamehhanismi läbinud asutuse puhul”. Probleemi-asetus kitsamalt on nähtavasti järelkajasid raamatukogu võitlusele oma

identiteedi eest. Laiemalt on see aga kogu eesti kultuuri probleem, järjepidevuse probleem. Küsimus sellest, kuidas “väiksema maailma”, so stalinlikku tüüpi kesta sees, võis elujõulisena säilida suurem, palju avaram “tõeline maailm”. Kui kaua niisugune kahestus kestab ja millisel viisil vastupanu säilimine on võimalik. Sellest aspektist võttes pole Eesti raamatukogunduses kesksel osal omanud inimeste (Helene Johani, Boris Veimer, Karl Umbleja jt) elukäikude küllalt detailne kirjeldamine hoopiski teisejärguline. (Võibolla oleks näiteks Karl Umblejaga kontrasteeritult lisanud ajastule värvi ka Edgar Oissaare eludraama esitus.) Elulooliste taustade andmine pole õnneks saanud, nagu jälle kombeks “bad boys” and “good girls” vastandamiseks (kuigi ühtedes negatiivsed jooned paratamatult domineerivad). Ajastu “ärapanevas” mentaliteedis on Piret Lotmani sallivus isegi imeteldav. Maailma ja ka ajalugu on eeldusi mõista, kui leppida sellega, et need on keerulised. Ka Helene Johani, millisteks eetilisele äärmiselt küsitavateks sammudeks ta ka poleks olnud võimeline, säilitas endas osa Eesti Vabariigist, tema kultuuritasemest, haridusest ja isegi meelsusest. Oma maast ja kultuurikontekstist mitu põlve lahti kistud automiseeritud inimeste saatus oli hoopis kurvem. Võimalik (sel ajal oli kõik võimalik) Venemaa eestlase Karl Umbleja saamine Riigiraamatukogu direktoriks oleks raamatukogu saatuse nähtavasti hoopis traagilisemaks kujundanud, kui juhtus.

Allikatega näib autor olevat teinud üsna ammendava töö, niivõrd kui see ajaloo uurimise loogika seisukohalt on võimalik. Mõnd seisukohta lugedes või tsitaati kombates tundub siiski, et vahel oleks kasulik teada mitte ainult viidet toimikule, vaid täpsemat osutust inimesele, lausujale, kir-

jutajale. Mälestuste kasutamisel (näiteks Umbleja puhul) oleks selle allikana hindamiseks oluline teada, millal need tekstid on kirja pandud või lindistatud.

Autori põhijäreldus kõlab: "Siiski oli nõukogude raamatukogu näiliku pealispinna all olemas ka teine, tegelik raamatukogu, kuhu lisaks Riigiraamatukogu säilinud varadele koguti ka sadu tuhandeid väärtuslikke raamatuid. Kuigi "tsensuriarhiivi" näol (41,125), millest lugeja midagi teada ei tohtinud, säilis ja koguni kasvas Riigiraamatukogu nii ka Stalini ajal, totalitaarse ideoloogia ja fraseoloogia varjus." (lk 96). Selle järeldusega on põhjust päri olla, kui raamatukogu määratleda eelkõige selle raamatuvarade kaudu.

Maailma skisofreeniline lõhenemine "tegelikuks" ja "näiliseks" oli selle ajastu tuum ja vahel lämmataski teine päriselt esimese. Isiklikult mulle on huvitav selle määratlusega haakuv teema Eesti lähimineviku hindamine ja viimasega sugenevad paradoksid. Kõlab ju Piret Lotmani järeldus üsna lähedaselt väitega: ENSV riigilaulupeod – kui stalinistlik-kroonulikku ilmet need ka ei omandanud, aitasid säilitada Eesti kultuuri järjepidevust. (Välise all oli üks teine – laulupidu meis enestes.) Sellest mõttekäigust johtub aga paradoks väga aktuaalsel kollaboratsioonismi teemal. Eesti kultuuri järjepidevuse hoidmiseta meid vist praegu iseseisvust rajamas poleks. Kuid mõned poliitikud arvavad, et konkreetsed persoonid, kes iseendaga keerulisi kompromisse tegid, tuleb nad risti puua kui kollaboratsioonistid ja plats puhtaks teha. See pole aga Piret Lotmani teema. Ometi kinnitab selle eksponeerumine retsenseeritavaski uurimuses, et tegemist on tõsise, etteideologiseerimata (st must-valge) käsitlusega, millesarnaste põhiväärtus ongi selles, et nad ei mõista hukka ega õigusta, vaid aitavad kogeda ajaloo paradokslikkust.

Rein Ruutsoo

VAJALIK TEATMETEOS

Tulimuld : Koondsisukord, 1950–1991 / Koost. R. Hillermaa, K. Liivak. - Tln. : ERR, 1993. - 182 lk.

Eesti Rahvusraamatukogu avaldas möödunud aastal bibliograafide Rita Hillermaa ja Krõõt Liivaku koostatud "Tulimulla" koondsisukorra. Lundis ilmuv kirjanduse (koondsisukorra kaanel trükiveana "ajakirjanduse") ja kultuuri ajakiri "Tulimuld" on eksiilis elavate eestlaste olulisemaid ajakirju, kus on avaldatud peaaegu kõigi pagulaskirjanike loomingut, kirjandusteadlaste, ajaloolaste, keeleteadlaste, kunstiajaloolaste, juristide ja paljude teiste teadlaste kaastööd. "Tulimuld" on olnud eestluse intentiteedi säilitajaid. Seal on rohkesti publitseeritud olulisi ja uusi hinnanguid sisaldavaid uurimusi ja esseid, mida nende rahvusliku meelsuse tõttu polnud okupeeritud Eestis võimalik avaldada. Veel enam – kuigi Rootsi ja Eesti vahele oli aastakümneteks tõmmatud raudne eesriie ja siinsed kirjanikud ei tohtinud pagulasväljaannetes ridagi avaldada, ilmus "Tulimullas" ka mitme kodumaal elava luuletaja loomingut (A. Adams, B. Alver, A. Annist, J. Kaplinski, E. Kook, O. Kruus, U. Masing, K. Merilaas, A. Rävälä, H. Tarand, A. Sang, L. Tamm ja P. Viiding, lisaks mõned kirjanduslooliselt varasemad autorid) ning ajakirjale tegi kaastööd mitu kodumaal elavat teadlast (P. Erelt, O. Kruus, A. Peterson, A. Verschik jt). Tahan rõhutada veel kahte tõika. Harva on ühe väikerahva kirjandusajakiri ("Tulimuld") oli mõeldud vaid umbes 70 000le põgenikule) ilmunud nii pikka aega ja küllap on see ainulaadne juhtum kogu maailmas, et üks isik toimetab (ja seda põhiliselt üksinda) ühte kirjandusajakirja 45 (!) aastat.

Koondsisukord hõlmab kõiki märgitud aastail "Tulimullas" ilmunud tekste ja illustratsioone. Fotode puhul on registris antud neil olevad isikud. Kuna väljaanne on üles ehitatud temaatiliselt, on seda hõlbus kasutada.

Koondsisukord on võti, mis avab kirjandusteadlastele, ajaloolastele, kultuuriajaloolastele ning huvilistele "Tulimulla" väärtused ja unikaalsuse. Registrist selguvad ajakirja tähtsamad kaastöölised, need, kes kannavad "Tulimulla" vaimsust. Ehk pisut üllatav on tõdeda, et vaatamata oma tohutult mahukale ilukirjanduslikule loomingule

ja aeganõudvale toimetamistöele, on ajakirjas kõige rohkem avaldanud toimetaja Bernard Kangro ise – 154 esseid, uurimust ja artiklit, lisaks veel nii mõnegi anonüümse ringvaate-kirjatöö. Peaaegu sama viljakas on olnud Arvo Mägi, kelle sulest on ilmunud 126 algupärast kaastööd ning õige mitu tõlget. Neile järgnevad V. Uibopuu 91 essee ja muu kirjutise ning mitme tõlkega, R. Kolk 74, F. Oinas 52 ning A. Oras 45 essee ja muu kirjutisega. Viimane on ajakirjas avaldanud ka üle poolesaja esmaklassilise tõlke.

Koostajad on registris avanud mitmed pseudonüümid, näiteks Robert Raid, Rivanool, J. Pagulane. Avamata on jäänud meie bibliograafidele üldtuntud Ralf Rond, siis veel Kroonik, Rom ja mitmed initsiaalid – PiLi, P. L., M. P., A. M., S. L. jt, millest mõned ometi kergesti lahendatavad. Näiteks PiLi on Peeter Lindsaare nime esimeste tähtede kombinatsioon (Pi = võru murdes Piitre ehk kirjakeeles Peeter), samuti P. L. P. Lindsaare autorlust kinnitab ka avaldatu Austraalia temaatika. A. M. peaks olema Arvo Mägi. Arvatavasti on pseudonüümid ka N. Kaja ja V. Tiskre. Einar Eina juures võinuks olla viide luuletaja muudetud perekonnanimele Sandenile (millegipärast pole Sandeni proosaraamatuid "Tulimullas" arvestatud). Pseudonüüme oleks saanud hõlpsasti dešifreerida, kui koostajad oleksid käsikirja valmimisjärgus kirjutanud ajakirja toimetaja B. Kangrole. Ometi ei kahanda need mõned väikesed soovidajätmised kuigivõrd väljaande väärtust. Ning kuna ma olen taoliste bibliograafiaväljaannete sagedane kasutaja, näeksin meeleldi, et lähimas tulevikus ilmuks ka teise olulise väliseesti kultuuriajakirja "Mana" koondsisukord.

Eerik Teder

PRO CAPTU LECTORIS HABENT SUA FATA LIBELLI

Hans Jürman

Nii kõneldi vanas Roomas või vähemalt nõnda ütles Terentianus Maurus*.

Paraku on alati lugejate kõrval ütelnud oma sõna raamatute saatuse kohta ka võim maal või riigis. Ja ikka on rööbiti ja vastakuti käinud autorite taotletud mõtte- ja sõnavabadusest lähtuv trükivabadus ja võimu rakendatud tsensuur. Ajaloos on olnud kord üks, teisel puhul teine kaalukauss all. Mida sallimatam on võim teisiti mõtlejate ja kirjutajate vastu, seda rohkem kannatavad raamatud ja — raamatukogud.

Eesti trükitud raamatu ajaloo alguse kaks aastanumbrit 1525 ja 1535 on mõlemad seotud raamatute keelu alla panemise ja hävitamisega. Mõned tükikesed 1535. aasta raamatust on siiski säilinud, tänu õnnelikule juhusele ja leidjale Hellmuth Weisile. Nii algabki eesti raamatu ajalugu tema hävitamise ajalooga.

Eesti raamatu ajaloo kohta on meil päris mitu ulatuslikku ja põhjalikku ülevaadet. Andmestik raamatute keelamise ja hävitamise kohta on kahjuks aga vähem ülevaatlik, hõredam ja üldsõnalisem. Arvandmed on äärmiselt kõikumavad (liiasti ebatäpsed) ja hinnangud suvalised, 26 miljonit** — kas see on raamatukogusid puudutav arv? Kui palju oli raamatukogudes raamatuid 1940. aasta algul?*** Vahel on seejuures juttu olnud ka raamatukauplustest ja -ladudest eemaldatud teoseist. Keegi ei oska hinnata, kui palju hävitasid inimesed ise oma kodudes raamatuid.

Raamatukaotusi oli teisigi: hävisid peremeheta (vangistatud, küüditatud, pagened isikute) raamatukogud. Sõjarinne läks üle Eesti 1941 ja 1944 ning pommitamisel tekkinud tulekahjudes põles koos muude varadega ka raamatuid. Keegi ei suuda kaotatud kokku arvata.

Ent teave raamatukogudest eemaldatud ja hävitatud raamatute kohta? Nendest ülevaate saamiseks oleks vaja eesti või Eestis keelatud raamatute koondnimestikku. Lõviosa kogudest eemaldatud trükistest moodustavad aastatel 1940–1990, niihästi Nõukogude kui ka Saksa okupantide poolt keelustatud väljaanded. Kuid väga huvitav oleks ka teada, missugused raamatud olid keelatud Eesti Vabariigis 1918–1940 ja enne seda, Tsaari-Vene Eestimaa ja Liivimaa kubermangus, ning miks keelati 1525. ja 1535. aastal ilmunud raamatud. Tuleb lahti mõistatada tsensorite üldsõnalisel keelamisel: *hulga autorite terve looming, ajakirjad, välismaal ilmunud raamatud jne.* Nii saaks umbkaudsegi pildi keelatud nimetustest. Raamatukogust eemaldatud eksemplaride arvu kindlaks tegemine on tükk maad raskem ja jääbki ebamääraseks. Raamatukogudest kustutatud raamatute arvud ei peegelda tõde poliitilistel kaalutlustel eemaldatu kohta, sest raamatuid kustutatakse ka muudel põhjustel.

Rahuldava ja objektiivse pildi saamiseks on niisiis vaja veel palju andmeid koguda ja uurimistööd teha.

Probleeme jätkub. Näiteks Harald Habermanni 1940. aasta suvel antud esimene käskkiri alaväärtuslike kirjandusteoste eemaldamiseks. Oli see inspireeritud Moskvast või kajastas meil 1930ndate lõpul mitmelt poolt esitatud nõudmist panna piir sopakirjanduse levimisele? Käskkiri loetleb annetena ilmunud ja ilmuvaid kirjandusliku väärtuseta "romaane", mis levisid odavate vihikute näol, kuid nõudsid ostjalt kokku rohkem raha kui üks tõeline romaan. See on ainult väike detail eesti raamatu ajaloost.

* Ladina grammatik ja värsiteoreetik. Toim. märkus.

** Vt A. Lõhmuse "Raamatu saatusest on rahvuse saatusest". RK – Nr. 1. – 1994.

*** A. Lõhmuse tekst on ajakirjas RK Nr. 1 viideteta, kuna see oli kirjutatud suuliseks esinemiseks. Seetõttu polemiseerib H. Jürman siin mitmete autoritega. Toim. märkus.

IGALE OMA RAAMAT

VOLDEMAR MILLER

Viimasel ajal räägitakse palju raamatuhuvi ja lugemise vähenemisest, põhjuseks televisiooni ja raadio pealetung. Mitmel maal on aga just viimastel aastatel märgatud raamatuhuvi tõusu. Põhjus on lihtne — televisioon ja raadio annavad küll kiiresti ja kergelt ajaviidet ja informatsiooni, aga see on hajuv ja mööduv ning sagedasti ka ebausaldatav. Juba väike viga kuulamiselaatamisel võib infot moonutada. Ka on sealt saadav elamus lühiajaline, kiiresti mööduv. Inimene vajab aga elamusi, mis kestaksid kaua ja oleksid taas elustatavad, seda eriti rahunutel aegadel, mil endassesüüv mõtisklus ja unistused rahustavad. Selle võimaluse annab raamat.

Et raamat oma otstarvet õigesti ja tulemuslikult täidaks, on vaja, et **igal oleks oma raamat**.

Me hindame raamatuid tavaliselt ühekülgselt. See algab kooli kirjandusõpetusest, kus sunnitakse lugema ikka peamiselt klassikat, mis õpilasele on alguses raske ja igav ning tundub aegununa. Sellega tapetakse õpilase lugemishuvi. Lugemine, ka ilukirjanduse lugemine, muutub sunduseks.

Sama suhtumine kirjandusse ja üldse raamatusse paistab silma ka mujal. Retsenseeritakse ja tutvustatakse ikka ainult nn väärtaamatuid, tunnustatud kirjanike teoseid. Vähem autoriteetsete autorite lihtsakoelistest teostest minnakse vaikides mööda või räägitakse neist halvustavalt. Nende lugemistki halvustatakse. Aga ometi just need sündmusterohked, ajaviitelised raamatud äratavad lugemishuvi, selleta ei jõuta ka klassika lugemise ja mõistmiseni.

Raamatu tegijad ja kättetoojad, alates autoritest ja lõpetades raamatumüüja ja raamatukogutöötajaga, peavad endale selgeks tegema, mida

rahvas vajab ja mida vajab iga inimene eraldi, mis paneb teda lugema.

Alustame **ilukirjandusest**.

Laps elab algul muinasjutumaailmas, kus kõik on võimalik, ei ole selget piiri inimeste, loomade ja looduse vahel. 9–10nda eluaasta paiku suhtumine muutub, elureaalsus murrab sisse, muinasjutuimedesse hakatakse suhtuma kriitiliselt. Nüüd hakkavad huvitama peamiselt inimelu haaravalt käsitlevad jutustused. Ühtlasi lähevad poiste ja tüdrukute huvid lahku. Poisid innustuvad suurtest seiklustest, tüdrukud rohkem kodust. Puberteedieas võib poisse isegi jõhkru motiiv, sellest ka armastus kriminaallugude vastu. Tüdrukutel süveneb soe suhtumine armastusse ja kodusse, lüürilisus.

Edaspidi hakkab ikka rohkem kaasa rääkima haridus (haritus), intelligentsus. Vastavalt hariduse ja intelligentsi tasemele armastatakse lugeda kas lihtsakoelist või keerukat, süvenemist nõudvat kirjandust. Paralleelselt ilukirjandusega kujundab ja arendab raamatu- ja lugemishuvi **populaar-teaduslik kirjandus ja praktilised käsiraamatud**. Räägime viimasel ajal palju haritusest. Haritus on üldine, lai teadmine, kõigest mitmekülgne arusaamine ja sellest tulenev mõtlemine. See areneb järk-järgult. Sellepärast peab neidki raamatuid olema igasuguse haridustasemega inimestele. Sellepärast peaksid ajalooramatud, looduse lood, aga ka õigus- ja majandusalased lihtsustatud üldkäsitlelused olema vähemasti kahes astmes. Need ei tohi olla üle koormatud faktide, nimede, arvude ja kitsaste erialaste terminitega.

Kahjuks on meil niisuguseid üldarusaadavaid käsitlusi väga vähe. Rahva harimise huvides on need lihtsamad

teosed niisama vajalikud kui mitmekõitelised ajalood, kirjanduslood jne, mis oma mahukuse ja teaduslike detailide rohkuse tõttu kuuluvad ainult kitsa eriala inimeste lugemisvarasse. See muidugi ei tähenda, et sellised monograafiad ei oleks vajalikud. Ei, vastupidi, nendeta ei saa olla ka üldistavaid üldloetavaid raamatuid, kuid ainult nendele me oma rahva haritust ja lugemisvajadusi üles ehitada ei saa.

Eelduse kirjutada lihtsalt ja üldarusaadavalt loovad **teatmeteosed**. Just teatmeteosed näitavad iga rahva harituse taset. Tõeliselt haritud on rahvad, kellel on oma teatmeteoste süsteem, mille tipp on rahvuslik entsüklopeedia. Vaja on aga ka lihtsamaid, kõigile arusaadavaid teatmeteoseid. Väljakujunenud süsteemiga maades on pildientsüklopeediad algklasside õpilastele, noorteleksikonid keskastmele, rahvaleksikonid mitteintellektuaalidele. Veel kuuluvad sellesse süsteemi erialade entsüklopeedilised leksikonid, üldised ning erialade viisi, needki osalt astmeliselt. Kindel koht selles süsteemis on bibliograafiatel, mille abita neid teoseid õieti luua ei saagi.

1930. aastate lõpuks oli meil see süsteem juba peaaegu välja kujunenud. Nüüd peame taas alustama — õnneks mitte päris algusest, sest vähesed säilinud teatmeteoste eksemplarid on head allikad nii metoodiliselt kui andmestiku poolest.

Nüüd tuleks esiteks selgitada välja, mis meil on, teiseks töötada välja programm selle kohta, mida ja mis järjekorras vajame ning nii mõjutada raamatu arengut, suunata autoreid, kirjastajaid, ka poliitikuid, kasvatada ja arendada lugejaid ja õpetada raamatukogutöötajaid.

OMA SÕNA JA VÕÕRSÕNA TERMININA

HANS JÜRMAN

ERRi raamatukogunduse osakond

Eesti terminoloogiale on omane, et küllalt sageli on ühe ja sama mõiste kohta kaks sõna: puht oma eesti sõna ja võõrsõna, enamasti kreeka-ladina päritoluga. Kumbagi ei saa tunnistada valeks ja kõlbmatuks, kuid eelistustest võib kõnelda. Väga sagedasti igapäevases suhtlemises kasutatavate terminite puhul on soovitatav valida eesti sõna ja jätta võõrsõna tagaplaanile. Kitsaste ja harva kõnesse tulevate mõistete väljendamisel on võõrsõnad paratamatud ja pole tarvis asjatut purismi.

Paljudel puhkudel on rohkem pruugitav nüüd (vabandust, praegu on kombeks ütelda *momendil*) võõrsõna selle pärast, et vene keeles on sel kohal võõrsõna ja mitte oma vene sõna. Vene mõju on mõne sõna tähenduse teiseks pööranud. Näiteks *konkurs* "Eesti entsüklopeedia" (IV köide, Tartu 1934, veerg 1002) järgi on hoopis muu kui see, mida praegu mõistetakse. Vaevalt, et me raamatukogus *kataloogi* saame teha *nimestikuks*, nagu oli viiskümmend ja rohkem aastat tagasi. Kuid vaadakem järgnevat loetelu ja püüdkem mõnelegi eesti sõnale anda eelistus oma kõnelustes ja kirjutistes:

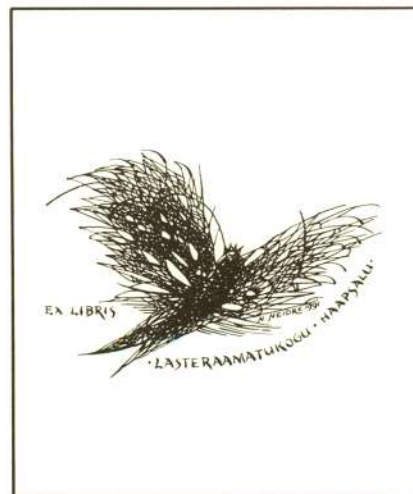
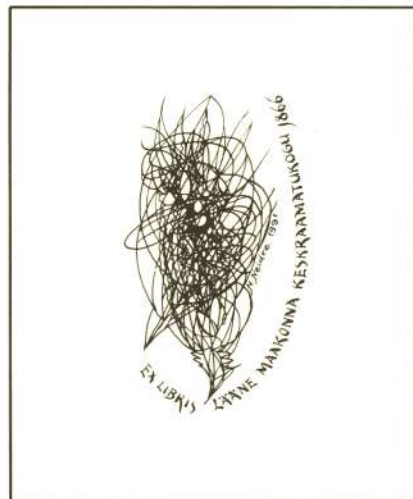
afišš – müürileht
alfabeet – tähestik
biograafia – elulugu
dissertatsioon – väitekiri
dublett – teisik
etikett – silt, sildik
fond – kogu
formaat – kaust
grupp – rühm
initsiaal – algustäht
instruktsioon – juhend
klassifikatsioon – liigitus
komplekteerima – hankima
korrektiiv – parandus
manuskript – käsikiri
mastaap – kaardimõõt

memuaarid – mälestused
numeratsioon – nummerdus
paralleel – rööp-
preemia – auhind
preiskurant – hinnakiri
programm – kava
psedonüüm – varjunimi
rariteet – haruldus
reegel – juhised
reglement – töökord
rubriik – jaotis
seeria – sari
süstemaatiline kataloog – liigi-
kataloog
tiraaž – trükiarv
universaalraamatukogu – üldraa-
matukogu
vitriin – vaatekapp

Paar võõrsõna tuleks küll panna keelu alla: *generaalkataloog* pro *peakataloog*, *šiffer* pro *kohaviit*. Teisi küll siit mitte. Või peaksime ka raamatukogu asendama kõikjal *biblioteegiga* ja ise hakkama ainult *bibliotekaarideks*?

Eraldi veel ühest sõnast, millega on segadusi. See on *buklet*, nagu kirjutab "Õigekeelsussõnaraamat", mis käsib seda käänta nagu *albumit*. Inglise *booklet* tähendab pisikest raamatukest ja ongi eesti keelde panduna *buklet*. Vene keel on seadnud rõhu (*буклет*) teisele silbile, mis on tekitanud eesti vääraks peetud kuju *buklett* (käändub nagu *poelett*).

Väljapääs segadusest on eesti sõnas *voldik* (-u, -ut jne). Koosnevad ju need trükised ühest lehest, mis on volditud siksakiks (leporello) või kuidagi teisiti, ja nende lugemiseks ei tule lehti keerata, vaid poogen lahti voltida.

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOLI RAAMATUKOGU PÕHIMÄÄRUS*

1. ÜLDSÄTTED

1.1. Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogu (edaspidi: raamatukogu) on üleülikooliline raamatukoguteeninduse ja informatsioonivahetuse keskus. Raamatukogul on Eesti üldkasutatava tehnika-raamatukogu staatus.

1.2. Teaduskonna-, instituudi- jt. raamatukogud võivad kuuluda allüksuse staatuses raamatukogu struktuuri.

1.3. Raamatukogu tegevuse põhieesmärk on kaasa aidata tehnika-, täppis- ja majandusteaduslikele uuringutele, õpetamisele ja õppimisele ning ettevõtete tootmistevõimele, tehes kättesaadavaks vastavad trükised jm. dokumendid ning infoteenused.

1.4. Raamatukogu teeb koostööd Eesti ja teiste riikide raamatukogude ning infoasutustega.

1.5. Raamatukogu on Tehnikaülikoolide Raamatukogude Rahvusvahelise Assotsiatsiooni (International Association of Technological University Libraries) korraline liige.

1.6. Raamatukogul on pädevusala õigused, kohustused ja vastutus.

1.7. Raamatukogu juhindub oma tegevuses Eesti Vabariigi seadustest ja teistest normatiivaktidest, TTÜ põhikirjast ja käesolevast põhimäärusest.

1.8. Täiendused ja muudatused käesolevas põhimääruses tehakse TTÜ nõukogu otsusega.

2. ÜLESANDED

2.1 Raamatukogu põhiülesandeks on TTÜ, teiste kõrgkoolide, teadusasutuste, valitsusasutuste ja ettevõtete teenindamine.

2.2 Raamatukogu:

- komplekteerib, hoiab ja teeb kättesaadavaks teadus- ja õppetööks ning tootmistevõimeks vajalikku tehnika-, täppis-, majandus-, sotsiaal- ja humanitaarteaduslikku kirjandust (v.a. patendikirjandus);

- vahendab eesti tehnika-, täppis- ja majandusteaduslikku infot kodu- ja välismaa infosüsteemidele ning kodu- ja välismaist infot oma klientuurile;

- õpetab infootsingu meetodikat ja infosüsteemide kasutamist üliõpilastele ning teistele raamatukogu kasutajatele;

- teeb teadus- ja arendustööd raamatukogunduse alal.

2.3. Raamatukogu teenuste hulka kuulub:

- trükiste laenutamine koju ja kohapeal kasutamiseks ning raamatukogudevahelise laenutuse teel teistele raamatukogudele;

- trükiste ja nende koopiate tellimine raamatukogudevahelise laenutuse teel teistest kodu- või välismaa raamatukogudest;

- infootsingud kodu- ja välismaa allikate ning andmebaaside põhjal;

- valikteadistus soovitud teemal;

- kirjandusnimestike koostamine soovitud teemal;

- koopiate tegemine;

- köitmistööd.

2.4. Raamatukogus leiduvaid trükiseid laenutatakse lugejaile tasuta, teised teenused võivad olla tasulised. Raamatukogu kasutamise ja teenuste osutamise tingimused sätestatakse raamatukogu kasutamise eeskirjade ja teenuste hinnakirjaga. Teenuste tariifid ja hinnakirjad ning viivisemäärad kinnitab raamatukogu direktor.

3. KOOSSEIS JA JUHTIMINE

3.1. Raamatukogu koosseis jaguneb:

- administratsioon;

- teaduslik personal;

- teenindav personal;

- abipersonal.

3.2. Raamatukogu juhib direktor. Direktori valib TTÜ nõukogu neljaks aastaks.

3.3. Raamatukogu direktor:

- vastutab raamatukogu tegevuse eest ja annab selle kohta aru TTÜ nõukogule;

- on raamatukogu kui pädevusala juhiks ja esindab raamatukogu TTÜ sisestes juriidilis-majanduslikes suhetes;

- esindab raamatukogu teistes asutustes;

- algatab raamatukogu eelarve ja ametikohtade muutmise küsimusi;

- koostab füüsiliste isikutega töölepinguid kooskõlas raamatukogule eelarveaastaks koostatud ametikohtade nimistuga (töölepingud kinnitab rektor);

- sõlmib lepinguid (kaasa arvatud välislepingud) tööde tegemiseks ja teenuste osutamiseks;

3.4. Raamatukogu kollegiaalse juhtimise organiks on raamatukogu nõukogu.

3.4.1. Raamatukogu nõukogu liikmeteks nimetatakse

- iga teaduskonna poolt üks õppejõud või teadur,

- raamatukogu töötajate seast viis esindajat,

- TTÜ üliõpilaskonna esindaja,

- teiste teadusraamatukogude spetsialistide seast üks esindaja,

- üks liige, kes esindab raamatukogu kasutajaid väljastpoolt TTÜ-d.

3.4.2. Raamatukogu nõukogu ülesanded:

- kinnitab raamatukogu eelarve eelnõu ja kontrollib eelarve kasutamist;

- kinnitab raamatukogu töökorralduse põhimõtted;

- kooskõlastab ülikooli raamatukoguvõrgu tegevuse;

- annab soovitusi raamatukogu direktori valimiseks;

- teeb ettepanekuid käesoleva põhimääruse muutmiseks.

4. VARAD, VAHENDID JA MAJANDUSSUHTED

4.1. Raamatukogul on eelarve, mis on osa TTÜ eelarvest.

4.2. Raamatukogu vara on osa TTÜ varast ja moodustub:

- raamatukogule kinnistatud TTÜ ainelisest varast;

- raamatukogu tegevuse kaudu soetatud ainelisest varast;

- sponsoreilt saadud varast.

4.3. Raamatukogu haldab ja kasutab talle kinnistatud vara.

4.4. Raamatukogu võib omada osafondi TTÜ arengufondis.

4.5. Raamatukogu rahalised vahendid kujunevad:

- riigielarvelisest baasfinantseerimisest;

- sihtfinantseerimisest;

- toetustest, annetustest;

- tasulistest teenustest, lepingutest ja muul seadustega lubatud viisil.

4.6. TTÜ võib kooskõlas kehtestatud korraga delegerida raamatukogu direktorile õiguse rendida teistelt asutustelt või organisatsioonidelt seadmeid, samuti rendida oma ruume ja vara, mis ta ise ei kasuta. Vahendid rendist jäävad raamatukogu kasutusse.

* Kinnitatud TTÜ otsusega nr. 6, 20. 10. 1992

TEADUSRAAMATU-
KOGUDE DIREKTORITE
NÕUPIDAMINE
3. VEEBRUARIL 1994

OTSUSED

1. Riigikogu kultuurikomisjoni esimehe hr S. Alajõe koostatud raamatukoguseaduse eelnõud ei võeta selle seaduse aluseks ja seda ei esitata Riigikogu menetlusse.

2. Kultuuri- ja Haridusministeeriumi käskkirjaga moodustatakse 7liikmeline spetsialistidest töögrupp, mis töötab välja uue raamatukoguseaduse (raamseaduse) eelnõu. Töögruppi kuuluvad

- Teaduste Akadeemia Raamatukogu,
- Tartu Ülikooli Raamatukogu,
- Tehnikaülikooli Raamatukogu,
- Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu,
- Tallinna Pedagoogikaülikooli info-

teaduste osakonna,

- Harju Maakonnaraamatukogu ja
- Kultuuri- ja Haridusministeeriumi esindajad.*

3. Juriidiliste ja finantsküsimumuste lahendamisele peab töögrupp kaasama eksperte.

4. Oma esialgsed töötulemused tuleb töögrupil esitada arutamiseks teadus- ja erialaraamatukogude ning rahvaraamatukogude direktorite nõupidamistele, mis toimuvad maikuuks.

5. Tuleb teadvustada, et seadusloome on pikaajaline protsess, ja arvestada seda ka raamatukoguseaduse eelnõu valmimise tähtsaja määramisel.

6. Ka uue raamatukoguseaduse valmides peavad eraldi seadustena jääma kehtima rahvaraamatukogu seadus ja Rahvusraamatukogu seadus.

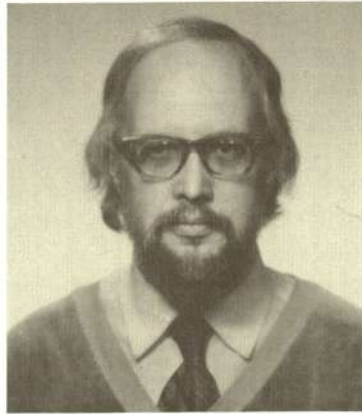
7. Kõrgkooliseaduse ning teadus- ja arendustegevuse eelnõusid ning haridusseadust ja täiskasvanute koolitusseadust tuleb täiendada raamatukogude osaga.

8. Tuleb leida raamatukoguseaduse eelnõuga tegeleva töögrupi kulude ja tulemi tasustamiseks vajalik raha.

9. Palume Riigikogu kultuurikomisjoni usaldada raamatukoguseaduse eelnõu väljatöötamine raamatukogunduse spetsialistidele ning selle esitamine Riigikogule, Kultuuri- ja Haridusministeeriumile.

*ERR oli töögrupi moodustamise vastu.

Tallinna Pedagoogikaülikooli info-
teaduste osakonnas kaitsti detsembris
4 väitekirja. Dissertantide uurimused tunnistati magistritöö nõuetele vastavaks. I. Tartile ja E. Uverskajale omistati infoteaduse magistri kraad, K. Robertile ja R. Parmas-Michelsonile raamatukogunduse magistri kraad.

Indrek Tart

Eestikeelne luuleraamat kultuuri-
indikaatorina Eestis ja välis-Eestis
aastail 1944–1992. (Bibliomeetriline
aspekt).

Vaatluse all on raamatu ja luule koht Eesti ühiskonnas. Töö on esimene eestikeelse ilukirjanduse laiaulatuslik bibliomeetriline uuring, mis baseerub statistilistel meetoditel. Analüüsitakse trükiste, sh luuleraamatu väljaandmist aastate lõikes, tuuakse välja sotsiaalsed põhjused olukordadele, mil tegelikkus kaldub kõrvale regressioonisirge poolt eeldatavatest trükiteodangu mahtudest.

Elviine Uverskaja
Eesti jooksva rahvusbibliograafia
arenguprobleeme rahvusvahelise koos-
töö taustal.

Töös analüüsitakse jooksva rahvusbibliograafia mõiste ja funktsioonidega seonduvaid kontseptuaalseid seisukohti ja rahvusbibliograafial tuginevaid rahvus-

vahelise koostöö protsesse II Maailmasõja järgsel perioodil. Toetudes rahvusvaheliselt tõstatatud probleemidele, antakse ülevaade Eesti jooksva rahvusbibliograafia süsteemi kujunemisest ja arengutendentsidest.

Kyra Robert

Trükitegevus ja raamatukogud
Tallinnas 17. sajandist 1917. aastani.

Kaitsmisele esitatud teadustöodes (7 publikatsiooni, 3 käsikirja) on uuritud Tallinna trükikodade tegevust raamatute kirjastamisel, trükkimisel ja levitamisel ning Eestimaa Kirjanduse Ühingu Raamatukogu. Esitatud uurimistulemused on lähtepunktiks tulevasele raamatuloolisele uurimusele, mille lõppeesmärgiks oleks täieliku ja ammendava Eesti raamatu ajaloo koostamine.

Ruth Parmas-Michelson

Tartu Ülikooli Raamatukogu fondide
kujunemine XIX sajandi II poolel ja
XX sajandi algul (kuni 1917).

Kaitsmisele esitatud publikatsioonides (2 trükist, 1 artikkel) on käsitletud Eesti olulisima teadusraamatukogu fondide kujunemist ja komplekteerimise põhiluseid seni vähe uuritud perioodil. Välja on toodud vastuolu vaimuelliidi vajaduste ja raamatukogu reaalse võimaluste vahel.

Tartu Ülikooli Raamatukogus peeti 24. jaanuaril järjekordset Fr. Puksoo päeva. Nagu juba traditsiooniks saanud, algas üritus Fr. Puksoo preemia laureaatide teatavaks tegemisega. Eesti Raamatuühingu liider Vallo Raun kuulutas välja žürii otsuse määrata seekordne preemia Uno Liivakule artikliseeria "Eestlased kui raamaturahvas" eest, mis ilmus "Keeles ja Kirjanduses" aastail 1991–1993. Tunnustuse osaliseks said ka ulatusliku töö "Parlamendiraamatukogust rahvusraamatukoguks" autor Piret Lotman ja Arvo Tering, kelle Tartu Ülikooli Raamatukogu kauget minevikku (17. sajandi lõppu ja 18. sajandi algust) käsitlev artikkel ilmus ajakirjas "Library and Culture" 1993. aasta 28. numbris.

Puksoo-päeva teema oli juba teist korda vanaraamat Eesti raamatukogudes.

Ainevaldkonna probleeme iseloomustas prof Mare Lott oma ettekandes "Eesti raamatuteadus: seisund ja tulevikuväljavaated". Ettekande lõpetuseks tegi M. Lott mitu kuulajate poolehoidu võitnud ettepanekut: muuta Puksoo preemia statuuti, kehtestada bibliograafiaväljaannete äramärgimiseks eraldi preemia, luua raamatukogudevahelised töögruppid, mis tegutseksid vanaraamatu uurimisega ning raamatuteaduse keskus, hakata taas korraldama raamatuteaduse konverentse.

Hain Tankleri ettekanne käsitles ülikooli raamatukogu ajaloolist fondi ning raskusi selle tundmaõppimisel, uurimisel ja tutvustamisel. Kaasettekande vanaraamatute nõ tervislikust seisundist tegi restauraator Kurmo Konsa.

Huviga võttis kuulajaskond vastu Tiiu Reimo ülevaate Tallinna 18. sajandi trükistest Eesti TA Raamatukogus ja Tatjana Šahhovskaja sõnumi uutest käsikirjade kataloogidest, mis teevad Tartu Ülikooli Raamatukogu lugejatele-uurijatele kättesaadavaks paljud vajalikud materjalid.

Südantsoojendavad olid sõnavõetud ülikooli raamatukogu kauaaegsete töötajate Haldi Tedre ja Elsa Kudu, kahe tubli raamatukogule pühendunud naise mälestuseks, kelle elutee

lõppes 1993. aastal. Ruth Michelsoni faktitihe ülevaade Haldi Tedre eluteest ja Maare Kümniku meenutus lugejate lemmikust Elsa Kudust töid saali kõnealuste isiksuste kutsemeisterlikkuse võlu ja sära.

Urve Tõnnov

TARTU ÜLIKOOLI RAAMATUKOGU UUSI KUNSTIVÄLJAANDEID

1994. aasta 1. jaanuari seisuga on Tartu Ülikooli Raamatukogu käsitöökirjade ja haruldaste raamatute osakonnas arvel 14 000 kunstiteost, mille väärtuslikema osa moodustab ligi 10 000 leheline Lääne-Euroopa 15.–19. sajandi gravüüri- ja joonistuste kogu. Esindatud on A. Dürer, Rembrandt, L. van Leyden jpt. 1972. aastal alustati kunstikogu teaduslikku läbitöötamist ning aastail 1974–1983 anti välja neli teaduslike kommentaaridega kataloogi raamatukogus leiduva Lääne-Euroopa graafika (itaalia, prantsuse, inglise, madalmaade, flaami, hollandi) ja kolm eksliibrise kogu. 1993. aasta lõpul ja 1994. aasta algul ilmusid järjekordsed rohkete illustatsioonidega kataloogid, mis pea kümme aastat olid trükikojas kriitpaberi puudusel ilmunisjärge oodanud.

EKSLIIBRIS TARTU ÜLIKOOLI RAAMATUKOGUS. IV.

Koostajad: H. Käsper, N. Vorobjova

Kujundaja: T. Sepp

Fotod: J. Laan, E. Rüütel, A. Tenno

Vastutav toimetaja: M. Rand

Tekst eesti, saksa ja vene keeles

SAKSA 15.–17. SAJANDI GRAAFIKA TARTU ÜLIKOOLI RAAMATUKOGUS

Kataloog

Koostaja: T. Nurk

Kujundaja: T. Sepp

Fotod: J. Laan, E. Rüütel

Tekst eesti keeles, resümeeid saksa ja vene keeles

ITAALIA 18. SAJANDI GRAAFIKA TARTU ÜLIKOOLI RAAMATUKOGUS

Kataloog

Koostaja: I. Kukk

Toimetaja: M. Rand

Kujundaja: T. Sepp

Fotod: E. Sakk

Tekst eesti keeles, resümeeid inglise ja vene keeles

SAKSA 18. SAJANDI GRAAFIKA TARTU ÜLIKOOLI RAAMATUKOGUS

Kataloog

Koostaja: T. Nurk

Toimetaja: M. Rand

Kujundaja: T. Sepp

Fotod: TÜ tele-kino-fotolaboratoorium

Tekst eesti keeles, resümeeid saksa ja vene keeles

Rein Saukas

Märtsi lõpus avati Rahvusraamatukogus venekeelset väärtkirjandust väljaandva kirjastuse YMCA-Press (Young Men's Christian Assotiation) näitus, mille avamisel viibis ka kirjastuse direktor, Sorbonne'i Ülikooli profsseor Nikita Struve (pildil paremal). YMCA-Pressi näitusel välja pandud raamatud jäävad Rahvusraamatukogule.

Foto: Teet Malsroos

Tartu Ülikooli Raamatukogu näituste aasta avati seekord kunstinäitustega, esimene neist Rootsi eestlastest arhitektide näitus, mida olid Rootsist 8. jaanuaril avama saanud sealse Eesti Arhitektide Seltsi juhid Arvo Nenn ja Jaak Poom. Näitus sai teoks tänu Eesti Arhitektuurimuuseumile, mille esindajatena olid kohal direktor Karin Hallas ja teadur Peeter Mauer. Näitusel olid väljas stendid 20 autori projektide ja ehitiste fotodega.

19. jaanuarist 6. veebruarini sai näha Karjala, Koola ja Lõuna-Siberi muinastaiete näitust "Sõnumeid muinasajast", mis oli koostatud Muinastaiete Seltsi kogude põhjal. Näituse avamisel selgitas seltsi esimees Väino Poikalainen kaljujooniste kopeerimise tehnikat ja tutvustas seltsi ekspeditsioone.

Veebruaris oli vaadata kaunis graafikanäitus – "Estiko-Plastari" kunstniku Virve Serglovi joonistused "Ühe suve linnud ja Killuke Norramaad". Mullu suvel tehtud pliiatsijoonistused lindudest on autori sõnutsi täielikult tema oma fantaasia vili. Pintsiga tehtud tušijoonistused valmisid juunikuise Norra-reisi ajal visandatu põhjal.

Raamatukogu fonde oleme jaanuarikuust tänaseks tutvustanud viie isikunäitusega.

Koos Kirjandusmuuseumiga tähistasime 6. jaanuaril prof Richard Viidalepa 90. sünniaastapäeva. Näituse avamisel kõneles Kirjandusmuuseumi teadur Mall Hiimäe prof Viidalepast kui innukast ja väsimatust rahvaluulekogujast.

31. jaanuaril oli kirjandusteadlase, ülikooli vene kirjanduse kateedri lektori, huvitava ja erakordse isiksuse Valmar Adamsi 95. sünniaastapäev. Selleks tähtpäevaks koostas raamatukogu osakonnajuhataja Maret Vanamb näituse, mille avas vene kirjanduse kateedri prof Ljubov Kisseljova.

20. veebruaril avati näitus, mis oli pühendatud teeneka botaaniku, Tartu Ülikooli professori Karl Eichwaldi 105. sünniaastapäevale. Oma isiklikest kokkupuudetest prof Eichwaldiga kõneles prof Hans Trass.

Näitused on koostatud ka eesti riigitegelase, õigusteadlase Ants Piibu 110. ja Gori 100. sünniaastapäevaks.

Tartu Linna Haridusosakonna eestvõtmisel olid majas 20. veebruarist 6. märtsini eksponeeritud Tartu õpilaste tööd rahvusvahelisele võistlusele Strasbourgis "Euroopa koolipäev". Väljas oli 70 koolilapse joonistused ja segatehnikas tööd ning parimad esseed ja kirjandid.

Tiina Matsulevitš

ÜHISELT KOOSTATUD KUNSTINÄITUS

Tartu Ülikooli Raamatukogu ja Tartu Kunstimuuseum koostasid ühiselt Tartu Ülikooli Ajaloomuuseumis Toomel eksponeeritud baltisaksa kunstinäituse "Tartu Ülikooli joonistuskool 1803–1891". Näituse mõtte algatasid baltisakslasi ühendavad organisatsioonid Carl-Schirren-Gesellschaft ja Carl-Martin-Adolf-Böckler-Stiftung, kes valisid ka pildid Saksamaal eksponeerimiseks ning koostasid näituse kataloogi. Lüneburgist tagasi saanud näitust täiendati enne Tartus välja panemist uute eksponaatidega, andmaks joonistuskooli tegevusest täielikumat ülevaadet. Esmakordselt on publikul võimalus terviklikult näha 19. sajandi Baltimaade ühe olulisema kunstiõppeasutuse õpilaste töid, mis lisaks Tartu Ülikooli Raamatukogu ja Tartu Kunstimuuseumi kogudele pärinevad ka Eesti Kunstimuuseumist, Eesti Ajaloomuuseumist, Läti Riiklikust Kunstimuuseumist ning Läti Ajaloomuuseumist. Tartu Ülikooli joonistuskool rajas Baltikumis kunstiõppe traditsiooni. Siin kasvas üles terve põlvkond kohalikke kunstnikke, kes said, end välismaal täiendanud, kodumaal hinnatud meistriteks. Näitusel on esindatud A. Pezoldi, A. Schuh, E. H. Schlichtingi, A. Heubeli, K. A. Senffi, A. Hageni jt kunstilooming. Ligi 80 maalist, graafikalehest ja joonistusest koosnev näitus on Tartus avatud aprilli keskpaigani, seejärel eksponeeritakse seda Riia Kunstimuuseumis.

Lisaks joonistuskooli näitusele on TÜ Raamatukogus vaadata ka raamatukogu kunstikogust valitud baltisaksa 19. sajandi joonistuste, akvarellide ja guaššide väljapanek.

Inge Kukk

TARTU ÜLIKOOLI RAAMATUKOGUL TAAS RÜCKERI LIIVIMAA ERIKAART. Möödunud poolsajand laastas tublisti Tartu Ülikooli maakaartide kollekttsioone. Raamatukogust kõrvaldati

ja viidi suurelt jaolt teadmata kuhu enamik Eestis esimesel iseseisvusajal trükitud kaarte ja kaardistuid. Ohtlikuks peeti ning kogudest eemaldati ka 19. sajandi lõpu ja 20. sajandi alguse tsariaegsed täpsemad (sh üheverstased) kaardid. Samuti pidas riigivõim lubamatuks, et raamatukogus oleksid avalikult kasutada möödunud sajandi esimesel poolel ilmunud Carl Gottlieb Rükkeri (1778–1856) Liivimaa erikaart "Specialcharte von Livland, in 6 Blättern" (1839) ja Johann Heinrich Schmidt (1804–1881) Eestimaa kubermangu kaart "Generalcharte von Ehstland, in 2 Blättern" (1844).

Hiljuti õnnestus raamatukogul osta ühelt missioonitundeliselt eestlaselt taskukohase hinnaga Rükkeri 6leheline erikaart. Rükkeri kaart on oma täpsuse poolest silmapaistev tähis Eesti kartograafia ajaloos. Kaardi koostamisel lähtuti TÜ prof Wilhelm Struve poolt aastatel 1816–1819 läbi viidud triangulatsioonil põhineva Liivimaa mõõdistamise tulemustest. Ettevõtjaks ja finantseerijaks oli Liivimaa Üldkasulik ja Ökonoomiline Sotsietet, teostajaks Keiserliku Kindralstaabi Topograafiadepoo.

Jõudumööda tegeleme ülikooli raamatukogust kõrvaldatud kaartide asukohtade otsimisega. Oleksime tänulikud abistava informatsiooni eest.

Ene Jaanson

TÜR pearaamatukoguhoidja

SÜMPOOSION "BIBLIOTHECA BALTICA" TARTUS 12.–15. MAIL 1994. Kielis alguse saanud raamatukogude ühenduse "Bibliotheca Baltica" idee realiseerus 1992. aastal, kui hansalinna Lüübeki linnaraamatukogu korraldas konverentsi, mille eesmärk oli uuesti teadvustada Läänemere maade ajaloo- ja kultuurisidemeid ning ergutada nende maade raamatukogusid koostööle ühise kultuuripärandi hoidmisel ja kättesaadavaks tegemisel. Konverentsist osavõtjad väljendasid soovi, et "Bibliotheca Baltica" ei jääks ainukordseks ettevõtmiseks, vaid kujuneks Läänemere maade (Taani, Saksa, Eesti, Soome, Läti, Leedu, Norra, Poola, Venemaa ja Rootsi) raamatukogusid ühendavaks töögrupiks. Jõuti kokkuleppele, et järgmine kord kohtutakse 1994. aastal Eestis vanas hansa- ja ülikoolilinnas Tartus.

Sümposiooni valmistavad ette:
prof Esko Häkli, Helsingi Ülikooli
Raamatukogu
dr Jörg Fligge, Lüübeki Linnaraa-
matukogu

pr Malle Ermel, Tartu Ülikooli Raa-
matukogu

Sümposiooni avaistung toimub ülikooli
aulas **12. mail kell 18.**

Enne istungit pakume osalejatele
võimaluse tutvuda Eesti Kirjandus-
muuseumi Arhiiviraamatukoguga, Tartu
Ülikooli Raamatukoguga ja Tartu Üli-
kooli Ajaloomuuseumiga

Sümposiooni tööstungite kava

13. mai

– Euroopa – Läänemere maad – Eesti

– Fondide kättesaadavus

Teadlaste soovid raamatukoguhoid-
jatele

Fondide kooperatiivse kasutamise
eeldused

Fondide kaitse ja kättesaadavaks
tegemine

Fondide komplekteerimine: Ost ja
vahetus

14. mai

– Kataloogide retrospektiivne konver-
sioon ja retrospektiivse rahvusbib-
liograafia probleem

– Lähtepunktid ja prioriteedid Eesti,
Leedu, Poola ja Venemaa raamatu-
kogudes

– Töögrupi "Bibliotheca Baltica" orga-
niseerimine tulevikus, selle tööprogramm
ja projektid (statuut, eestseisuse valimine,
väljaanded (*newsletter*, raamatukogude
teatmikud) jms).

Väliskülalistest esinevad dr Jörg Fligge
(Lüübeki Linnaraamatukogu), prof dr
Edmund Kotarski (Gdansk), prof dr
Kalervo Hovi (Turku), Natalija Sersina
(St. Peterburgi Ülikooli Raamatukogu),
dr Gerd Brinkhus (Tübingeni Ülikooli
Raamatukogu), Maija Henkele (Läti Rah-
vusraamatukogu), dr Ivan Boserup (Kö-
penhageni Kuninglik Raamatukogu), dr
Jadwiga Sadowska (Poola Rahvusraama-
tukogu), Regina Varniene (Leedu Rahvus-
raamatukogu) ja Galina Mihhejeva (Vene
Rahvusraamatukogu).

Käesoleva aasta veebruaris ilmus
"Bibliotheca Baltica" infolehe "News-
letter der Arbeitsgemeinschaft "Bib-
liotheca Baltica"" esmanumber.

Tartu sümposiooni toimumise ajaks
peaksid ilmuma ka Lüübeki konverentsi
ettekannete teesid sarjas "Beiträge zur
Bibliothekstheorie und Bibliotheks-
geschichte" (Bd 10).

Oma osalemissooivist palume teatada
aadressil:

Malle Ermel

Tartu Ülikooli raamatukogu

W. Struve 1

Tel 372-32577

372-32462

Fax 372-34-34756

372-34-35440

E-mail:

INTERNET MALLE UTLIB.EE

Tere tulemast sümposioonile "Bibliot-
heca Baltica", mis toimub Tartus 12. –
15. mail!

Vilve Seiler

Erialatudengitena viibisid 10. oktoob-
rist 1993 – 10. veebruarini 1994 Kölnis
Tallinna Pedagoogikaülikooli info-
teaduste osakonna üliõpilased KATRIN
GOTTLOB ja RIIN OLONEN.

Võimalus täendada end Kölni Raa-
matukogunduskoolis (Fachhochschule für
Bibliotheks- und Dokumentationswesen
in Köln) tekkis Kölni Ülikooli professori
PAUL KAEGBEINI algatusel. Ette-
panekut toetas Kölni erialakõrgkooli
rektor prof HELMUT JÜNGLING.

Hea saksa keele oskus, tudengisti-
pendium Saksamaalt ning julge peale-
hakkamine võimaldasid K. Gottlobil ja
R. Olonenil saada hakkama nii õppetöös,
raamatukogude ja infoasutustega tutvumisel
kui tudengielus. Oma muljetest
rääkisid nad Eesti Raamatukoguhoidjate
Ühingu hariduse ja täienduskoolituse
toimkonna koosolekul 3. märtsil 1994.

Eesti stipendiaadid olid valinud
kuulamiseks loengukursusi raamatu-
kogude kasutajakoolitusest (Benutzer-
schulung), raamatukogunduse struktuurist
ja tüpoloogiast, infoteenindusest, raama-
tukoguteadusest ja osalesid ka raama-
tukoguteenuste turgu ja nõudlust käsit-
levas seminaritsükli. Õpiti tundma
erinevaid automatiseeritud raamatukogu-
süsteeme, külastati Kölni ja Nord-
rhein-Westfaleni Liidumaa raamatu-
kogusid, millest sügavaima mulje jätsid
tudengitele Kölni Ülikooli- ja Linna-
raamatukogu (Universitäts- und Stadt-
bibliothek Köln), Nordrhein-Westfaleni
Liidumaa Kõrgkooliraamatukogude
Keskus (Hochschulbibliothekszentrum
des Landes Nordrhein-Westfalen) ning
nõ Toomraamatukogu (Erzbischöfliche
Diözesan- und Dombibliothek).

ERIALATEAVET ROOTSIST

Alates 1991. aasta oktoobrikuust
saadab Borase Raamatukogunduskool
Rootsis (Högskolan i Borås) Tallinna
Pedagoogikaülikooli infoteaduste osa-
konna õppekeskusele väljaannet "Biblio-
tek i Tidskrifter" ("Raamatukogundus-
ajakirjad"), milles tutvustatakse 230
erialaajakirja sisukordi. "Bibliotek i
Tidskrifter" ilmub igal nädalal, 52 korda
aastas. Aasta lõpul ilmub erivihik
tähestikulise loeteluga ajakirjadest, mille
sisukordi aasta jooksul tutvustati.

Artikleid saab Borase Raamatu-
kogunduskooli raamatukogust aadressil
Högskolan i Borå
Biblioteket, BOX 876. Boras
501 15 Sweden.

tel.: 033/16 40 50

fax.: 033/16 40 04)

ka tellida – postiga saadetud artikli
koopia maksab 50 SEK, faxiga edastatud
koopia 3 SEK'i lehekülj.

Raamatukogundusajakirjade sisu tut-
vustava väljaandega "Bibliotek i Tids-
krifter" saab tutvuda Tallinna Pedagoogi-
kaülikooli infoteaduste osakonna õppe-
keskuses Lai t 13 Tallinnas.

Teave tel 601 403, Juli-Ann Siimpöeg

Kroonika: Teaduste Akadeemia Raa- matukogu

TA Raamatukogu välis-estis kirjanduse
osakonna juhataja Anne Valmas on
telefili "Kodust punaste pihlade all.
Kalju Lepik" stsenaarist, (esilinastus 6.
okt. 1993. a.) ja ETV saate "Mees
võõtoravaga" autor, Gert Helbemäe 80.
sünnipäevaks (saade toimus 10. nov.
1993. a.);

9. nov 1993. a toimus TA Raamatu-
kogus Saksa Liitvabariigi raamatu-
kaubanduse firma Lange & Springer
infopäev firma esindaja O. Loewe
osavõtul, kes tutvustas teaduskirjanduse
tellimise võimalusi. Hr. Loewe kohtus
ka Eesti raamatukogude direktorite ja
komplekteerijatega

Toimusid järgmised näitused:

06.09.–15.10. Eesti Kirjanike Koope-
ratiiv;

12.10.–15.11. Hõimuliikumise algus-
ajast Eestis (seoses hõimupäevadega);

15.10.–14.12. Th. Pantenius –150;

8.11.–28.11. Gert Helbemäe –80;

29.11.–13.12. Gustav Suits –110;

9.11.–17.11. Saksamaalt kingitusena
saadud kirjastuse "Springer 1992. a
ilmunud väljaanded.

*Sirje Eskola
Teadussekretär*

22. veebruaril 1994 kinkis AS Hansakontor Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu tuhat eksemplari Dag Sebastian Ahlanderi teost "Mäng Baltikumi pärast" ("Olion" 1993), mis jaotatakse Eesti maakondade keskraamatukogude, rahvaraamatukogude, kooli-, haigla- jt raamatukogude vahel. Raamat tembeldatakse eritempliga.

8.-9. märtsil 1994 toimus Riias Läti Akadeemilise Raamatukogu 470. aastapäevale pühendatud teaduskonverents. Ettekannetes käsitleti põhjalikult Läti Akadeemilise Raamatukogu kujunemislugu ja tänapäeva. Külalisesinejad (Saksamaalt, Venemaalt, Leedust ja Eestist) kõnelesid peamiselt kaasaegse raamatukogunduse ja infolevi teemadel, mõned puudutasid ka teaduskommunikatsiooni arendamise väljavaateid. Eestist esinesid konverentsil Ülle Must ja Aili Norberg Tartu Ülikooli Raamatukogust, Tiiu Reimo Eesti Teaduste Akadeemia Raamatukogust ja Eesti Infofondi direktor Ustus Agur.

Aili Norberg

Tähelepanu, raamatukoguhoidjad!

Alates 1. jaanuarist 1994 kehtib Eesti Kultuuri- ja Haridusministeeriumi määrus nr. 20, 30. detsembrist 1993 "Raamatukoguhoidjate kutseeksami juhend", mille kohaselt sooritavad need raamatukoguhoidjad, kes töötavad raamatukoguhoidja kutset nõudvatel ametikohtadel, kuid kellel ei ole eriharidust, raamatukoguhoidja I (kõrgema) või II (madalama) astme kutseeksami.

Kultuuri- ja haridusministri käskkirjaga nr. 37 21. märtsist 1994 moodustati kutseksamikomisjon, mis võtab vastu eksameid ja kuhu kuuluvad:

- esimees - Ivi Tingre
- liikmed - Marje Aasmets
- Mati Muru
- Krista Talvi
- Tiiu Valm

1994. aastal on võimalik sooritada eksamit kahel korral, kevadel ja sügisel.

Esimene võimalus saabub 18. mail 1994. a kell 14.00 Tallinna Pedagoogika

gikaülikooli (TPÜ) infoteaduste osakonnas Lai t 13 (III korrus, tel 601 403).

Konsultatsioonid toimuvad samas 6. mail kl 12.00 – 16.00 ja 7. mail kl 10.00 – 14.00.

Sügisel võetakse TPÜ infoteaduste osakonnas eksamit vastu 30. novembril k. a. Enne eksamit on soovijail võimalik osaleda TPÜ infoteaduste osakonna poolt läbiviidavatel nädalastel ettevalmistuskursustel 3.-7. oktoobrini k. a.

Raamatukoguhoidjad, kes soovivad sooritada kutseeksamit, esitavad üks kuu enne eksami toimumist eksamikomisjoni esimehe nimele (pr Ivi Tingre, Tõnismägi 2, Eesti Rahvusraamatukogu, Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu Büroo, EE0100 Tallinn)

- kirjaliku avalduse,
- koopia haridust tõendavast dokumendist,
- väljavõtte tööraamatust raamatukogus töötatud aja kohta.

Raamatukoguhoidjate Koolituse Nõukogu

Eesti rahvaraamatukogud 1993. aastal

	Raamatukogude arv	Teavikuid 01.01.1994	Registreeritud lugejaid*	Laenutusi	Külastusi	Raamatukoguhoidjad**
1. Keskraamatukogud	21	3215095	124562	4038607	1198617	455
2. Linnaraamatukogud	63	2021840	62679	2052212	589737	159
3. Lasteraamatukogud	12	286515	10609	240250	91744	34
4. Vallaraamatukogud	15	245446	7181	193905	69693	28
5. Külaraamatukogud	467	4466238	107886	2659891	904787	489
6. Kultuuri- ja haridusmin. rahvaraamatukogud kokku	578	10235134	312917	9184865	2854578	1165
7. Muud raamatukogud	23	515762	16752	400285	109214	33
8. RAHVARAAMATUKOGUD KOKKU	601	10750896	329669	9585150	2963792	1198

* Erinevalt varasemast on lugejad esitatud registreerimiskartoteegi järgi

** Varasemates tabelites ekslikult "raamatukogutöötajad", kuigi esitatud oli raamatukoguhoidjate arv

EESTI ARHIIV AUSTRALIAS (EAA)

Ülevaade tegevusest 1993. kalendriaastal

INNO SALASOO

arhivaar

1993. aasta oli EAA tegevuses raskem eelmistest. Aastaid kehtinud põhikirja asemele, mille alusel arhiiv oli edukalt töötanud ja arenenud, suruti arhiivile peale uus põhikiri ja kodukord, mille kavandamisel arhivaariga ei konsulteeritud ja mille kehtestamisel tal polnud hääleõigust. Uue põhikirja kohaselt kinnitati ametisse nõukogu, mille koosolekud raiskavad arhivaari aega ja Austraalia Eesti Seltside Liidu poolt arhiivi ülalpidamiseks antud raha, kuna põhikirja kohaselt kuulub nõukokku ka liidu juhatuse liige, kes sõidab Melbourne'ist Sydneysse koosolekutele liidu kulus. Nõukogu loomise peamine siht näib olevat arhiivi üleviimine Sydney Eesti Majja. Arhiivi normaalsele funktsioneerimisele pole nõukogu seni veel kaasa aidanud.

Et jäädvustada arhiiv ajalukku enne "vähendatud kujul üleviimist" jm selle huve kahjustavaid muutusi, kutsusin Tallinnast kaks Eesti TV asjatundjat arhiivi videolindile võtma. Filmiti novembris. See kestis kaks nädalat. Kaks saadet läks eetrisse 1993. aasta detsembris, ülejäänud 1994. aasta jaanuaris.

Arhiivielu häirivatele ümberkorraldustele vaatamata jätkas EAA välismaal ilmunud eestikeelsete, eestiaineliste ja eesti autorite trükiste kogumist. Võeti vastu käsikirju, memuaare, arhiivkaustu, fotosid, audio- ja videoklippe ning muud, mis illustreerib või aitab jäädvustada väliseestlaste tegevust. Koguti ka Eesti ajakirjades ilmunud väliseesti teadlaste töid. Kuigi praegu Eestis ilmuvat kirjasõna sihipäraselt ei koguta, säilitatakse trükiste need eksemplarid, mis leiavad tee EAAsse.

Väliseesti trükiseid saadi aasta jooksul juurde 97 raamatut ja 191 teadustööd. 22 raamatut tuli osta, ülejäänud saadi tasuta. 53 saadud raamatutest olid eestikeelsed, 42 võõrkeelsed ja 2 kakskeelsed (õpikud ja sõnastikud). Teisest ärkamisajast saadik Eestis ilmunust saadi juurde 77 raamatut ja 7 väliseesti autori teadustööd. Enne 1944. aastat Eestis ilmunud raamatuid saadi väljastpoolt Eestit juurde 13 teost; kuna arhiivi tulevik on ebakindel, palusin Eesti raamatukogusid viimaseid esialgu mitte saata. Tegevusaasta jooksul hoiustati 1825 pisitrükist, 154 fotot, 16 arhiivkausta, 2 nimetust välismaal ilmunud eestikeelset ja 17 nimetust võõrkeelset perioodikat. Väliseesti teadlaste arv, kelle töid on arhiivis, suurenes 5 võrra.

Aasta lõpul oli arhiivi üldkartoteegis

24 166 ühikut. Eestikeelseid trükiseid oli kokku 8433, võõr- ja kakskeelseid 15 723. Enne 1944. aastat ilmunud eestikeelseid raamatuid oli hoiustatud 4015 eksemplari, neist eelmisel sajandil või varem ilmunuid 328, vanim pärit 1697. aastast. Võõrkeelseid enne 1944. aastat ilmunud raamatuid oli arhiivis kokku 641, neist eelmisel sajandil või varem ilmunuid 109, vanim pärit 1687. aastast.

Pisitrükiseid (ajaleheväljalõikeid, ürituste kavalehti, lendlehti, voldikuid jms) oli aasta lõpul arhiivis 53 725. Eestikeelset perioodikat oli hoiustatud 256 enne 1944. aastat ja 533 välismaal pärast 1944. aastat ilmunud nimetust, eestlaste poolt kirjutatud või eestiainelise sisuga võõrkeelses perioodikas ilmunud artikleid 884.

Arhiivis leidis üle 28 300 fotoülevõtte, -negatiivi ja slaidi ning ekliibriid, heliplaate, helilinte, filme, audio- ja videokassette, käsikirju, mälestusi, ametlikke dokumente, maakaarte, 1152 organisatsioonide, asutuste ja eraisikute nummerdatud ja üle 440 nummerdamata arhiivkausta (viimastest paljud lõpetamata) jm.

Arhiivi trükised on 46s keeles.

Väliseestlaste teadustöid oli aasta lõpul arhiivis kokku 12 450 tööd 793lt eri autorilt.

EAA pidas kirjavahetust 130 isiku ja asutusega, ka Eesti suurte raamatukogudega. Kolmele Eesti ja ühele Soome raamatukogule ning kolmele väliseesti arhiivile saadeti "Meie Kodu" 1993. aastakäik.

Arhivaari auametis tegutses 1993. aastal Inno Salasoo (Ph D 1963 UNSW). Veebruaris nimetati abiarhivaariks hr Uno Masing, kes aga suri 30. juunil. Oktoobris nimetati uueks abiarhivaariks pr Eili Annuk, kes on aidanud arhiivi korrastada juba aastaid.

Järelepärimisi arhiivis leiduva kohta tehti aasta jooksul 26 korral ning arhiivi tutvustati 7-le külastajale.

Arhivaarina osalesin 19.-21. maini Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu 70. aastapäeva kongressil, kus esitasin referaadi "Eesti Arhiiv Austraalias – eripärane raamatukogu eripärasele lugejaskonnale". Mai lõpul Stockholmis ja Tallinnas peetud Eesti arhivaaride päevade teade saabus aga liiga hilja: teiste kohustuste tõttu ei saanud ma neile päevadele jääda, kuid eelmainitud referaadi kandis seal ette hr Peep Pillak. Küllastasin Eestit uuesti

septembris, osaledes 11. septembril Eesti Rahvusraamatukogu uue hoone avamisel Tallinnas Tõnismäel ja sellele eelnenud Rahvusraamatukogu lipu õnnistamisel Toomkirikus. Kohtusin ka arhiivi kuue kaastöölisega, külastasin kolme raamatukogu, kellega EAA on kirjvahetus, ning pidasin läbirääkimisi eesti teadlaste biograafia koostajaga.

Aasta jooksul annetati EAAle 25 USDed, 300 CADed ja 30 AUDed. See summa katab vaid väikese osa arhiivi jooksvatest kuludest (1.XI 92 - 31. X 93 olid need 2930 USDed); puudujääv kaetakse Rahvuskapitali kultuurivarade säilitamise sihtkapitali korjandusega laekuvatest summadest. Korjandust korraldab AES Liit. Arvestades tõsiasja, et 1993. aasta jooksul maksti nimetatud sihtsummast välja "Liidu juhatusliikmete kulud seoses arhiivi ümberkolimisega Sydney Eesti Majja \$ 2332.23", soovitan arhivaar lahketel annetajatel oodata, kuni arhiivi tulevik selgineb, et oleks kindlam, et annetusi tõesti kasutatakse arhiivi heaks.

Paljud Eesti kirjastused, teadlased ja autorid saatsid ka sel aastal oma väljaandeid tasuta. Loodame, et nemad ja senised arhiivi kaastöötajad ja abistajad mitmel mandril jätkavad arhiivi toetamist. Kahjuks pole väliseesti teadlaste ja autorite tööde kogu arhiivis kaugeltki täielik.

Paljud rahvuskaaslased on läbi elu kogunud raamatuid, perioodikat, kirjvahetust, mälestusi, fotoülevõtteid, ametlikke dokumente. Neil võib olla kultuurilooline väärtus ja kui neid ise enam ei vajata, tuleks nad anda arhiivile. Ei maksa murda pead selle üle, kas mõni trükis, dokument või foto on väärtuslik või mitte. Jäägu see arhivaari mureks. Pävikuid, mälestusi ja kirjvahetust arhiivile üle andes võib lisada tingimuse, et neid ei avataks enne teatud aastat, teatud isikute surma või muul viisil määratletud tähtaega. Allakirjutanu garanteerib nendest soovidest ja tingimustest kinnipidamise seni, kuni arhiiv on tema kontrolli all.

Arhiivi postiaadress:
Estonian Archives
c/o Dr I. Salasoo
2 Water Street
Lidcombe, NSW 2141
Australia

1993. AASTAL ILMUNUD EESTIKEELNE ILUKIRJANDUS LASTELE NING NOORTELE

Koostanud Andres Jaaksoo

Alljärgnevalt asute tutvuma 1993. aasta eestikeelse lastekirjanduse kaardiga. On meeldiv tõdeda, et võrreldes 1992. aastaga, ilmub möödunud aastal ilukirjandust tunduvalt rohkem. Oli J. Jaigi, A. Lindgreni ja K. Michaelise aasta. See teeb rõõmu. Kurb on aga see, et kolmekümne ühest kirjastusest, kes sedalaadi kirjandust kirjastas, on nii mõnedki püüdnud lugejat ninapidi vedada ja sokutanud neile vanu, ajast ja arust tõlkeid, kuigi uued ja korraliku keelega tõlked nendest teostest on olemas. Nii on näiteks käitunud "Eco Talent" (F. H. Burnett "Sala-aed") ja KRK (H. Loftingu "Doktor Dolittle'i reisid"). Tihtipeale unustatakse märkida tõlkijate ja illustreerijate nimed (näit. KRK kirjastatud R. Stilmarcki "Pärija Kalkutast" ja "Mix'i" H. Chr. Anderseni "Pöial-Liisi"). Kurb on ka see, et kakskümmend üks kirjastust ei taha midagi teada ISBN-st, ligi 41 % lasteraamatutest see kood puudub*. Eriti paistab sellega silma kirjastus "Kupar". Ometi loodan, et ajapikku kõik paraneb, et kirjastajate hulgast kaovad proovijad-harjutajad ning et praegustest õpi-poistest saavad oma ala meistrid.

A. J.

* Toimetuselt:

ISBN on raamatu rahvusvaheline standardnumber, mis

- hõlbustab raamatute müüki,
- teeb kättesaadavaks raamatud 120s süsteemiga ühinenud riigis,
- on abiks raamatukogudele ja -kauplustele raamatute tellimisel,
- lihtsustab arvepidamist kirjastuses
- toob kirjastusele aastaraamatu "Publishers' International ISBN Directory" (PIID) kaudu kätte 290 000 kirjastuse koordinaadid (nimetus, aadress, telefon, faks) kogu maailmast.

Uusi kirjastustunnuseid annab Eesti kirjastustele ainult Eesti ISBN-Keskus aadressil:

Eesti Rahvusraamatukogu
Tõnismägi 2, EE0100 Tallinn
telefon 45 93 74
fax 45 17 52

I Rahvaluule

1. IMESÖRMUS: Valik eesti rahvajutte Matthias Johann Eiseni trükistest / Koost. E. ja G. Laugaste; Ill. P. Ulas. — Tln.: Tiritamm. — 288 lk. — (Eesti lastekirjanduse varamust).

ISBN 5-450-00936-4

Rets.:

Kivirähk, Andrus. Kuus muinasjuttu // Päevaleht. — 1993. — 18. juuni. — Lk. 12.

Krusten, Reet. Rahvajutud annavad edasi põlvkondade elukogemust // Hommikuleht. — 1993. — 20. aug. — Lk. 18.

Ojamaa, Liisi. Midagi salapärast, võimatut ja üllast // Õhtuleht. — 1993. — 9. juuni. — Lk. 5.

Rebane, Hilve. "Vanadest aabitsajuttudest", "Imesõrmusest" ja omakultuurist // Sirp. — 1993. — 3. dets. — Lk. 4.

2. MUINASJUTUVESTJA: Läänemeresoome rahvaste muinasjutte / Koost., tlk. ja eess.: P. Kippar; Ill. M. Kaarma. — Tln.: Kunst. — 127 lk. — (Muinaslugusid kogu maailmast).

ISBN 5-89920-046-4

Rets.:

Ojamaa, Liisi. Hinnaline raamat // Õhtuleht. — 1993. — 11. aug. — Lk. 5.

3. SOOME MUINASJUTTE / Tlk. A. Karu; Ill. Ü. Meister. — Tln.: Perioodika. — 64 lk.

ISBN 5-7979-0497-7

4. VEPSA MUINASJUTTE — Tlk. K. Salve; Ill. Ü. Meister. — Tln.: Perioodika. — 80 lk.

ISBN 5-7979-0467-5

II Luule

5. Adson, Artur. NAKITS: Lugu väikesest lõbusast ja targast koerast. Pärinooortele, kes lugusid armastavad, ja vähem noortele, kes esinemise viisist lugu peavad / Järeis.: A. Reinla; Ill. L. Jürisson; Kaas: R. Rea. — Tln.: Eesti Raamat. — 64 lk.

ISBN 5-450-01683-2

Rets.:

Ojamaa, Liisi. Vanade sõprade tagasitulek // Õhtuleht. — 1993. — 10. nov. — Lk. 5.

6. Arder, Ott. POTSATUS — Ill. P. Pärn. — Tln.: Vagabund. — 52 lk.

ISBN 9985-60-031-2

7. Enno, Ernst. ÜKS ROHUTIRTS LÄKS KÕNDIMA / Ill. R. Lukk. — Tln.: Tiritamm. — 16 lk.

ISBN 9985-55-0005

8. KOER JA KASS: Värvimisraamat / Tekst: V. Sõelsepp; Ill. P. Taimsaar. — Kuressaare: Oma Saar. — 24 lk.

ISBN puudub.

9. Kotta, Felix. TUBLID LOOMAD. — 3. tr. — Ill. P. Selberg. — Tln.: Tiritamm. — 64 lk.

ISBN puudub.

10. Meister, Ülle ja Tungal, Leelo. PÕRSAS PAMP. — Tln.: Monokkel. — 32 lk.

ISBN puudub.

Rets.:

Vaher, Vaapo. Lapsi me ei privilegeeri // Päevaleht. — 1993. — 20. sept. — Lk. 9.

11. Meister, Ülle ja Tungal, Leelo. TONDU. — Tln.: Tiritamm. — 32 lk.

ISBN 5-450-00966-6

12. Niit, Ellen. KUIDAS KRÖLL TAHTIS PÕRANDAT PESTA / Ill. E. Valter. — Trt.: Elmatar. — 14 lk.

ISBN puudub.

Rets.:

Murutar, Kati. Krõlli-ema uus laps // Pühapäevaleht. — 1993. — 4. dets. — Lk. 8-9.

13. Niit, Ellen. TERE, TERE, LAMBA-TALL!: Lugusid väikestele lastele. / Ill. E. Korp. — Tln.: Autori kirj. — 16 lk.

ISBN puudub.

14. Tammsaar, Jaan ja Leies, Uno. MUTI METROO: Pildiraamat värvimis-lehekülgede ja lauamänguga. — Tln.: Tiritamm. — 32 lk.

ISBN 5-450-01872-X

15. Trojan, Johan(nes). KÄÄBUSE JALUTUSKÄIK / Tlk. märkim.; Ill. E. Martenson. — Tln.: Eesti Entsüklopeediakirjastus. — 16 lk.

ISBN 5-89900-025-2

III Proosa

16. Andersen, Hans Christian. KEISRI UUED RÕIVAD / Tlk. märkim.; Ill. Chr. Würgel Hansen. – Tln.: Egmont Estonia. – 40 lk.
ISBN puudub.
17. Andersen, Hans Christian. PÕIAL-LIISI / Tlk. märkim. (= H. Tiidus); Ill. U. Kuusk. – Tln.: Mix. – 14 lk.
ISBN puudub.
18. Beagle, Peter S. VIIMANE ÜKS-SARVIK / Tlk. K. Kaer; Kujund. M. Kaljuste. – Tln.: Kupar. – 176 lk.
ISBN puudub.
Rets.:
Ojamaa, Liisi. Midagi salapärast, võimatut ja üllast // Õhtuleht. – 1993. – 9. juuni. – Lk. 5.
19. Berkely, Anthony. MÜRGITATUD ŠOKOLAADIKARP / Tlk. L. Ariva; Ill. A. Saldre. – Tln.: Tiritamm. – 160 lk. – (Põnevik).
ISBN 5-450-01019-2
20. Beskow, Elsa. OLLE SUUSARETK / Tlk. A. Lemberg; Ill. E. Loopere. – 2., parand. tr. – Tln.: Perioodika. – 24 lk.
ISBN 5-7979-0489-5
21. Bulwer-Lytton, Edward. POMPEJI VIIMASED PÄEVAD / Tlk. ja adapt. M. Tamme; Kujund. P. Niinepuu-Kiik. – Tln.: Perioodika. – 240 lk.
ISBN 5-7979-490-X
22. Burnett, Frances Hodgson. SALA-AED / Tlk. A. Mägi; Ill. märkim.; Kaas: V. Pääsuke. – Tln.: Eco Talent. – 312 lk.
ISBN puudub.
Rets.:
Ojamaa, Liisi. Õekesed // Õhtuleht. – 1993. – 8. sept. – Lk. 5.
23. Burnett, Frances Hodgson. SALA-AED / Tlk. A. Mägi; Red. V. Helde; Ill. märkim.; Kaas: P. Niinepuu. – Tln.: Eesti Raamat. – 256 lk.
ISBN 5-450-02209-3
Rets.:
Ojamaa, Liisi. Õekesed // Õhtuleht. – 1993. – 8. sept. – Lk. 5.
Vaher, Vaapo. Lapsi me ei privilegeeri // Päevaleht. – 1993. – 20. sept. – Lk. 9.
24. Carroll, Lewis. ALICE PEEGLITAGUSEL MAAL JA MIDA TA SEAL
- NÄGI / Tlk. R. Järv; Värsid tlk. T. Kaalep ja R. Järv; Järeis.: Amööb. – Trt.: Amööb. – 112 lk.
ISBN 9985-60-023-1
Rets.:
Raudam, Toomas. Surm on nüüd möödas // Postimees. – 1994. – 9. veebr. – Lk. 15.
25. Dickens, Charles. JÕULUJUTUD / Tlk. H. Kross; Järeis.: G. Grünberg; Ill. P. Niinepuu-Kiik. – Tln.: Eesti Raamat. – 232 lk.
ISBN 5-450-02222-0
Rets.:
Ojamaa, Liisi. Rahulik hetk raamatuga // Õhtuleht. – 1994. – 5. jaan. – Lk. 5.
26. Disney, Walt. BERNARD JA BIANKA KÄNGURUMAAL / Tlk. H. Miller. – Tln.: Egmont Estonia. – 112 lk.
ISBN 9985-53-000-4
27. Disney, Walt. DŽUNGLIRAAMAT / Tlk. R. Raudi. – Tln.: Egmont Estonia. – 24 lk.
ISBN 9985-53-004-7
28. Disney, Walt. NOA LAEV ARK / Tlk. märkim. – 2. tr. – Tln.: Eesti Raamatuühing. – 120 lk. + 4 kleeibist.
ISBN puudub.
29. Disney, Walt. KAUNITAR JA KOLETIS / Tlk. M. Rütman; Ill. S. Michaelis. – Tln.: Egmont Estonia. – 24 lk.
ISBN 9985-53-002-0
30. Disney, Walt. MUST PADA / Tlk. S. Vahtrik. – Tln.: Egmont Estonia. – 24 lk.
ISBN puudub.
31. Disney, Walt. ROBIN HOOD / Tlk. T. Heidmets. – Tln.: Egmont Estonia. – 24 lk.
ISBN puudub.
32. Disney, Walt. SALAPÄRANE LINN MEREPOHJAS / Tlk. T. Heidmets. – Tln.: Egmont Estonia. – 24 lk.
ISBN 9985-53-007-1
33. Disney, Walt. VÄIKE MERINEITSI / Tlk. T. Heidmets. – Tln.: Egmont Estonia. – 24 lk.
ISBN puudub.
34. Dumas, Alexandre. KUNINGAN-
- NA MARGOT. I osa / Tlk. K. Alman. – Tln.: Tiritamm. – 256 lk.
ISBN 9985-55-004-8
35. Esop, Erika. LENDSTART / Ill. V. Sorokin. – Tln.: Oktoober. – 46 lk.
ISBN puudub.
36. Gárdonyi, Géza. EGERI TÄHED. – 2. tr. – Tlk. T. Kokla; Järeis. autor märkim.; Ill. E. Vaher; Kaas: H. Laretei. – Tln.: Perioodika. – 464 lk.
ISBN 5-7979-0466-7
37. Grimm, Jakob ja Grimm, Wilhelm. LASTELEGENDID / Tlk. L. Raudtits; Ill. I. Raudsepp. – Tln.: Librarius. – 16 lk.
ISBN puudub.
38. Grimm, Jakob ja Grimm, Wilhelm. MUINASJUTTE / Tlk. L. Ronk ja S. Tui; Ill. K. Kalju. – Tln.: Odamees. – 256 lk.
ISBN 5-460-00206-6
39. Grimm, Jakob ja Grimm, Wilhelm. TUHKATRIINU / Tlk. märkim.; Ill. I. Kõiv. – Tln.: Mix. – 14 lk.
ISBN puudub.
Rets.:
Saarna, Meelike. Igihaljas Tuhkatriinulugu // Rahva Hääli. – 1994. – 18. veebr. – Lk. 5.
40. Herriot, James. JA KÕIGI LOOMADE ÜLE... I / Tlk. U. Rattus; Kaas: R. Rea. – Tln.: Eesti Raamat. – 184 lk.
ISBN 5-450-02215-8
Rets.:
Uus, Sulev. Ja kõigi lugejate üle... // Postimees. – 1994. – 25. jaan. – Lk. 14.
41. Herriot, James. JA KÕIGI LOOMADE ÜLE... II / Tlk. U. Rattus; Kaas: R. Rea. – Tln.: Eesti Raamat. – 168 lk.
ISBN 5-450-02215-8
Rets.:
Uus, Sulev. Ja kõigi lugejate üle... // Postimees. – 1994. – 25. jaan. – Lk. 14.
42. Hindrey, Karl August. KILL MARTUS KOOLIS. – 2. tr. – Kaas: E. Palmiste. – Tln.: Kupar. – 119 lk.
ISBN puudub.
Rest.:
Must, Ann. Härrasmees olla on ökonoomne, kuid majanduslikult kahjulik // Hommikuleht. – 1993. – 10. nov. – Lk. 19.
43. Ivalo, Sanderi. VIIBURI PLAHVATUS / Tlk. ja saates.: E. Murd;

- Kujund. A Aarma. – Tln.: Perioodika. – 176 lk.
ISBN 5–7979–0502
Rets.:
Viitol, Liivia. Vastamisi on sitke soomlane ja kaval venelane // Hommikuleht. – 1993. – 29. dets. – Lk. 19.
44. Jaik, Juhan. PAJUPILL: Lastejutud / Ill. N. Mey. – Kirjast. märkim. – 108 lk.
ISBN puudub.
45. Jaik, Juhan. POMBI JA ESIVANE-MATE KULD / Ill. H. Mugasto; Kaas: H. Käo. – Tln.: Kupar. – 158 lk. – (“Kupra” kuldraamat).
ISBN puudub.
Rets.:
Ojamaa, Liisi. Vanade sõprade tagasitulek // Õhtuleht. – 1993. – 10. nov. – Lk. 5.
Tonts, Ülo. Pombiga kuuskümmend aastat hiljem // Postimees. – 1994. – 19. veebr. – Lk. 8.
46. Jaik, Juhan. POMBI JA SIUKUNINGAS / Ill. A. Mugasto; Kaas: H. Käo. – Tln.: Kupar. – 158 lk. – (“Kupra” kuldraamat).
ISBN puudub.
Rets.:
Tonts, Ülo. Pombiga kuuskümmend aastat hiljem // Postimees. – 1994. – 19. veebr. – Lk. 8.
47. Jaik, Juhan. POMBI JA ÜDSI-MÄRDI NÖLAD / Ill. R. Tiitus; Kaas: H. Käo. – Tln.: Kupar. – 134 lk. – (“Kupra” kuldraamat).
ISBN puudub.
Rets.:
Tonts, Ülo. Pombiga kuuskümmend aastat hiljem // Postimees. – 1994. – 19. veebr. – Lk. 8.
48. Jaik, Juhan. TONDIJUTUD / Ill. E. Järv. – Kirjast. märkim. – 133 lk.
ISBN puudub.
49. Jakobson, August ja Kunder, Juhan. LOOMADE LOOMISEST / Ill. E. Valdov. – Tln.: Perioodika. – 32 lk.
ISBN 5–7979–0370–9
50. Johanson, Mall. MEREKUU / Ill. P. Selberg. – Tln.: Varpur. – 16 lk. – (Aastarõngas).
ISBN puudub.
Rets.:
Krusten, Reet. Autori eesmärgiks on luua hea perekonna mudel // Hommikuleht. – 1994. – 5. jaan. – Lk. 19.
51. Johanson, Mall. MUNAKUU / Ill. P. Selberg. – Tln.: Varpur. – 16 lk. – (Aastarõngas).
ISBN puudub.
Rets.:
Johanson, Mall. Kas lastel on sääraseid raamatuid vaja? : Autointervjuu // Noore Pere Leht. – 1993. – Nr. 4. – Lk. 12.
Krusten, Reet. Autori eesmärgiks on luua hea perekonna mudel // Hommikuleht. – 1994. – 5. jaan. – Lk. 19.
52. Johanson, Mall. PIDUKUU / Ill. P. Selberg. – Tln.: Varpur. – 16 lk. – (Aastarõngas).
ISBN puudub.
Rets.:
Johanson, Mall. Kas lastel on sääraseid raamatuid vaja? : Autointervjuu // Noore Pere Leht. – 1993. – Nr. 4. – Lk. 12.
Krusten, Reet. Autori eesmärgiks on luua hea perekonna mudel // Hommikuleht. – 1994. – 5. jaan. – Lk. 19.
53. Johanson, Mall. PRIIUSEKUU / Ill. P. Selberg. – Tln.: Varpur. – 16 lk. – (Aastarõngas).
ISBN puudub.
Rets.:
Krusten, Reet. Autori eesmärgiks on luua hea perekonna mudel // Hommikuleht. – 1994. – 5. jaan. – Lk. 19.
54. Johanson, Mall. TITTEKUU / Ill. P. Selberg. – Tln.: Varpur. – 16 lk. – (Aastarõngas).
ISBN puudub.
Rets.:
Johanson, Mall. Kas lastel on sääraseid raamatuid vaja? : Autointervjuu // Noore Pere Leht. – 1993. – Nr. 4. – Lk. 12.
Krusten, Reet. Autori eesmärgiks on luua hea perekonna mudel // Hommikuleht. – 1994. – 5. jaan. – Lk. 19.
55. Jõgisalu, Harri. METSAPAHARET / Ill. H. Käo. – Tln.: Alvar. – 208 lk.
ISBN puudub.
Rets.:
Ojamaa, Liisi. Kena kirju kirjandus // Õhtuleht. – 1993. – 18. aug. – Lk. 5.
Reinla, Astrid. Igal loomal on looduses oma koht // Hommikuleht. – 1993. – 6. sept. – Lk. 19.
56. Kurvits, Lembit. TAEVASKOJA-LAPSED / Ill. Ü. Meister. – Tln.: Tiritamm. – 30 lk.
ISBN 5–450–00914–9
Rets.:
Hanson, Raimu. Luuletaja Lembit Kurvitsa esimene proosaraamat // Postimees. – 1993. – 7. apr.
57. Käo, Henno. DONDIJUTUD: Enamjaolt küll lastele, aga ka kõvema närviga keskealiste keskmisele astmele / Ill. H. Käo. – Tln.: Tiritamm. – 128 lk.
ISBN 5–450–00938–0
Rets.:
Jyrjo, Ruth. Siin oli DONT // Noore Pere Leht. – 1993. – Nr. 3. – Lk. 13.
Vaher, Vaapo. Lapsi me ei privilegeeri // Päevaleht. – 1993. – 20. sept. – Lk. 9.
58. Käo, Henno. KUNINGAS, KUNINGA KASS JA TEISED / Ill. H. Käo. – Tln.: Kupar. – 112 lk.
ISBN puudub.
59. Käo, Henno. VARES VILLEMI JÕULUD / Ill. H. Käo. – Tln.: Koolibri. – 16 lk.
ISBN 9985–0–0053–6
60. Käo, Henno. VARES VILLEMI REIS MAAILMA LÕPPU / Ill. H. Käo. – Tln.: Tiritamm. – 32 lk.
ISBN puudub.
61. Laherand, Meri-Liis. EMADE-PÄEV / Ill. M. Valk. – Tln.: Tiritamm. – 128 lk.
ISBN 5–450–00951–8
62. Laretei, Marika ja Laretei, Heldur. MUST & VALGE. – Tln.: Koolibri. – 24 lk.
ISBN 9985–0082–X
63. Lember, Ira. KOERAPOLKA / Ill. E. Erdfelt. – Tln.: Ilo. – 72 lk.
ISBN 9985–57–012–X
64. Lilius, Irmelin Sandman. BONA-DEA: Pühendatud Muddle isale, Muddlele ja Paulinale / Tik. ja järeis.: M. Tuulik; Ill. L. S. Lilius; Kujund. T. Allikvee. – Tln.: Kunst. – 132 lk.
ISBN 5–8992–068–5
65. Lindgren, Astrid. MADLIKE / Tik. V. Beekman; Ill. I. Wikland; Kujund. K. Tormis. – Tln.: Eesti Raamat. – 192 lk.
ISBN 5–450–02214–X
Rets.:
Ojamaa, Liisi. Rahulik hetk raamatuga // Õhtuleht. – 1994. – 5. jaan. – Lk. 5.

66. Lindgren, Astrid. MIO, MU MIO / Tlk. V. Beekman; Ill. I. Wikland. – Tln.: Kupar. – 142 lk.

ISBN puudub.

Rets.:

Jyrjo, Ruth. Iga muinasjutt lõpeb kord // Noore Pere Leht. – 1993. – Nr. 3. – Lk. 13.

Krusten, Reet. Lindgreni looming pakub erinevaid elamusi // Hommikuleht. – 1993. – 19. juuli. – Lk. 19.

Kull, Aivar. Väike vaidlemine Lindgreni asjus // Päevaleht. – 1993. – 1. juuli. – Lk. 11.

Renter, Katrin. Minu Mio // Päevaleht. – 1993. – 13. apr. – Lk. 10.

67. Lindgren, Astrid. VAHTRAMÄE EMIL / Tlk. V. Beekman; Ill. B. Berg. – Tln.: Tiritamm. – 336 lk.

ISBN 5-450-00998-4

Rets.:

Kivirähk, Andrus. Vigurid, loomad ja mõnus toit // Päevaleht. – 1993. – 4. mai. – Lk. 11.

Krusten, Reet. Lindgreni looming pakub erinevaid elamusi // Hommikuleht. – 1993. – 19. juuli. – Lk. 19.

Ojamaa, Liisi. Ebaõiglus // Õhtuleht. – 1993. – 5. mai. – Lk. 4.

68. Lindgren, Astrid. VÄIKEVEND JA KARLSSON KATUSELT / Tlk. V. Beekman; Ill. I. Wikland; Kaas: M. Olvet. – Tln.: Kupar. – 416 lk.

ISBN puudub.

Rets.:

Kivirähk, Andrus. Mis sünnib Svante-sonide korteris? // Päevaleht. – 1993. – 14. sept. – Lk. 11.

Ojamaa, Liisi. Kena kirju kirjandus // Õhtuleht. – 1993. – 18. august. – Lk. 5.

69. Lofting, Hugh. DOKTOR DOLITTE'I REISID / Tlk. märkim.; Ill. märkim.; Kaas: I. Raudsepp. – Tln.: KRK. – 220 lk.

ISBN puudub.

70. Michaelis, Karin. BIBI / Tlk. ja eess.: M. Sillaots; Ill. märkim.; Kaas: H. Käo. – Tln.: Kupar. – 174 lk. – (“Kupra” kuldraamat).

ISBN puudub.

Rets.:

Krusten, Reet. Bibi ja Pipi on sugulased // Hommikuleht. – 15. nov. – Lk. 18.

Ojamaa, Liisi. Õekesed // Õhtuleht. – 1993. – 8. sept. – Lk. 5.

Vaher, Vaapo. Lapsi me ei privilegeeri // Päevaleht. – 1993. – 20. sept. – Lk. 9.

71. Michaelis, Karin. BIBI JA OLE / Tlk. M. Sillaots; Ill. märkim.; Kaas: H. Käo. – Tln.: Kupar. – 160 lk. – (“Kupra” kuldraamat).

ISBN puudub.

Rets.:

Vaher, Vaapo. Lapsi me ei privilegeeri // Päevaleht. – 1993. – 20. sept. – Lk. 9.

72. Michaelis, Karin. BIBI JA VAN-DESELTSLASED / Tlk. M. Sillaots; Ill. märkim.; Kaas: H. Käo. – Tln.: Kupar. – 168 lk. – (“Kupra” kuldraamat).

ISBN puudub.

Rets.:

Postimees-Extra. – 1994. – 29. jaan. – Lk. 11.

73. Michaelis, Karin. BIBI SUUR REIS / Tlk. M. Sillaots; Ill.: märkim.; Kaas: H. Käo. – Tln.: Kupar. – 160 lk. – (“Kupra” kuldraamat).

ISBN puudub.

74. Miller, Voldemar. MEREHUNDI JUTUD. II / Ill. H. Käo. – Tln.: Tiritamm. – 64 lk.

ISBN puudub.

75. Mänd, Heljo. NÕIAKIVI / Kujund. E. Palmiste. – Tln.: Kupar. – 190 lk.

ISBN puudub.

76. Mänd, Heljo. TULIREBANE UNNE / Ill. A. Vaher. – Tln.: Oktoober. – 48 lk.

ISBN puudub.

77. Normet, Dagmar. LÕVI JA LOHE / Ill. E. Valter. – Tln.: Koolibri. – 176 lk.

ISBN 9985-0-0064-1

78. Pervik, Aino. KUNINGA SOOV / Ill. M. Värvi. – Tln.: Varrak. – 12 lk.

ISBN 9985-807-19-7

79. Raatma, Salme. LUMEKUNINGANNA JA TEISI JUTTE. - Trt.: Rahkoi. – 48 lk.

ISBN puudub.

80. Rammo, Helju. KOGELMOGEL: Kaksikümmend üks juttu Kristi-Kajast. – Tln.: Oktoober. – 48 lk.

ISBN puudub.

81. Raud, Eno. SINISTE KAANTEGA KLADE: Lapsepõlvemälestusi / Ill. M. Raid; Fotod autori pildialbumist. – Tln.: Tiritamm. – 120 lk.

ISBN 5-450-00949-6

Rets.:

Krusten, Reet. Kultuurilugu täis mälestusteraamat // Hommikuleht. – 1993. – 13. sept. – Lk. 19.

82. Ristikivi Karl. LENDAV MAA-ILM. – 2. täiend. tr. – Ill. Ü. Meister. – Tln.: Monokkel. – 72 lk.

ISBN 9985-54-002-6

83. Rodari, Gianni. SININE NOOL / Tlk. T. Viirand; Ill. G. Peg ja L. Munforti. – Tln.: Kunst. – 142 lk.

ISBN 5-89920-066-9

84. Saaber, Kalju. SAURUSESUVI / Ill. H. Käo; Kujund. M. Lauk. – Pärnu: Perona. – 184 lk.

ISBN puudub.

Rets.:

Ojamaa, Liisi. Kena kirju kirjandus // Õhtuleht. – 1993. – 18. aug. – Lk. 5.

85. Saint-Exupéry, Antoine de. VÄIKE PRINTS / Tlk. O. Ojamaa; Ill. A. de Saint-Exupéry. – Tln.: Tiritamm. – 80 lk.

ISBN 5-450-02107-0

86. Sarapuu, Jaak. IMEUHMER. Uru kummalised seiklused muistses Eestis. 4. osa / Kaas: E. Valdov. – Viljandi: Kirj. märkim. – 76 lk.

ISBN puudub.

87. Scarry, Richard. KASSIPERE ARGIPÄEV / Tlk. märkim. – Tln.: Egmont Estonia. – 24 lk.

ISBN 9985-53-010-1

88. Schmidt, Annie M. G. VIPLALA JA AABELI LOOD / Tlk. V. Beekman; Järels.: A. Jaaksoo; Ill. W. Bijmoer ja J. Dalenoord. – Tln.: Tiritamm. – 352 lk.

ISBN 9985-55-006-4

89. Sempé, Jean-Jacques ja Goscinni, René. VÄIKE NICOLAS / Tlk. ja järels.: H. Michelson. – Tln.: Kupar. – 272 lk.

ISBN puudub.

Rets.:

// Postimees-Extra. – 1994. – 29. jaan. – Lk. 11.

90. Seton-Thompson, Ernest. VÄIKES METSLASED. – 2. tr. – Tlk. A. Hanko; Ill. E. Seton-Thompson; Kaas: R. Lukk. – Tln.: Eesti Raamat. – 336 lk.

ISBN 5-450-01676-X

Rets.:

Vaher, Vaapo. Lapsi me ei privilegeeri

// Päevaleht. – 1993. – 20. sept. – Lk. 9.

91. Stilmarch, Robert. PÄRIJA KALKUTAST / Tlk. märkim. (=L. Kurtšavova = L. Raudtits); Ill. H. Mitt. – Tln.: KRK. – 772 lk.

ISBN puudub.

Rets.:

Kivirähk, Andrus. Paks, kuum ja mõnus // Päevaleht. – 1993. – 3. dets. – Lk. 10.
Masing, Viktor. Jääd ellu, kui kirjutad romaani : Tundmatust kirjanikust ja tema tuntud loost // Postimees. – 1994. – 5. jaan. – Lk. 14.

92. Särg, Ilmar. LAMBRI LOOD / Ill. U. Viik. – Tln.: Valgus. – 20 lk.

ISBN 4-440-01029-7

93. Škop, Siima. SEENEPUDRU LUGU / Ill. S. Škop. – Tln.: Koolibri. – 32 lk.

ISBN 9985-0-0017-X

94. Tolkien, J. R. R. LEHT JA PUU; SUUR-WOOTONI SEPP; TALUMEES GILES HAMIST / Tlk. K. Mits ja K. Kaer; Ill. E. Valter. – Tln.: Tiritamm. – 88 lk.

ISBN 5-450-00985-9

Rets.:

Kivirähk, Andrus. Mis peitub kirju sildi taga? // Päevaleht. – 1993. – 11. mai. – Lk. 10.

Toomet, Tiia. Haldjate elu erineb suuresti inimeste omast // Hommikuleht. – 1993. – 9. aug. – Lk. 19.

95. Tungal, Leelo. VAESED JÕULUD, RIKKAD JÕULUD / Ill. Ü. Meister. – Tln.: Koolibri. – 24 lk.

ISBN 9985-0-0063-3

96. Tungal, Leelo. VAMPIIR JA PIONEER / Ill. E. Valter. – Tln.: Koolibri. – 71 lk.

ISBN puudub.

97. Twain, Mark. TOM SAWYER ON DETEKTIIV: Järg "Tom Sawyeri" ja "Huckleberry Finni seiklustele". – 2. tr. – Tlk. A. Oras; Red. L. Rattus; Kaane-kujund. märkim. – Tln.: Historia. – 70 lk.

ISBN puudub.

98. Veedla, Peep. TOIDULAUALUGU / Ill. T. Ootsing. – Rapla: Kirj. märkim. – 16 lk.

ISBN puudub.

99. Verne, Jules. SALADUSLIK SAAR / Tlk. S. Kadari; Ill. H. Faivre; Kaas: M. Torim. – Tln.: Eesti Raamat. – 446 lk.

ISBN 5-450-02-207-7

100. Webster, Jean. PIKKJALG-ISA. – 2. tr. – Tlk. märkim.; Järels. autor märkim.; Ill. J. Webster; Kaas: E. Valdov. – Tln.: Eesti Raamat. – 144 lk.

ISBN 5-450-02208-5

Rets.:

Aasmäe, Anneli. Hea tuju, vapustav elamus ning fantastiliselt siirad olustiku-pildid // Õhtuleht. – 1993. – 20. aug.

101. Wilder, Laura Igalls. VÄIKE MAJA PREERIAS / Tlk. T. Viljamaa; Järels. autor märkim. (= R. Rammus); Kujund. T. Sildre. – Tln.: Olion. – 190 lk.

ISBN 5-460-00163-3

IV Mitmesuguse sisuga kogumikud

102. Esop, Erika. JÕULUSOOV / Ill. M. Torim. – Tln.: Ilo. – 24 lk.

ISBN 9985-57-011-1

103. LASTE JÕULURAAMAT / Koost. ja eess.: J. Henno. – Tln.: Kodutrükk. – 26 lk.

ISBN puudub.

104. TUHAT SOOVI: Talvelaule ja -luulet lastele jõuludeks. – Trt.: L & A. – 32 lk.

ISBN puudub.

105. Saar Olivia. MAASIKAMAIAD / Ill. A. Vender. – Tln.: Oktoober. – 32 lk.

ISBN puudub.

106. VANAD AABITSAJUTUD / Koost., ees- ja järels.: R. Krusten; Kujund. R. Pangsepp. – Tln.: Tiritamm. – 240 lk. – (Eesti lastekirjanduse varamust).

ISBN 5-450-00784-1

Rets.:

Annus, Endel. Kõige noorematele lugejatele // Sirp. – 1993. – 16. juuli. – Lk. 4.

Ojamaa, Liisi. Paperback // Õhtuleht. – 1993. – 26. mai. – Lk. 4.

Rebane, Hilve. "Vanadest aabitsajutudest", "Imesõrmusest" ja omakultuurist // Sirp. – 1993. – 3. dets. – Lk. 4.

V Koomixid

V I Sariväljaanded

107.–118. Disney, Walt. MIKI HIIR. Nr. 1–12 / Tlk. märkim. – Tln.: Egmont Estonia. – Kokku 384 lk.

ISSN 1019-2794

119. FANTOOM: Cape Codi saladus / Kaas: R. Gohs. – Tln.: ULF. – 32 lk.

ISSN 1021-6707

120.–121. Hanna-Barbera. PEREKOND RÄNIRAHN. Nr. 1–2 / Tlk. märkim. – Tln.: Egmont Estonia. – Kokku 64 lk.

ISSN 1022-3002

122. Wejþ-Olsen, Werner. MÕRV BASSEINIS: 29 lahendamist vajavat roima! / Tlk. R. Raudi. – Tln.: Egmont Estonia. – 34 lk. – (Krimikoomiks. 2).

ISSN 1022-1417

123. Wejþ-Olsen, Werner. MÕRV VANNITOAS. Pane oma detektiivivõimed proovile! / Tlk. R. Raudi. – Tln.: Egmont Estonia. – 34 lk. – (Krimikoomiks. Nr. 1).

ISSN puudub.

V II Üksikväljaanded

124. Disney, Walt. MIKI HIIR: Eriväljaanne / Tlk. märkim. – Tln.: Egmont Estonia. – 48 lk.

ISSN 1019-2794

125. Disney, Walt. MIKI HIIR: Jõuluüllatused / Tlk. märkim. – Tln.: Egmont Estonia. – 50 lk.

ISBN 9985-53-009-8

126. Disney, Walt. MIKI HIIR: Suve eriväljaanne / Tlk. märkim. – Tln.: Egmont Estonia. – 16 lk.

ISSN 9985-53-009-8

127. Tammjärv, Veiko. BRUNO: Uus algupärane koomiks! – Tln.: Egmont Estonia. – 34 lk.

ISBN puudub.

128. Terras, H. KUIDAS UGANDI MEHEDE JURJEVIS KÄISID... – Tln.: Fabulon. – 48 lk.

ISBN puudub.

Rets.:

Ojamaa, Liisi. Kena kirju kirjandus // Öhtuleht. – 1993. – 18. aug. – Lk. 5.

129. Tihanov, Raivo. JÕULUJÕMM. / Tln.: Ulvi Postkaart. – 13 lk.

ISBN puudub.

1993. AASTAL ILMUNUD EESTI-KEELNE AIME- NING RAKENDUSLIKU SISUGA KIRJANDUS LASTELE NING NOORTELE

130. BARBIE SEIKLUSED: 90 huvitavat värvipilti tüdrukutele!, KÕIK INDIAANLASTEST: 30 huvitavat värvipilti poistele. – s.l., s.a.

ISBN puudub.

131. BEVERLY HILLS: Plakat-ajakiri. – Tln.: Egmont Estonia. – 16 lk.

ISBN puudub.

132. Eespere, René. TEE SILMA-PIIRILE: 46 lastelaulu / Kaas: A. Säde. – Tln.: Koolibri. – 80 lk.

ISBN 9985-0-0014-5

133. EMA SÜDA. III: Laule emast klaverisaatega / Koost. märkim.; Kujund. A. Aarma; Noodigraafika: R. Vilgo. – Tln.: Muusika. – 40 lk.

ISBN puudub.

134. Hango, Karin. KUIDAS VANNITADA DINOSAURUST? ehk Harjutusi laste loovuse arendamiseks / Ill. J. Mildeberg. – Trt.: Elmatar. – 80 lk.

ISBN puudub.

Rets.:

Ojamaa, Liisi. Kena kirju kirjandus // Öhtuleht. – 1993. – 18. aug. – Lk. 5.

135. Johanson, Mall. KUIDAS MA MAAILMA TULIN? / Ill. P. Selberg. – 2. tr. – Tln.: Valgus. – 48 lk.

ISBN 5-440-00676-1

136. Jänes, Harri. KATRINI TASKURÄTIKUD / Ill. E. Tikerpae. – Tln.: Valgus. – 32 lk.

ISBN 5-44-00762-8

137. Jänes, Harri. SEEBI SEIKLUSED / Ill. T. Übi. – Tln.: Valgus. – 48 lk.

ISBN 5-440-00111-5

138. KASSID / Ill. märkim. (= R. Järvi). – Tln.: Paber EVR. – 24 lk.

ISBN puudub.

139. KOOLILAPSE KALENDER, 1993–1994 / Koost. M. Rohtmets; Ill. K.–L. Valk; Kujund. ja makett: R. Eilsen. – Tln.: Valgus. – 24 lk.

ISBN 5-440-01343-1

140. Künnap, Asko ja Paabo, Kaupo. ISANDA VARI: Pögenemine musta isanda lossist. – Tln.: ULF. – 16 lk.

ISBN puudub.

141. LASTE KOKAKUNSTIKALENDER, 1994 / Koost. T. Viirand; Kujund. A. Tali; Retseptid: A. Villomann. – Tln.: Kunst. – 32 lk.

ISBN 5-89920-048-0

142. LÖBUS KOOL: Mõistata! Nuputa! Värvil! / Ill. märkim. – Tln.: ULF. – 64 lk.

ISBN puudub.

143. MIKI KALENDER, 1994. – Tln.: Egmont Estonia. – 16 lk.

ISBN puudub.

144. MINU ESIMENE AASTA / Ill. märkim. – Tln.: Egmont Estonia. – 48 lk.

ISBN puudub.

145. MINU KLASS / Kaas: A. Künnap. – Tln.: Egmont Estonia. – 64 lk.

ISBN puudub.

146. MUSTMILJON MÕISTATUST. 2. osa. – Tln.: Egmont Estonia. – 64 lk.

ISSN

147. MUSTMILJON MÕISTATUST. 3. osa. – Tln.: Egmont Estonia. – 64 lk.

ISSN

148. Männiksoo, Leho. AUS MÄNG: Skaudiraamat / Kujund. T. Rammul. – Tln.: Olion. – 78 lk.

ISBN 5-460-00117-X

149. Mürsepp, Mare. ISAHIR HUBERTI TEADUSLIK UURIMISTÖÖ EESTI LASTEKIRJANDUSE RIIULIL: Huberti avastused / Ill. H. Mets. – Tln.: Koolibri. – 96 lk.

ISBN 5-440-00765-2

Rets.:

Krusten, Reet. Raamatus on ilusamaid sõnu kui ajalehes // Hommikuleht. – 1993. – 29. sept. – Lk. 15.

// Õpetajate Leht. – 1993. – 8. mai. – Lk. 8.

150. NOORTEKALENDER, 1994 / Koost. E. Pillau; Kujund. ja ill. J. Kottri. – Tln.: Olion. – 176 lk.

ISBN 5-460-00149-8

151. NUKUKALENDER, 1994. Signe Kivi nukupoe nukud / Kujund. J. Kaarma; Fotod: T. Talve ja J. Kaarma; – Tln.: Tiritamm. – 48 lk.

ISBN puudub.

152. ONU ROBERT. 2. osa. – Tln.: Egmont Estonia. – 96 lk.

ISSN 1019-2794

153. Peet, Hedda. PILDIAABITS. – Tln.: Koolibri. – 24 lk.

ISBN puudub.

Rets.:

Vapper, Tiina. Väike vahva pildiaabits // Päevaleht. – 1993. – 14. juuli. – Lk. 11.

154. Pleijel, Håkan. ÖKOLOOGIA-RAAMAT: Sissejuhatus ökoloogia alustesse / Tlk. K. Nyman-Metcalf; Kohandanud T. Oja. – Tln.: Huma. – 96 lk.

ISBN 91-558-3083-8

155. PÄEVAVIISID: Valik laule ja palveid lastele / Koost.: L. Kaljuste, L. Mäeväli, A. Otsnik, J. Siirak, L. Tungal; Kujund. T. Tarve; Noodigraafika: E.–T. Mäeväli. – Tln.: EELK Pühapäevakooliühendus. – 136 lk.

ISBN puudub.

156. PÄKAPIKUMAA / Koost. A. Karu; Teostus, lõiked: T. Tõnupart; Seaded, kujund.: P. Noonepuu-Kiik; Värvifotod: R. Rannaväli; Makett: T. Vent. – Tln.: Minikiri. – 26 lk.

ISBN puudub.

157. Päts, Riho. TINKER-TANKER LAULUVANKER: Valik lastelaule / Koost. M. Vikat; Kaas: A. Säde. – Tln.: Koolibri. – 144 lk.

ISBN puudub.

158. Raidmaa, Lilo. KARNEVAL / Ill. E. Valdov. – Tln.: Koolibri & Printest. – 48 lk. + 4 trp. lisasid.

ISBN 5-440-01269-9

159. Richards, Kay ja Johnson, Ted. LOODUSE SALADUSED / Tlk. U. Alas; Ill. M. Wittlessea, B. Edwards ja B. Manchip. – Tln.: Valgus. – 20 lk.

ISBN 5-440-01087-4

160. Richards, Kay ja Johnson, Ted. ÕHK JA VESI / Tlk. U. Alas; Ill. M. Witt-
lese, B. Edwards ja B. Manchip. – Tln.:
Valgus. – 20 lk.

ISBN 5-440-01086-6

161. Saabre, Kamille. NATI KALEN-
DER, 1994. – Tln.: Kunst. – 28 lk.

ISBN puudub.

162. Saare, Tiit. LIPUD JA VÄRVID:
Õhtumaise lipu lugu / Kaas ja makett:
A. Januson. – Tln.: Valgus. – 16 lk.

ISBN 5-440-01345-8

163. SAURUSED / Ill. M. Lepp. – Tln.:
ULF. – 32 lk. – (Värvi ise!).

ISBN puudub.

164. Selirand, Elo ja Sinissaar, Triin.
KALALANDIA. – Tln.: O. T. As. – 24
lk.

ISBN puudub.

165. Tamm, Mall. TUJU NÄGU. –
Tln.: Egmont Estonia. – 32 lk.
ISBN puudub.

166. Vaasna, Tiiu. SINU KEHA / Ill.
P. Selberg. – Tln.: Valgus. – 56 lk.

ISBN 5-440-00490-9

Rets.:

Kokassaar, Urmas. Ettevaatust – “Sinu
keha”! // Õpetajate Leht. – 1994. – 21.
jaan. – Lk. 12–13.

167. VÄIKE JÕULURAAMAT /
Koost. E. Arnover ja A. Kangur; Kunstil-
kujund. P. Niinepuu-Kiik; Makett:
T. Vent. – Tln.: Perioodika. – 64 lk.

ISBN 5-7979-0461-6

168. VÄRVIMISRAAMAT = Painting
Book = Книжка раскраска / Ill. märkim.
– Tln.: Oktoober. – 32 lk.

ISBN märkim.

169. VÄRVIN ISE = Книжка рас-
краска / Ill. märkim. – Tln.: Oktoober. –
32 lk.

ISBN puudub

EESTIS 1993. AASTAL ILMUNUD EESTI LASTEKIRJANDUS- TEOSTE TÖLKED

Inglise keeles:

Jakobson, August ja Kunder, Juhan. Of
Mice and Cats and Wolves / Tlk. A. Jõgi;
Ill. E. Valdov. – Tln.: Perioodika. – 32
lk.

ISBN 5-7979-0371

Soome keeles:

Meister, Ülle ja Tungal, Leelo. Porsas
Pamp / Tlk. P. Perkiö. – Tln.: Monokkel.
– 32 lk.

ISBN 9985-001-8

Vene keeles:

Шкоп Сийма. Лисёнок Рыжик и
грибная каша / Ill. S. Škor; Tlk.
N. Juhanson. – Tln.: Koolibri. – 32 lk.

ISSN 9985-0-0018-8

Kataloogid on kataloogid...

Рабочая группа классификации и предметизации при Обществе Библиотекарей Эстонии основана 29 июня 1992г. - пишет сопредседатель рабочей группы Арда-Мария Кирсел. Рабочую группу создали, чтобы организовать: 1) перевод таблиц классификации УДК на эстонский язык и 2) создание универсального предметного указателя на эстонском языке. Составлением предметного указателя с 1991 года в Национальной Библиотеке Эстонии занимаются два человека. В данный момент в первом варианте зафиксировано приблизительно 80 % предполагаемого объёма предметного указателя и передано для просмотра специалистам и консультантам по языку.

За основу таблиц классификации УДК на эстонском языке брали так называемое среднее международное издание на английском языке. Получена машинно-читываемая версия УДК - UDK MRF. От Консорциума УДК (ГВСС) поступила лицензия для публикации таблиц УДК на эстонском языке сроком на два года. С начала заключения договора в ноябре 1993 г. до настоящего времени готово 17 % с начального варианта. Рабочая группа надеется продолжить связь с Консорциумом УДК и стремится к статусу UDK User Клуба.

Произошёл ли спад издания книг в Эстонии? Так спрашивает в своей статье старший научный сотрудник Таллиннского Педагогического Университета Индрек Тарт. В 1993 г. в Эстонии издавалось 1965 книг и брошюр общим тиражом 12,3 миллиона экземпляров, из них на эстонском языке соответственно 1508 и свыше 7,9 миллионов. Схемы показывают изменения числа названий и общие годовые цифры изданий последних 49 лет. Число ежегодных изданий достигло максимума в 1991 г., когда это было 23 миллиона (на эстонском языке 14 миллионов в 1976 г.). Ежегодное число названий составляло с начала 1960 г. до 1989 г. 2000 (из тех на эстонском языке около 1400). На сегодня преодолён промежуточный 3-летний низкий уровень ежегодного числа названий. Книжное производство становится разнообразнее и более близким каждому вкусу. Падение числа книжных изданий ещё не достигло минимума. Наш книжный рынок маленький, объёмы издания и деньги ограничены.

Статья доктора филологических наук Аарне Винкела "Й. В. Яннсен и первый певческий праздник" указывает на два важных события культуры Эстонии. В этом году исполняется 175 лет со дня рождения эстонского журналиста, писателя и общественного деятеля Й. В. Яннсена (1819 - 1890) и 125 лет первому эстонскому певческому празднику. Автор статьи подчёркивает огромное значение Яннсена в истории Эстонии как возбудителя эстонского национального чувства. Яннсен был основателем и редактором первой эстонской дневной газеты "Перно Постимеэс". Эта газета связывается с событиями первой эпохи эстонского национального пробуждения. Далее А. Винкел даёт короткий обзор по проблемам, связанным с проведением певческого праздника и называет людей, которые были особенно заняты его проведением. Первый певческий праздник в Тарту, посвящённый 50-летию самостоятельности, стал событием, который вдохновил эстонский народ и в годы советской оккупации.

Вступительное слово: *CheckpointCharlie* Рейн Вейдемани 4
Ю. В. Яннсен и первый певческий праздник Аарне Винкел 5

АВТОМАТИЗАЦИЯ

Библиотечная интегрированная система электронного каталога KIRI Аарне Курьяма 8
Micro-CDS/ISIS : открытое, гибкое и дешёвое решение Юри Ярв 10

РАБОЧАЯ ГРУППА ОБЩЕСТВА БИБЛИОТЕКАРЕЙ ЭСТОНИИ

Единство классификации и предметизации в библиотеках возможное Арда-Мария Кирсел 12

ИЗДАТЕЛЬСКОЕ ДЕЛО

Произошёл ли спад издания книг в Эстонии? (статистика) Индрек Тарт 14
Нежеланно рождённому ребёнку уже два года или издательству "Тиритамм" исполнилось два года Андрес Яаксоо 18

ОБРАЗОВАНИЕ ВЗРОСЛЫХ

Эстонское общество образования взрослых Айно Арпо 19
Журнал "Aeng" ("Развитие") Юри Ульяс, Кристин Куутма 20

РЕЦЕНЗИЯ

Национальная библиотека и её история Рейн Руутсоо 21
Нужный справочник Эерик Тедер 22

О ВАС И ВАМ

Pro captu lectoris habent sua fata libelli Ханс Юрман 23
Каждому своя книга Волдемар Миллер 24

ВОПРОСЫ ЯЗЫКА

Родное и иностранное слово как термины Ханс Юрман 25

* * *

Основное положение Библиотеки Таллиннского Технического Университета 26
Советание директоров научных библиотек 3 февраля 1994 г. 27

ВЕСТИ

Эстонский Архив в Австралии 1993 Инно Саласоо 32
Художественная литература для детей и молодёжи на эстонском языке, изданная в 1993 г. (указатель литературы) Андрес Яаксоо 33

РЕЗЮМЕ

40

ZUSAMMENFASSUNGEN

41

SUMMARY

42

Philologiedoktor Aarne Vinkel weist im Artikel "J. V. Jannsen und das erste Sangerfest" auf zwei wichtige Kulturereignisse in Estland hin. Nämlich wird in diesem Jahr der 175. Jahrestag der Geburt des estnischen Journalisten, Literaten und des aktiven Teilnehmers am gesellschaftlichen Leben J. V. Jannsen und der 125. Jahrestag des ersten Sangerfestes in Estland gefeiert. Der Verfasser betont besonders die wichtige Rolle von J. V. Jannsen (1819–1890), "des Erweckers des Estentums" in unserer Geschichte. J. V. Jannsen ist der Gründer und Redakteur der ersten, im Jahre 1857 gegründeten estnischen Tageszeitung "Perno Postimees". Die genannte Zeitung wird mit den Ereignissen in der Zeit des nationalen Wiederaufbluhens eng verbunden. A. Vinkel gibt auch einen Überblick Über die Probleme, die bei der Veranstaltung des ersten Sangerfestes entstanden und nennt diejenigen, die sich damit beschäftigten. Das erste Sangerfest im Jahre 1869 in Tartu war dem 50. Jahrestag der Freiheit gewidmet, das war ein Ereignis, das die Sinne und Gedanken des estnischen Volkes auch während der sowjetischen Okkupation wach hielt.

Die Arbeitsgruppe für Klassifizierung und Schlagwortgebung bei dem Verband der estnischen Bibliothekare wurde am 29. Juni 1992 gegründet, so schreibt der Stellvertreter des Vorsitzenden Arda-Maria Kirsel. Die Arbeitsgruppe wurde gegründet um 1) die Tafeln der UDK ins Estnische zu übersetzen 2) eine estnischsprachige universale Schlagwortliste auszuarbeiten. An der Schlagwortliste arbeiten seit 1991 in der Estnischen Nationalbibliothek 2 Mitarbeiter. Die erste Variante enthält etwa 80 % vom Umfang der Schlagwortliste und wird jetzt von Fachspezialisten und Sprachberater durchgesehen

Den estnischsprachigen Tafeln der UDK liegt die sog. durchschnittliche internationale englischsprachige Ausgabe der UDK zugrunde. Es wurde eine maschinenlesbare Version der UDK besorgt – UDK MRF. Von UDK Konsorzium (UDCC) wurde eine Lizenz für die Publikation der estnischsprachigen Tafeln der UDK (Termin 2 Jahre) bekommen. Seit dem Abschließen des Vertrages im Nov. 1993 bis heute ist etwa 17 % der Grundvariante fertig. Die Arbeitsgruppe will auch weiterhin die Verbindung mit UDCC fortsetzen und sich um Status von UDC User Club bewerben.

Ist die Ebbe in der estnischen Verlagsarbeit vorbei? So fragt der wissenschaftliche Mitarbeiter der Pädagogischen Universität Tallinn Indrek Tart in seinem Artikel über die Verlagsarbeit und Herausgabe in Estland.

Im Jahre 1993 wurden in Estland 1965 Bücher und Broschüren mit Gesamtzahl 12,3 Millionen Exemplare herausgegeben, daraus estnischsprachige 1508 Bücher mehr als 7,9 Millionen. Die Zeichnungen zeigen Veränderungen in der Zahl der Buchtitel und Auflagenziffern, während der letzten 49 Jahre. Auflagenziffern eines Jahres haben ihre Höhe 1991 erreicht, da war diese Zahl 23 Millionen (estnischsprachige Bücher 14 Millionen im Jahre 1976). Die Zahl der Buchtitel war von Anfang der 1960. Jahre bis 1989 2000 (daraus etwa 1400 estnischsprachige Bücher).

Für heute wurde der Tiefstand in der Gesamtzahl der Buchtitel, der inzwischen 3 Jahre dauerte, überwunden. Die Buchproduktion wird abwechslungsreicher und jeder findet etwas nach seinem Geschmack. Das Sinken der Auflagenziffern nimmt noch kein Ende. Unser Buchmarkt ist klein, Möglichkeiten etwas zu veröffentlichen begrenzt und außerdem mangelt es an Geld.

Vorrede: <i>Checkpoint Charlie</i>	Rein Veidemann	4
J. V. Jannsen und das erste Sangerfest	Aarne Vinkel	5

AUTOMATISIERUNG

Das integrierte elektronische Katalogsystem der Bibliotheken KIRI	Aarne Kurjama	8
Micro-CDS/ISIS: eine geoffnete, biegsame und billige Lösung	Juri Jars	10

ARBEITSGRUPPE BEIM VERBAND DER ESTNISCHEN BIBLIOTHEKARE

Die Einigkeit der Klassifizierung und der Schlagwortgebung in den Bibliotheken ist möglich	Arda-Maria Kirsel	12
---	--------------------------	----

VERLAGSARBEIT

Ist die Ebbe in der estnischen Verlagsarbeit vorbei? (Statistik)	Indrek Tart	14
Ein unerwunsktes Kind ist schon 2 Jahre alt oder der Verlag "Tiritamm" wurde zwei Jahre alt	Andres Jaaksoo	18

VOLKSBILDUNG

Estnischer Volksbildungverband	Aino Arro	19
Die Zeitschrift "Areng" ("Entwicklung")	Juri Uljas, Kristin Kuutma	20

REZENSION

Die Nationalbibliothek und ihre Geschichte	Rein Ruutsoo	21
Ein nützliches Nachschlagewerk	Eerik Teder	22

ÜBER SIE UND FÜR SIE

<i>Pro captu lectoris habent sua fata libelli</i>	Hans Jürman	23
Für jeden sein eigenes Buch	Voldemar Miller	24

SPRACHPFLEGE

Das estnische Wort und das Fremdwort als Fachausdruck	Hans Jürman	25
---	---------------------	----

* * *

Gundverordnung der Bibliothek der Technischen Universität Tallinn		26
Die Beratung der Direktoren der wissenschaftlichen Bibliotheken am 3. Februar 1994		27

NACHRICHTEN

Das Estnische Archiv in Australien 1993	Inno Salasoo	32
Im Jahre 1993 erschienene estnischsprachige schöne Literatur für Kinder und Jugend (Literaturverzeichnis)	Andres Jaaksoo	33

PE3IOME

ZUSAMMENFASSUNGEN

SUMMARY

		41
		42

The ELA Classification and Indexing Working Group was founded on the 29th of June, 1992, says the head of the Group Arda-Maria Kirsell. The Working Group was brought into being in order to 1) organize translating of UDC classification tables into the Estonian language, 2) create an universal subject index in the Estonian language. Two librarians in the NLE are involved in the compiling of the subject index. Up to now 80 per cent of the presumptive content is fixed as a primary version of it and handed over to the professional and language consultants.

The basis of UDC classification tables in Estonian is the so-called medium international edition in the English language. The Group has obtained a machine readable version of UDC MRF. The licence for two years to publish the UDC tables in Estonian was granted to the ELA by the UDCC in November, 1993. 17 per cent of the primary version of the translation is completed. The Working Group is willing to keep contact with the UDCC and apply for a status of UDC User Club.

In the period of decline in the publishing of books in Estonia over now? - asks Indrek Tart, a senior researcher of TPU, in his article on the publishing of books in Estonia.

Is 1993, 1965 books and and pamphlets were published, in total number of 12.3 million copies (out of them 1508 items and 7.9 million copies in the Estonian language). The graphs show the change in the number of books and copies a year, during last 49 years. The number of copies reached its maximum in 1991 — 23 million copies (in 1976 — 14 million copies in Estonian). From 1960 to 1989, the number of items published was 2000 (1400 of them in the Estonian language).

Up to now the three year low level in publishing of books has been overcome. Book production is becoming more diverse and more suitable for various tastes. But the decline in the number of copies had not reached its bottom. Our book market is small, printing capacity and financial resources are limited.

Aarne Vinkel, Ph D, pays attention in his article "J. V. Jannsen and the First Song Festival" to two important cultural events in Estonia this year. 175 years have passed from the birth of an Estonian journalist, man of letters and public figure J. V. Jannsen (1819—1890) and 125 years from the First Song Festival in Estonia. The author stresses the great importance of Jannsen in the history of Estonia as an awakener of Estonian nationalism and patriotism. Jannsen is the founder and editor of the first daily newspaper "Perno Postimees" (The Postman of Perno), established in 1857. This newspaper is in close connexion with the events of National Awakening in Estonia. Vinkel also gives a short survey of the problems in organizing the First Estonian Song Festival in Tartu and mentions those who were particularly engaged in it. The First Song Festival, dedicated to the 50th anniversary of our freedom, turned out to be an event that kept the spirit of Estonian nationality alert even in the period of Soviet occupation.

First Column: <i>Checkpoint Charlie</i>	Rein Veidemann	4
J. V. Jannsen and the First Song Festival	Aarne Vinkel	5

AUTOMATION

Integrated Library System KIRI	Aarne Kurjama	8
Micro-CDS/ISIS:		
Open, Flexible and Inexpensive Solution	Jüri Järs	10

ELA WORKING GROUP

Co-ordinating of Indexing and Classification in Libraries is Possible	Arda-Maria Kirsell	12
---	--------------------	----

PUBLISHING

Is the Period of Decline in the Book Publishing over now? (Statistics)	Indrek Tart	14
Publishing House "Tiritamm" is Two Years Old	Andres Jaaksoo	18

POPULAR ADULT EDUCATION

Estonian Popular Adult Education Association	Aino Arro	19
"Areng" — a Journal of EPAAE	Jüri Uljas, Kristin Kuutma	20

CRITICAL REVIEW

NLE and its History	Rein Ruutsoo	21
An Essential Reference Book	Eerik Teder	22

ABOUT YOU AND FOR YOU

<i>Pro capstu lectoris habent sua fata libelli</i>	Hans Jürman	23
Everybody Must Have a Book to One's Taste	Voldemar Miller	24

LANGUAGE CARE

An Estonian Word and a Foreign Word as a Term	Hans Jürman	25
* * *		

Statutes of Tallinn Technical University Library Meeting of the Directors of Research Libraries on the 3rd of Feb., 1994		26
		27

NEWS

The Estonian Archives in Australia, 1993	Inno Salasoo	32
Fiction for Children and Young People Published in 1993	Andres Jaaksoo	33

PEŽIOME

ZUSAMMENFASSUNGEN		41
-------------------	--	----

SUMMARY

42

1. Ribiplaadist valmistatud **raamaturiiulid** (kaetud heleda lakiga, vineerist vaheseinad)

	Riivli mõõtmised (cm)			hind (EEK)
	laius	kõrgus	sügavus	
nelja laudiga	85	148	24	424.80
kuue laudiga	85	207	24	637.20

2. **Isekleepuvat kaitsekilet** (raamatute tugevdamiseks)

2. 1. Raamatukogukilet 25meetristes rullides

Rulli laius (cm)	hind (EEK)	laius	hind (EEK)
20	152.-	35	266.-
25	190.-	45	342.-
28	213.-	50	380.-
30	228.-	100	760.-

2. 2. **Jäika kilet** (sobib õhukeste ja eriti väärtuslike raamatute kaante tugevdamiseks), lehtedes

lehe	lehti	lehe	paki
mõõtmised (cm)	pakis(tk)	hind (EEK)	hind (EEK)
16,5 x 22	200	3.45	690.-
22 x 33	100	6.60	660.-
67 x 100	300	52.90	15870.-

2. 3. **Kaardikilet**

Rulli pikkus (m)	laius (cm)	hind (EEK)
10	50	175.-
20	100	350.-
25	50	437.-
25	100	875.-

3. **Raamatuid** meie poolt koostatud tellimislehtede alusel. Pakutut ei ole võimalik hankida Bibkolektori kaudu.

Korraldame köitmistöid. Tasu alates 25 EEKist olenevalt töö mahust ja formaadist, katkiste lehtede arvust ja kuldkirjas pressitava teksti pikkusest

Hinnad on antud koos käibemaksuga ja kehtivad kuni 30. juunini 1994. a.

Tellimused palume saata aadressil Postkast 502, Tallinn EE0010. AS Teek

Teave telefonil:

32 12 55	Toomas Etverk
49 00 88	Evi Ratassepp (raamatud)
47 70 73	Ivi Tingre
47 43 21	ladu, teisipäeviti ja neljapäeviti kell 10.00–13.00

OSTA KIRJASTUSEST

EESTI ENTSÜKLOPEEDIAKIRJASTUS

ILMUNUD RAAMATUD 1991–1994

(hulgihind käibemaksuta)

1. Eesti entsüklopeedia. 7. kd. 1994. 704 lk.
ISBN 5-89900-029-5 127.-
2. Soome-eesti-inglise koosolekusõnvara / Koost. L. Löfman, J. Lehtonen, A. Pihlak.
1991. 127 lk. bro . 2.-
ISBN 5-89900-018-x köidetult 3.-
3. V. Vensel, U. Sepp. Väike eesti-inglise ja inglise-eesti majandussõnastik. 1992. 167 lk.
ISBN 5-89900-022-8 10.00
4. P. Vares, O. Ossipova. Europé röövimine ehk Balti küsimus rahvusvahelistes suhetes 20. saj. 1992. 363 lk. (vene keeles)
ISBN 5-89900-019-8 4.50
5. Ökoloogialeksikon / Koost. V. Masing. 1992. 320 lk. ill.
ISBN 5-89900-010-4 6.00
6. Eesti A & O / Koost. S. Noor. 1993. 392 lk. ill.
ISBN 5-89900-013-9 30.20
7. Ü. Kaasik. Matemaatikaleksikon. 2., täiend. tr. 1992. 296 lk.
ISBN 5-89900-024-4 6.00
8. Kes on kes Eesti poliitikas 1988–1992 / Koost. Ü. Karu. 1992. 96 lk.
ISBN 5-89900-023-6 2.00
9. Kääbuse jalutuskäik : Ervin Martensoni pildid Johan Trojani muinasjutu järgi. 1993. 15 lk.
ISBN 5-89900-25-2 6.10
10. A. Hinsberg. Väike eesti-inglise-saksa-prantsuse-soome-rootsi-vene hotellisõnastik. 112 lk. 1993.
ISBN 5-89900-026-0 23.75
11. Estonia. A Reference Book 1993. 158 lk.
ISBN 5-89900-027-9 32.20
12. E. Niinivaara. Ikka paistab seesama päike. 1993. 192 lk. ISBN 5-89900-028-7 25.00

Postkast 50. Pärnu mnt 10,

Tallinn, EE0090

Peatoimetaja Toomas Varrak,

tel. 44 94 69

fax 44 57 20

Tegevdirektor Tõnu Koger tel 69 18 68

